

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุขของโรงเรียนอนุบาลลานสัก ปีการศึกษา 2561 ผู้รายงานได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐาน ในการดำเนินการประเมินโครงการ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับโครงการ การประเมิน และการประเมินโครงการ
  - 1.1 ความหมายของโครงการ
  - 1.2 ความหมายของการประเมิน
  - 1.3 ความหมายของการประเมินโครงการ
  - 1.4 ความสำคัญของการประเมินโครงการ
  - 1.5 องค์ประกอบของการประเมินโครงการ
  - 1.6 ประโยชน์ของการประเมินโครงการ
  - 1.7 ประเภทของการประเมินโครงการ
  - 1.8 การออกแบบการประเมินโครงการ
  - 1.9 รูปแบบของการประเมินโครงการ
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินโครงการแบบ 360 องศา
  - 2.1 ความหมายของการประเมินแบบ 360 องศา
  - 2.2 วิวัฒนาการของการประเมินแบบ 360 องศา
  - 2.3 การประเมินผลการปฏิบัติงาน
  - 2.4 วัตถุประสงค์ของการประเมินแบบ 360 องศา
  - 2.5 การพัฒนากระบวนการประเมินแบบ 360 องศา
  - 2.6 ประโยชน์ของการประเมินแบบ 360 องศา
  - 2.7 ความสำเร็จในการประเมินการปฏิบัติงานแบบ 360 องศา
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข
  - 3.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข
  - 3.2 นโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา
  - 3.3 โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข
  - 3.4 กระบวนการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข
  - 3.5 แนวทางการประเมินสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข
  - 3.6 แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 5 มาตรการกลยุทธ์ 4

ต้อง 2 ไม่

4. แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ
5. โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุขของโรงเรียนอนุบาลลานสัก
6. ข้อมูลทั่วไปโรงเรียนอนุบาลลานสัก
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยภายในประเทศ

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

8. กรอบแนวคิดในการประเมินโครงการ

แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับโครงการ การประเมิน และการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นที่จะทำให้เราสามารถคาดคะเนได้ว่าโครงการที่กำหนดขึ้นนั้นหากนำไปปฏิบัติแล้วเกิดประโยชน์มากน้อยเพียงใดหรือในขณะนำไปปฏิบัติและพิจารณาดูแล้วว่าโครงการนี้น่าจะดำเนินการต่อไปหรือไม่ หรือเมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้วผลของโครงการจะทำให้เกิดประโยชน์กับสังคมเพียงใด ควรที่จะดำเนินการต่อไปหรือปรับปรุงแก้ไขประการใด ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ความหมายของโครงการ

นิศา ชูโต (2551 : 6) กล่าวว่า โครงการ หมายถึง ความคิดแนวทางกิจกรรมหรือผลรวมที่เกิดจากกิจกรรมที่ได้จัดวางไว้ในงบประมาณนั้น ๆ เป็นแนวคิดการจัดกิจกรรมหรือกลุ่มของกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างมีระบบระเบียบ มีงบประมาณ และระยะเวลาการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

รัตนะ บัวสนธ์ (2552 : 4) กล่าวว่า โครงการ หมายถึง ส่วนย่อยหนึ่งของแผนงาน ประกอบด้วยกิจกรรม ทรัพยากรในการดำเนินงาน และระยะเวลาดำเนินงานเพื่อการบรรลุเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ของโครงการนั้น

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2553 : 115) กล่าวว่า โครงการ หมายถึง แผนย่อยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนงานหรือเป็นกลุ่มของกิจกรรมที่จะดำเนินการในระยะที่กำหนดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของแผนงานที่ได้รับอนุมัติ

เจริญวิษุทธิ์ สมพงษ์ธรรม (2555 : 3) กล่าวว่า โครงการเป็นกลุ่มของกิจกรรม (Group of Activities) เพื่อดำเนินงานขององค์กรที่เป็นการแปลงเจตนารมณ์เชิงกลยุทธ์ขององค์กรให้กลายเป็นกลวิธีที่จะนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายภายใต้ข้อกำหนดในด้านเวลา งบประมาณ และผลงานที่มีลักษณะเฉพาะ

รุ่งรัตน์ เรืองดี (2558 : 28) กล่าวว่า โครงการ หมายถึง แผนงานที่กำหนดไว้ในลักษณะที่มีใช้เป็นประจำ แต่เป็นงานพิเศษที่มีความสำคัญเพื่อการบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ มีลักษณะเด่นชัด มีระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดที่แน่นอน ซึ่งต้องรีบดำเนินการ

สำราญ มีแจ้ง (2558 : 20) กล่าวว่า โครงการ หมายถึง กลุ่มของกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมีความเป็นเอกเทศ และแต่ละกิจกรรมจะมีเป้าหมายอันเดียวกันมีลักษณะที่เด่นชัด มีการกำหนดเวลาเริ่มต้นและเวลาสิ้นสุดโครงการ และมักจะเป็นงานที่ต่างไปจากงานประจำ

สรุปได้ว่าโครงการ หมายถึง การวางแผนล่วงหน้าที่จะจัดทำขึ้นอย่างมีระบบ ประกอบด้วยกิจกรรมย่อยหลายกิจกรรมที่ต้องใช้ทรัพยากรในการดำเนินงาน และคาดหวังที่จะได้ผลตอบแทนอย่างคุ้มค่า แต่ละโครงการมีเป้าหมายเพื่อการผลิตหรือการให้บริการเพื่อเพิ่มพูนสมรรถภาพของแผนงาน ดังนั้นโครงการ จึงเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่ง ของการวางแผนที่จะทำให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย

ความหมายของการประเมิน

มีนักประเมินหลายท่านได้ให้ความหมายของการประเมินไว้ ดังนี้

สมคิด พรหมจ้อย (2552 : 37) กล่าวว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศ เพื่อช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการหรือแผนงาน ตลอดจนการพิจารณาผลสัมฤทธิ์ว่ามีมากน้อยเพียงใด เป็นกระบวนการบ่งชี้ถึงคุณค่าของโครงการ กล่าวคือ โครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้วได้ผลตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพียงใด

สมหวัง พิพิธยานุวัฒน์ (2553: 2) กล่าวว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการใช้ดุลยพินิจ และหรือค่านิยมและข้อจำกัดต่าง ๆ ในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ราชบัณฑิตยสถาน (2556: 664) กล่าวว่า การประเมิน หมายถึง การประมาณค่าหรือราคา เท่าที่ควรจะเป็น เช่น ประเมินราคา และได้ให้ความหมายของการประเมินผล หมายถึง การพิจารณาและวัดคุณค่าของกิจการใด ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น การประเมินผลการสัมมนาประเมินผลการปฏิบัติงานในรอบปีของบริษัท วัดคุณค่าหรือผลก้าวหน้าการศึกษา เช่น การสอบไล่เป็นวิธีประเมินผล การศึกษาวิธีหนึ่ง

วัชรกร ศุภกาญจนรุจิ (2558: 12) กล่าวว่า การประเมิน หมายถึง การพิจารณาใช้ดุลยพินิจ หรือค่านิยม ตัดสินคุณค่าบางสิ่งบางอย่างจากสารสนเทศ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในเรื่องความคุ้มค่า ความพอเพียง ความมีประสิทธิภาพประสิทธิผล โดยพิจารณาวิเคราะห์เปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งแก้ไขปรับปรุงโครงการและกำกับให้มีการดำเนินโครงการตามแผนหรือวัตถุประสงค์ของโครงการที่วางไว้

สต๊ฟเฟิลบีม (Stufflebeam. 1971: 40) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลว่า เป็นกระบวนการ กำหนด รวบรวม และประมวลข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจ

ริคเคน (Riecken, 1972: 1) กล่าวว่า การประเมิน คือ การวัดผลทั้งที่พึงปรารถนา และ ไม่พึงปรารถนาอันสืบเนื่องจากการดำเนินงานที่กำลังกระทำอยู่เพื่อที่มุ่งเป้าประสงค์ที่ต้องการ

เวลช์ (Welch, 1974 : 21) กล่าวว่า การประเมินไว้ว่า เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศ เพื่อให้ผู้บริหารใช้ในการตัดสินใจ

ครอนบัค (Cronbach. 1976 : 432) กล่าวว่า “การประเมิน คือ การรวบรวมและการให้ความรู้ในการตัดสินใจ”

ซุชแมน (Suchman, 1987: 29) กล่าวว่า การประเมิน หมายถึง การใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หรือการใช้เทคนิคการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ เพื่อหาข้อมูลที่เป็นจริงและเชื่อถือได้ เกี่ยวกับโครงการเพื่อการตัดสินใจว่า โครงการดังกล่าวดีหรือไม่ดีอย่างไร หรือเป็นการค้นหาว่าผลของกิจกรรมที่วางไว้ในโครงการ ประสบผลสำเร็จตรงกับวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายของโครงการหรือไม่

สรุปได้ว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการแสวงหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้จากการประเมินมาพัฒนาหรือปรับปรุงคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน

ความหมายของการประเมินโครงการ

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการประเมินโครงการมีผู้ให้ความหมายของการประเมินโครงการไว้หลายลักษณะ สามารถสรุปได้ดังนี้

นิตา ชูโต (2551 : 9) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กิจกรรมการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ความหมายข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความต้องการ การหาแนวทาง วิธีการปรับปรุง วิธีการจัดการ เกี่ยวกับโครงการและหาผลที่แน่ใจว่าเกิดจากโครงการ เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพของโครงการให้ดียิ่งขึ้น

เชาว์ อินใย (2553 : 4) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการพิจารณาตัดสินคุณค่า โดยการค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากชุดกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างมีระบบมาประกอบการตัดสินใจ ตีค่าผลการดำเนินการนั้นว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่

พิสนุ พงศ์ศรี (2553 : 68) กล่าวว่า การประเมินโครงการโดยรวมว่า เป็นกระบวนการตัดสินคุณค่าของโครงการในระยะหนึ่งระยะใดหรือทุกระยะ โดยนำสารสนเทศจากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้เพื่อตัดสินใจทำโครงการทดลองหรือ นำร่อง ปรับเปลี่ยน ระบุ ปรับปรุง ขยายผล หรือยกเลิกโครงการนั่นเอง

สมหวัง พิพิธยานุวัฒน์ (2553 : 2) กล่าวว่า การประเมินผลแผนงาน/โครงการ เป็นการพิจารณาความเหมาะสมของแผนงาน/โครงการ การตรวจสอบความก้าวหน้าของการดำเนินแผนงาน/โครงการ การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของโครงการหรือแผนงานนั้นๆว่าเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด

รัตนะ บัวสนธ์ (2554 : 12) กล่าวว่า การประเมินโครงการเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโครงการเพื่อนำข้อมูลที่ได้ขึ้นมาเทียบเกณฑ์ แล้วตัดสินใจให้คุณค่าต่อข้อมูลหรือโครงการดังกล่าว

จิรวิวัฒน์ สำเภาทอง (2555 : 31) กล่าวว่า การประเมิน เป็นกระบวนการสร้างข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการตรวจสอบความสอดคล้องของการดำเนินโครงการกับวัตถุประสงค์ของโครงการนั้นๆ ว่ามีปัญหาอุปสรรคหรือมีความเหมาะสมในการจัดทำโครงการอย่างไร เพื่อนำสารสนเทศที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ ในการปรับปรุงพัฒนา ในการดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพหรือนำผลการประเมิน ที่ได้มาสรุปประโยชน์ของโครงการได้ผลดีหรือไม่

เชาว์ อินใย (2555 : 4) กล่าวว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการพิจารณาตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด โดยนำสารสนเทศหรือผลจากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อช่วยในการตัดสินใจ ตีค่าผลการดำเนินการนั้น ส่วนคำว่าโครงการ หมายถึง ส่วนย่อยส่วนหนึ่งของแผนงาน ซึ่งประกอบด้วย ชุดของกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างมีระบบ มีการกำหนดทรัพยากรในการดำเนินงาน ระยะเวลาดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน โดยออกแบบมาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการ

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2556 : 305) ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินโครงการเป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นอันจะนำไปสู่การตัดสินความสำเร็จ รวมทั้งการแก้ปัญหาการปรับปรุง การพัฒนา ตลอดจนการกำหนดทางเลือกใหม่ในการดำเนินโครงการ

วัชรกร ศุภกาญจนรุจิ (2558 : 12) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการในการดำเนินการอย่างเป็นระบบในการค้นหา เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และการตรวจสอบ เพื่อให้ได้สารสนเทศเพื่อประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการของผู้บริหารโครงการ พร้อมทั้งหาแนวทางหรือวิธีในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการ

มาร์วิน ซี. อัลคิน (Marvin C. Alkin. 1972 : 150) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการที่จะได้มีสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การเลือกเฟ้นข่าวสารที่เหมาะสม การรวบรวมและวิเคราะห์ข่าวสารเพื่อรายงานข้อมูลสรุป อันเป็นประโยชน์ต่อผู้ทำการตัดสินใจ ในการเลือกหนทางต่าง ๆ ที่เป็นไปได้

เวอร์เธน และแซนเนอร์ส (Werthen and Saners. 1973 : 129) กล่าวว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการของการวิเคราะห์และเก็บรวบรวมข้อมูลอันเป็นการให้ประโยชน์สำหรับการตัดสินใจว่า ผลผลิต วิธีการและแนวการเลือกต่าง ๆ สำหรับผู้มีอำนาจ

สตัฟเฟิลบีม และชินก์ฟิลด์ (Stufflebeam and Shinkfield. 1985 : 159) กล่าวว่า การประเมิน เป็นกระบวนการสังเคราะห์ รวบรวม และการอำนวยการข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่

ชูแมน (Schuman. 1987 : 29-31) กล่าวว่า การประเมินเป็นการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานจริง (Actual Results) กับผลที่คาดว่าจะได้รับ (Expected Results) ซึ่งเป็นการวัดความสำเร็จจากการดำเนินงาน โดยพิจารณาจุดมุ่งหมาย และเป็นการศึกษาพิจารณาเกี่ยวกับผลลัพธ์ซึ่งเกิดจากกิจกรรมบางประการที่มุ่งให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

สรุปได้ว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการที่รวบรวมข้อมูลหรือกระบวนการดำเนินงานเพื่อหาเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการ ข้อบกพร่องหรือผลกระทบที่เกิดขึ้น เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร และสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานของโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ความสำคัญของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการอย่างมีระบบ ย่อมจะมีส่วนช่วยให้ผู้บริหารโครงการตระหนักถึงคุณภาพของโครงการที่กำหนดขึ้นไว้ว่า สามารถสนองต่อความต้องการของสังคมหรือสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ มากน้อยเพียงใด ช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจในการดำเนินการ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงการให้มีความถูกต้องเหมาะสม ส่งผลให้โครงการนั้นดำเนินงาน อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุถึงเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ทุกประการ การประเมินโครงการ มีความสำคัญตามความคิดเห็นของนักวิชาการ ดังนี้

พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2550 : 12) กล่าวว่า การประเมินโครงการเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญอย่างหนึ่ง ในการบริหารโครงการ ทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ ทำให้ทราบข้อบกพร่อง จุดเด่น จุดด้อยของโครงการ ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่าโครงการบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด และสิ่งที่สำคัญ คือ ช่วยให้ข้อมูลที่เป็นสำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการนั้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต

สุวิทย์ มูลคำ และสุนันทา สุนทรประเสริฐ (2550 : 151) กล่าวว่า ความสำคัญของการประเมินโครงการสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยให้ข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่นำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดโครงการ การตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินโครงการ ตลอดจนความเป็นไปได้ในการจัดทำโครงการ
2. ช่วยให้ทราบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับความก้าวหน้าปัญหาและอุปสรรคของโครงการที่นำมาใช้ในการตัดสินใจ เพื่อปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขการดำเนินโครงการให้เป็นไปตามทิศทางที่ต้องการ

3. ช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการที่นำมาใช้ในการตัดสินใจและวินิจฉัยว่าจะดำเนินการ ยกเลิกหรือขยายการดำเนินโครงการต่อไปอีก

พิสนุ พองศรี (2551 : 36) กล่าวว่า ความสำคัญของโครงการ ได้แก่

1. เป็นแนวทางหรือวิธีการที่จะนำไปสู่ปรากฏการณ์ที่ต้องการจะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างมีระบบ โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกิจกรรมต่างๆ ไว้

2. ทำให้การกำหนดลำดับขั้นของกิจกรรมต่างๆ ที่จะต้องทำให้ต่อเนื่องสอดคล้องกันอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัดทรัพยากรต่างๆ และมีประสิทธิผล

3. ทำให้เกิดการประสานระหว่างผู้ปฏิบัติงานหรือหน่วยงานในการปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง ไม่ให้กิจกรรมบางอย่างขาดหายไปหรือซ้ำซ้อนกัน

4. ทำให้เกิดการประเมินผลอย่างมีขั้นตอนและมีคุณภาพที่ดี ทำให้ได้สารสนเทศจากการประเมินที่เป็นประโยชน์

ไพศาล หวังพานิช (2551 : 26 – 27) กล่าวว่า ความสำคัญและความมุ่งหมายของการประเมินโครงการว่า การประเมินโครงการตามแนวคิดต่างๆ มีเป้าหมายสอดคล้องกัน กล่าวคือ มุ่งตรวจสอบคุณภาพของโครงการนั้นๆ ว่าดีหรือไม่อย่างไร ได้ผลหรือไม่ คุ่มค่าหรือไม่ บทพร่องในเรื่องใด เพื่อใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยน ลด ขยาย ดำเนินการต่อหรือยุติโครงการเหล่านั้น ตลอดจนทางเลือกที่เหมาะสม เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดของโครงการบทบาทของการประเมินโครงการ กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยให้ทราบข้อมูลหรือสารสนเทศเกี่ยวกับโครงการทั้งในด้านการปฏิบัติและผลการปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

2. ช่วยแก้ไข ปรับปรุง การดำเนินการตามโครงการให้ชัดเจน ตรงเป้าหมายและลดปัญหาในการปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการบริหารโครงการ

3. ช่วยบ่งชี้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการต่าง ๆ หรือความคุ้มค่าของโครงการ

4. ช่วยให้ทราบถึงผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินโครงการ

5. ช่วยสำหรับวางแผนโครงการที่มีประสิทธิภาพ ทั้งภายใต้แผนงานเดียวกันหรือแผนงานอื่น ๆ

สุวิมล ตรีภานันท์ (2551 : 3) กล่าวว่า สภาพการดำเนินงานในปัจจุบันมีลักษณะเป็นแผนงานโครงการต่าง ๆ ประกอบเข้าด้วยกัน จึงมีความจำเป็นต้องใช้การประเมินเพื่อตรวจสอบผลที่ได้จากโครงการเหล่านั้น ทำให้การประเมินเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงาน ผลที่ได้จากการประเมินจะถูกนำไปใช้ในการปรับแก้ไข การขยายขอบเขต หรือ ยุติโครงการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ผลการประเมินนั้น

สมคิด พรหมจ้อย (2552 : 37) กล่าวว่า การประเมินโครงการช่วยทำให้กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและมาตรการตลอดทั้งวิธีการประเมินได้รับการตรวจสอบวิเคราะห์อย่างละเอียดจากผู้บริหารและผู้ประเมินว่าสามารถนำไปปฏิบัติได้โดยใช้ทรัพยากรที่กำหนดไว้อย่างคุ้มค่าเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ทำให้ผู้บริหารทราบถึงอุปสรรคข้อดีข้อเสียความเป็นไปได้ และตัดสินใจว่าจะดำเนินการต่อหรือยุติโครงการ

เชาว์ อินโย (2553 : 12) กล่าวว่า ความสำคัญของการประเมินโครงการเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย เป็นกระบวนการที่มีระบบเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ ทั้งยังเป็นกระบวนการที่มีระบบเพื่อตัดสินใจความสำเร็จของโครงการอีกด้วย การประเมินโครงการเป็นการดำเนินงานที่ไม่ใช้ความพยายามใน

การสร้างทฤษฎีหรือพัฒนาองค์ความรู้ทางสังคมศาสตร์ การประเมินโครงการที่นำมาใช้ในทางสังคมศาสตร์นั้น เป็นการเตรียมสารสนเทศ เพื่อใช้ในการปรับปรุงโครงการทางสังคม เหตุผลประการสำคัญที่จำเป็นต้องประเมินโครงการก็คือ มีทางเลือกในการดำเนินโครงการได้มากมายที่จะทำให้การดำเนินงานโครงการมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องประเมินโครงการว่าประสบความสำเร็จหรือไม่

พงศ์เทพ จิระโร (2554 : 3-8) กล่าวว่า การประเมินโครงการที่มีความถูกต้อง มีกระบวนการที่เชื่อถือได้จะทำให้ผู้ใช้ผลการประเมินมีสารสนเทศในการปรับปรุงคุณภาพโครงการหรือตัดสินใจในการดำเนินโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความเสี่ยงต่าง ๆ อันอาจเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ ตลอดจนเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งบประมาณและปัจจัยนำเข้าอื่นๆ ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้ ในการประเมินโครงการแต่ละโครงการจะมีความสำคัญ ตามบริบทของการประเมินครานั้น ๆ ซึ่งความสำคัญดังกล่าวจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การประเมินและระยะเวลา หรือช่วงเวลาที่ทำกาประเมิน

รัตนะ บัวสนธ์ (2554 : 18) กล่าวว่าสำคัญของการประเมินโครงการมี 7 ประการ คือ

1. การประเมินโครงการเป็นกระบวนการมากกว่าวิธีการ ซึ่งเป็นกระบวนการใน 2 ลักษณะ คือ
  - 1.1 เป็นกระบวนการของการตัดสินใจกระบวนการเกี่ยวกับโครงการ โดยใช้มาตรฐานหรือเกณฑ์ในการเปรียบเทียบ รวมทั้งการบรรยายผลที่เกิดขึ้นกับโครงการ
  - 1.2 เป็นกระบวนการใช้ข้อมูลประกอบการเปรียบเทียบ หาแนวทางเลือกที่จะปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม
2. การประเมินโครงการ เป็นการพิจารณาตรวจสอบดูว่าโครงการนั้นได้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้มากเพียงใด รวมทั้งเป็นการประเมินผลกระทบที่เกิดกับโครงการด้วย
3. การประเมินโครงการ เป็นการประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) และการประเมินผลสรุป (Summative Evaluation)
4. การประเมินโครงการ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการประเมินองค์ประกอบต่างๆ ของการเรียนการสอนที่ดำเนินมาจนจบโครงการ ดังนั้น การประเมินผลการเรียนการสอนจึงเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ
5. การประเมินโครงการ เป็นกระบวนการที่มุ่งค้นหาข้อดีเฉพาะของโครงการ ไม่ได้มุ่งในเรื่องของการค้นหาทฤษฎี หรือหลักเกณฑ์ในการหาข้อสรุป แต่เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อการใช้ ประโยชน์
6. การประเมินโครงการเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารซึ่งมีประโยชน์มากมาย
7. การประเมินโครงการเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่ปฏิบัติโครงการ

ชลธิชา แผงบรรเทา (2557 : 27) กล่าวว่า การดำเนินโครงการใด ๆ นั้น การประเมินโครงการมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะให้ข้อมูลหรือสารสนเทศที่จะบอกให้ทราบว่าวัตถุประสงค์ของโครงการนั้น ๆ ได้ บรรลุผลมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ยังจะช่วยบอกถึงว่า วัตถุประสงค์ของโครงการที่ได้กำหนดไว้นั้น มีความสอดคล้องและเหมาะสมเพียงใด ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการประเมินโครงการจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินการของโครงการเพื่อที่จะปรับปรุงโครงการเพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลดียิ่งขึ้น

อนันต์ นามทรงตัน (2557 : 1-2) กล่าวว่า การประเมินมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวางแผนและบริหารโครงการ ดังนั้นวัตถุประสงค์สำคัญของการประเมินโครงการก็คือ จะช่วยให้ผู้รับผิดชอบโครงการมีข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาตรฐานของโครงการ มีข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานในช่วงระยะเวลาใดเวลา

หนึ่ง ทั้งด้านความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการ มีข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินโครงการ ช่วยให้ผู้รับผิดชอบโครงการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการหรืออนาคตของโครงการได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และมีโอกาสค้นพบแนวทางในการพัฒนาสู่ความสำเร็จ อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นแรงจูงใจกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติหน้าที่ไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

สำราญ มีแจ้ง (2558 : 6) กล่าวว่า ความสำคัญของโครงการมีดังนี้

1. ช่วยให้แผนมีความชัดเจน
2. ช่วยให้การปฏิบัติตามแผนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ช่วยให้แผนมีความเป็นไปได้สูง
4. ช่วยให้ทราบทรัพยากรดำเนินงานในแผน
5. การควบคุมแผนงานทำได้ง่ายและไม่ซับซ้อน

สรุปได้ว่า การประเมินโครงการมีความสำคัญทำให้ทราบข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับจุดเด่น จุดด้อย ประสิทธิภาพของโครงการเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจในการดำเนินโครงการปรับปรุงการดำเนินการ หรือตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ

องค์ประกอบของการประเมินโครงการ

สุวิมล ติรภานนท์ (2551 : 11) ได้แบ่งองค์ประกอบของการประเมินโครงการ ดังนี้

1. สิ่งที่จะประเมิน ได้แก่ นโยบาย แผนงาน โครงการ องค์กร วัสดุอุปกรณ์
2. ผู้ใช้ผลการประเมิน ได้แก่ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ดำเนินโครงการ เจ้าของเงินทุนว่าต้องการทราบอะไรจากการประเมิน
3. ผู้ประเมิน ซึ่งอาจเป็นบุคคล หรือคณะบุคคลที่อยู่ในโครงการหรืออยู่นอกโครงการ
4. วิธีดำเนินการประเมิน หรือกระบวนการประเมิน

อุทัย บุญประเสริฐ (2552 : 42) กล่าวว่า องค์ประกอบของการประเมินโครงการมีดังต่อไปนี้

1. ชื่อโครงการ เป็นส่วนที่บอกให้ทราบว่าโครงการนั้นต้องการจะทำอะไร จัดทำโครงการนั้นเสนอขึ้นมาเพื่อทำอะไร
2. บุคคลหรือหน่วยงาน (ดูแลการปฏิบัติโครงการที่นำเสนอ)
3. เวลา (ที่ใช้ในการดำเนินโครงการ)
4. หลักการ-เหตุผล / ความเป็นมาของโครงการ หรือความสำคัญของโครงการ (ให้เลือกใช้วิธีใดอย่างหนึ่งหรือใช้ตามหัวข้อที่แบบฟอร์มโครงการของหน่วยงานที่กำหนดไว้)
5. วัตถุประสงค์ (ของโครงการ) และเป้าหมาย (เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการปฏิบัติและบรรลุวัตถุประสงค์แต่ละข้อของโครงการ)
6. วิธีดำเนินการ (การปฏิบัติงานหรือการทำงานในช่วงระยะต่างๆ ของโครงการ)
7. งบประมาณ (แหล่งงบประมาณ ยอดรวมทั้งหมด / แหล่งเงิน และรายละเอียด) การติดตามกำกับและประเมินผล (วิธีติดตามกำกับปฏิบัติตามแผน ซึ่งได้กำหนดไว้ ในขั้นวิธีการดำเนินงาน) และวิธีการติดตามประเมินผล (การประเมินสัมฤทธิ์ผลของโครงการ)
8. ผล (ประโยชน์ที่พลอยได้) ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ (ผลในส่วนที่เป็นพลอยได้ที่คาดว่าจะได้รับเพิ่มพิเศษ นอกเหนือไปจากผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการตามที่ได้กำหนดไว้หรือตามที่ระบุไว้)

9. ผู้เสนอโครงการ (แสดงตัวเป็นรายบุคคล คณะบุคคล คณะกรรมการ หรือหน่วยงานที่จัดทำโครงการนั้นเสนอเพื่อให้พิจารณา)

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2553 : 12) กล่าวว่า องค์ประกอบของโครงการมีดังนี้

1. ความสำคัญและที่มาของโครงการ
2. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ
3. ขอบเขตของโครงการ
4. วิธีดำเนินงานตามโครงการ
5. ความสัมพันธ์กับโครงการอื่น ในส่วนนี้จะมียุ่เฉพาะในโครงการที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับโครงการทำไปแล้วในอดีตหรือดำเนินการ หรือจะดำเนินการในอนาคต ทั้งนี้เพื่อให้การอนุมัติโครงการและจัดสรรงบประมาณเป็นไปโดยสอดคล้องต่อเนื่อง

6. ขั้นตอนการดำเนินงาน

7. ทรัพยากรที่ต้องใช้ในโครงการ

8. งบประมาณของโครงการ

อธิปัตย์ คลี่สุนทร (2556 : 1) กล่าวว่า องค์ประกอบของโครงการควรจะมีดังนี้

1. ชื่อแผนงาน เป็นการกำหนดชื่อให้ครอบคลุมโครงการเดียวหรือหลายโครงการ ที่มีลักษณะงานไปในทิศทางเดียวกันเพื่อแก้ไขปัญหาหรือสนองนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ เช่น แผนงานพัฒนา การเรียนภาษาอังกฤษ ตามนโยบายพัฒนาการสอนภาษาต่างประเทศ อาจประกอบด้วย โครงการอบรมครู โครงการพัฒนาห้องฝึกภาษา (Sound Lab) โครงการจัดหาครูเจ้าของภาษามาร่วมสอน โครงการแข่งขันสะกดคำภาษาอังกฤษ (Spelling Bee)

2. ชื่อโครงการ ให้ระบุชื่อโครงการตามความเหมาะสม มีความหมายชัดเจนและเรียกเหมือนเดิมทุกครั้งจนกว่าโครงการจะแล้วเสร็จ โดยทั่วไป มักไม่นิยมนำวัตถุประสงค์มาเป็นชื่อโครงการ

3. หลักการและเหตุผล เป็นการเขียนชี้แจงรายละเอียดของปัญหาและความต้องการที่เกิดขึ้นซึ่งจะต้องแก้ไข ตลอดจนชี้แจงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการ และหากโครงการที่จะดำเนินการตามนโยบาย สอดคล้องกับแผนจังหวัดหรือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือแผนอื่นก็ควรชี้แจงด้วย ทั้งนี้ควรต้องชี้แจงว่าหากไม่ทำโครงการดังกล่าวจะเกิดผลเสียหายโดยตรง หรือผลเสียหายในระยะยาวอย่างไร เพื่อให้ผู้อนุมัติโครงการได้เห็นประโยชน์และความจำเป็นของโครงการชัดเจนและกว้างขวางขึ้น

4. วัตถุประสงค์ เป็นการบอกให้ทราบว่า การดำเนินงานตามโครงการนี้มีความต้องการให้อะไรเกิดขึ้น วัตถุประสงค์ควรเป็นวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ปฏิบัติได้ วัดและประเมินผลได้ ในระยะหลังๆ นี้ มักจะเขียนเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม คือเขียนให้เป็นรูปธรรมมากกว่าเขียนเป็นนามธรรม

5. เป้าหมาย ให้ระบุว่า จะดำเนินการสิ่งใด โดยพยายามแสดงให้เห็นปรากฏเป็นรูปตัวเลข หรือจำนวนที่จะทำได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด การระบุเป้าหมาย ควรระบุ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และความสามารถในการทำงานของผู้รับผิดชอบโครงการด้วย

6. วิธีดำเนินการหรือกิจกรรมในการดำเนินงาน คืองานหรือกิจกรรม ซึ่งจะต้องปฏิบัติในการดำเนินโครงการ โดยรวบรวมกิจกรรมทุกอย่าง แล้วนำมาจัดลำดับว่าควรจะทำสิ่งใดก่อน-หลังหรือ

พร้อม ๆ กัน แล้วเขียนระบุไว้ตามลำดับ รวมไปถึงการประเมินผลที่เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่จะทำให้ทราบว่าโครงการบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ (ซึ่งขั้นตอนการเสนอโครงการให้ได้รับอนุมัติเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกระบวนการทั้งหมดของโครงการ)

7. ระยะเวลาการดำเนินงานโครงการ คือการระบุระยะเวลา ตั้งแต่เริ่มต้นเตรียมโครงการจนเสร็จสิ้นโครงการ ปัจจุบันนิยมระบุ วัน-เดือน-ปี ที่เริ่มต้นและเสร็จสิ้น การระบุจำนวนเวลาของโครงการ

8. งบประมาณ เป็นประมาณการค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นของโครงการ ซึ่งควรจำแนกรายการค่าใช้จ่ายให้ อย่างชัดเจน เช่น ยอดรายจ่ายค่าวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ ค่าตอบแทนวิทยากร บุคลากร เบี้ยเลี้ยง ค่าเช่าสถานที่ ค่าพาหนะ ฯลฯ

9. เจ้าของโครงการหรือผู้รับผิดชอบโครงการ เป็นการระบุเพื่อให้ทราบว่าหน่วยงานใดเป็นเจ้าของหรือรับผิดชอบโครงการ บางโครงการระบุเป็นชื่อบุคคล หรือกลุ่มบุคคล รับผิดชอบเป็นรายโครงการ

10. สถานที่หรือพื้นที่ดำเนินการ แสดงให้ทราบว่า ที่จะทำให้โครงการซึ่งอาจจะอยู่ภายในองค์กร หรืออยู่ที่อื่นใดนอกองค์กรหรือนอกหน่วยงาน

11. หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน เป็นการให้แนวทางแก่ผู้อนุมัติและผู้ปฏิบัติว่าในการดำเนินการโครงการอาจต้องทำงานกับหน่วยงานอื่น หรือกลุ่มบุคคลอื่น เป็นการบูรณาการการทำงาน ควรประสานงานและขอความร่วมมือกับหน่วยงานใดบ้าง เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

12. การประเมินผล บอกแนวทางว่าการติดตามประเมินผลควรทำอย่างไรในระยะเวลาใด และใช้วิธีการอย่างไรจึงจะเหมาะสม ซึ่งอาจจะใช้วิธีสังเกต ดูพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง สัมภาษณ์ ให้ตอบแบบสอบถาม ดูผลผลิต ประเมินจากสภาพจริง การเปรียบเทียบผลต่าง ก่อนและหลังการทำโครงการ ความเป็นรูปธรรมของงาน

13. ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เมื่อโครงการนั้นเสร็จสิ้นแล้ว จะเกิดผลอย่างไรบ้าง ใครเป็นผู้ได้รับ เป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าที่เชื่อว่าโครงการสามารถช่วยแก้ปัญหาได้ หรือช่วยทำให้เกิดการพัฒนาได้ เรื่องนี้สามารถเขียนทั้งผลประโยชน์โดยตรงต่อองค์กร ชุมชน เป้าหมายหรือพื้นที่เป้าหมาย และผลประโยชน์ในด้านผลกระทบของโครงการที่จะเป็นตัวอย่งที่ดีต่อการดำเนินการในเชิงแก้ปัญหาหรือการพัฒนาอื่น ๆ ต่อไป

สรุปได้ว่าองค์ประกอบของโครงการมีรายละเอียดดังนี้ ชื่อโครงการ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ ผู้รับผิดชอบโครงการ ระยะเวลาดำเนินการ งบประมาณและผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ของการประเมินโครงการ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2551 : 14-16) กล่าวว่า การประเมินผลโครงการมีความสำคัญ เพื่อนำผลการประเมินมาใช้เป็นข้อมูล เพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ช่วยตัดสินใจให้มีแผนและโครงการต่อไป หรือจะยุติการประเมินผลความสำเร็จโครงการจะทำให้ทราบปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งทราบถึงผลผลิตและผลกระทบของโครงการ ด้วยข้อมูลดังกล่าวจะเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารที่จะตัดสินใจในเรื่องโครงการดังกล่าวว่าควรจะมีการดำเนินการต่อไปหรือควรงยุติ กล่าวคือถ้าหากเห็นว่ามีคุณค่าก็ควรที่จะดำเนินการต่อไปแต่ถ้าพิจารณาแล้วไม่คุ้มค่าต่อการดำเนินการก็ควรที่จะยุติการดำเนินโครงการ

2. ช่วยปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานและแนวทางให้ก้าวหน้า การประเมินผลโครงการจะมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารและทีมงานโครงการ ข้อมูลที่ได้รับจะนำมาใช้ในการปรับปรุงการปฏิบัติงาน จะทำให้ได้ทราบปัญหาเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ วิธีการปฏิบัติและแนวทางการดำเนินการต่าง ๆ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างราบรื่นจึงจำเป็นต้องมีการปรับแต่ง (Adjust) หรือพัฒนา (Develop) แนวทางการดำเนินโครงการ

3. ช่วยตัดสินใจในการเพิ่มหรือตัดออก หรือการปรับกลยุทธ์และเทคนิคของโครงการในกรณีที่โครงการเกิดปัญหาขัดข้อง อาจจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงในเชิงกลยุทธ์ เช่น การใช้เทคนิคหรือกลยุทธ์ใหม่ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ เป็นต้น ซึ่งการจะเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ดังกล่าวได้ต้องอาศัยข้อมูลจากการประเมินผลโครงการ

4. ช่วยในการพิจารณาขยายแผนหรือโครงการไปยังหน่วยงานอื่นๆ ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลโครงการจะช่วยเป็นฐานเบื้องต้นหรือบทเรียนในการนำไปใช้ในการดำเนินโครงการอื่นๆ ซึ่งความรู้จากการดำเนินโครงการหนึ่ง ควรจะมีการถ่ายทอดหรือแลกเปลี่ยนไปอีกโครงการหนึ่ง ดังนั้นในองค์กรควรจะมีการดำเนินการจัดการความรู้ เพื่อช่วยในการประหยัดค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการในเรื่องต่างๆ

5. ช่วยจัดสรรทรัพยากรระหว่างโครงการที่เลือกแล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด กล่าวคือ ในองค์กรจะมีข้อจำกัดในเรื่องทรัพยากร ไม่สามารถจัดสรรให้ได้ทุกโครงการที่มีการเสนอของบประมาณ จึงต้องมีการเลือกหรือคัดสรรโครงการที่มีประโยชน์ต่อสาธารณะมากกว่า และจัดสรรทรัพยากรให้กับโครงการดังกล่าว การประเมินผลโครงการก็จะช่วยในการตอบคำถามเรื่องการจัดสรรทรัพยากรได้เช่นเดียวกัน

6. ช่วยในการตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธเทคนิค หรือทฤษฎีที่นำมาใช้ในการดำเนินโครงการ ทฤษฎีหรือเทคนิคต่างๆ ที่มีการนำเสนอจะต้องมีคุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งก็คือการนำไปใช้ หรือสามารถที่จะอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ได้ ทฤษฎีหรือเทคนิคที่ไม่สามารถนำมาใช้ได้ก็ย่อมเหมือน “ขยะ” ที่ไม่เป็นประโยชน์แต่อย่างไร การประเมินผลโครงการจะช่วยทำให้ทราบว่าทฤษฎีหรือเทคนิคใดมีประโยชน์หรือไม่ สามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2551 : 93) กล่าวว่า ประโยชน์ของการประเมินผลโครงการมีดังนี้

1. การประเมินเป็นเครื่องมือของการรับรองคุณภาพในการให้บริการ
2. การประเมินช่วยให้ผู้สนับสนุนด้านเงินทุนได้รับทราบปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงานของโครงการ โดยอาศัยหลักฐานเชิงประจักษ์จากสภาพการณ์ที่เป็นจริง

3. การประเมินช่วยให้ได้ข้อมูลซึ่งเป็นสารสนเทศที่มีคุณค่าสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. การประเมินช่วยชี้ให้เห็นความสำคัญของแต่ละโครงการตามลำดับก่อนหลัง

5. การประเมินช่วยให้ได้ข้อมูลย้อนกลับจากผู้รับบริการ ข้อมูลประเภทนี้ทำให้ทราบถึงข้อจำกัดและปัญหาต่างๆ ในการปฏิบัติงานเพื่อนำมาปรับปรุงโครงการ

6. การประเมินช่วยให้ทราบถึงผลผลิตของโครงการ ทั้งในด้านที่พึงประสงค์และด้านที่ไม่พึงประสงค์ควบคู่กันไป

สมคิด พรหมจ้อย (2552 : 28) กล่าวว่า ประโยชน์ของการประเมินมีดังนี้

1. ช่วยให้ได้ข้อมูลและสารสนเทศต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนและตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็นในการดำเนินโครงการตลอดจนการตรวจสอบความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรม

2. ช่วยทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการมีความชัดเจน (กรณีประเมินก่อนดำเนินโครงการ)

3. ช่วยในการจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานโครงการ

4. ช่วยให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจและวินิจฉัยว่าจะดำเนินโครงการในช่วงต่อไปหรือไม่ จะยกเลิกหรือขยายการดำเนินงานโครงการต่อไป

5. ช่วยให้ได้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการว่าเป็นอย่างไร คำนึงกับการลงทุนหรือไม่

6. เป็นแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานโครงการ ว่าการดำเนินงานเป็นไปตามนโยบาย แผนงาน หรือโครงการที่วางไว้หรือไม่ เพราะการประเมินโครงการด้วยตนเองจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทราบผลการดำเนินงาน จุดเด่น จุดด้อย และนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
อัญชลี ธรรมะวิธิกุล (2552 : 1) กล่าวว่า ประโยชน์ของการประเมินโครงการมีดังนี้

1. ช่วยให้ได้ข้อมูล เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดโครงการ การตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินโครงการ ตลอดจนความเป็นไปได้ในการจัดทำโครงการ

2. ประเมินปัจจัยหรือทรัพยากร (Input Evaluation)

3. ประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)

4. ประเมินผลผลิตหรือผลลัพธ์ (Product Evaluation)

รัตนะ บัวสนธ์ (2554 : 18-19) กล่าวถึงบทบาทและประโยชน์ของการประเมินโครงการด้านวัตถุประสงค์ต่างๆ ไว้ 6 ประการคือ

1. เพื่อช่วยในการตัดสินใจนำโครงการไปใช้ ซึ่งได้แก่ การประเมินว่าโครงการที่จัดทำขึ้นนั้น มีความจำเป็นมากน้อยหรือความสมเหตุสมผลหรือไม่ ความเป็นไปได้หรือคุ้มค่างบเงินทุนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เพียงไร โครงการเป็นที่ต้องการสำหรับกลุ่มเป้าหมายหรือได้รับการสนับสนุนแค่ไหน รวมทั้งขนาดและขอบเขตการนำโครงการไปใช้กว้างหรือแคบ เป็นต้น ข้อมูลจากการประเมินเหล่านี้จะช่วยในการนำมาประมวลสรุปตัดสินใจสำหรับผู้บริหาร หรือแหล่งทุนที่จะตัดสินใจอนุมัติการนำโครงการดังกล่าวไปดำเนินการใช้ต่อไป

2. เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการโดยต่อเนื่องต่อไป หรือการขยายโครงการ และการรับรองโครงการ ซึ่งได้แก่ การประเมินภายหลังจากโครงการได้ดำเนินการเสร็จสิ้นไปแล้ว (ตามระยะเวลาที่กำหนด) เป็นการประเมินเพื่อจะรู้ว่าโครงการดังกล่าวยังมีความจำเป็นต้องจัดให้มีอยู่อีกหรือไม่ ผลที่ได้จากการดำเนินโครงการได้รับผลตอบแทนคุ้มค่างบทุนที่สูญเสียไปมากน้อยเพียงใดและโครงการที่ดำเนินการไปนั้นก่อให้เกิดผลข้างเคียง (Side Effects) ทั้งทางบวกและทางลบหรือไม่

3. เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงโครงการ ซึ่งเป็นการประเมินเมื่อโครงการได้มีการนำไปดำเนินการใช้ระยะหนึ่ง หรือเป็นการประเมินในช่วงการดำเนินโครงการ ทั้งนี้โดยทำการประเมินเพื่อที่จะปรับปรุงส่วนต่างๆ ของโครงการ อันได้แก่

3.1 วัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อที่จะรู้ว่าวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้นั้น เมื่อมีการดำเนินโครงการไปชั่วขณะหนึ่ง มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายหรือไม่ หรือได้รับการยอมรับสนับสนุน ร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างน้อยเพียงใด

3.2 เนื้อหาของโครงการ เป็นการพิจารณาว่าเนื้อหาสาระหรือกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ในโครงการมีความครอบคลุมเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ ลำดับขั้นตอนของกิจกรรมเป็นไปตามลำดับที่จะเอื้อต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการเพียงไร นอกจากนี้ก็ยังพิจารณาอีกว่าเนื้อหาสาระของโครงการดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับภูมิหลังหรือพื้นเพเดิมของกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการจากโครงการอย่างน้อยเพียงใด

3.3 วิธีดำเนินโครงการ พิจารณาว่าโครงการที่กำลังดำเนินการอยู่นั้นมีกลุ่มเป้าหมายร่วมโครงการเป็นจำนวนเท่าไร ครบหรือไม่ครบตามที่กำหนดไว้ โครงการมีผู้ร่วมงานเพียงพอหรือไม่เท่าไร โครงการมีการดำเนินงานหรือดำเนินกิจกรรมเป็นอย่างไร กลุ่มเป้าหมาย ผู้ร่วมโครงการได้รับการเสริมแรงหรือการสร้างแรงจูงใจอย่างไร ทำนองนี้ เป็นต้น

3.4 สภาวะแวดล้อมของโครงการ หมายถึง การพิจารณาเกี่ยวกับนโยบายทางการเมืองหรือทางการบริหารของผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ ว่าให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการหรือไม่ อย่างไร สัมพันธภาพระหว่างผู้ร่วมโครงการมีลักษณะเช่นไร ชัดแย้งหรือไม่ เป็นอุปสรรคต่อการที่จะดำเนินการต่อไปเพียงใด ทรรศนะสนับสนุนอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินโครงการมีเพียงพออย่างน้อยเพียงใด ตลอดจนกระทั่งการยอมรับหรือให้การสนับสนุน และการต่อต้านของสาธารณะที่มีต่อโครงการเป็นไปในทิศทางใด เหล่านี้ เป็นต้น

4. เพื่อที่จะได้รับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการให้ความสนับสนุนโครงการจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งได้แก่การพิจารณาความสนับสนุนโครงการ สาธารณชน การเมือง แหล่งเงินทุน รวมทั้งนักวิชาชีพอื่นๆ โดยต้องรู้ว่าแหล่งดังกล่าวนี้มีแหล่งใดบ้างให้การสนับสนุนโครงการอย่างแท้จริง เมื่อมีการดำเนินโครงการในขณะนั้น

5. เพื่อจะได้รับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการขัดขวางต่อต้านโครงการจากแหล่งต่างๆ ในทางตรงข้ามกับวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการในข้อที่ 4 นอกจากเราจะต้องการรู้ถึงแหล่งที่ให้การสนับสนุนโครงการแล้ว ในการดำเนินโครงการใดๆ ก็ตาม บางครั้งโครงการดังกล่าวก็จะได้รับการขัดขวางต่อต้านทำให้การดำเนินโครงการไม่อาจเป็นไปได้โดยสะดวก และวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้อาจไม่ได้รับการตอบสนอง ดังนั้นการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อพิจารณาว่าแหล่งใดบ้างที่ขัดขวางโครงการจึงเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้เพื่อจะได้หาทางแก้ไขปรับปรุงให้ดำเนินโครงการให้มีความเป็นไปได้โดยสะดวกต่อไป

6. เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการพื้นฐานต่างๆ ซึ่งหมายถึง การได้รับความรู้ความเข้าใจในพื้นฐานอื่นที่นอกเหนือจากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการที่ทำการประเมิน แต่ทว่ายังมีผลต่อโครงการ ได้แก่ พื้นฐานด้านการศึกษา ด้านจิตวิทยา ด้านสังคมวิทยาและด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น

เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม (2555 : 271) กล่าวว่า ประโยชน์ของการประเมินโครงการมีดังนี้

1. เพื่อช่วยในการตัดสินใจก่อนเริ่มจัดทำโครงการ ได้แก่ กิจกรรมต่างๆ เพื่อค้นหาความต้องการเกี่ยวกับโครงการ ทดสอบเกี่ยวกับแนวความคิดด้านเทคนิคและแหล่งทุน และความเป็นไปได้ในการจัดทำโครงการซึ่งตรงกับการประเมินที่เรียกว่า “การศึกษาความเป็นไปได้”

2. เพื่อช่วยในการตัดสินใจว่าควรดำเนินการต่อ หรือยุติโครงการ ได้แก่ การประเมินแบบการประเมินผลลัพธ์รวม

3. เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงโครงการ ในแง่มุมใดหรือจุดหนึ่งจุดใด ช่วงระยะเวลาที่โครงการกำลังดำเนินอยู่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ บุคลากรหรือระบบการให้บริการ หรือตรวจสอบเนื้อหาของโครงการนั้นๆ ซึ่งได้แก่ การประเมินแบบแผนรวมทั้งหมด

4. เพื่อเป็นประจักษ์พยานและเป็นเครื่องมือในการหาการสนับสนุนเกี่ยวกับโครงการทางด้านสาธารณชน การเมือง การเงินและด้านวิชาชีพ

5. ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจและความรู้พื้นฐานในระบบการพัฒนาสังคมในด้านวิชาการสังคม วิทยาศาสตร์และอื่นๆ นอกเหนือไปจากการให้ความรู้และข้อเท็จจริง

6. เพื่อจัดข้อผิดพลาดทั้งหลาย โดยเฉพาะเรื่องของเวลาและค่าใช้จ่ายก่อนดำเนินโครงการทำให้การวางแผนและการปฏิบัติมีโอกาสสอดคล้องกันได้ง่าย

7. ในระหว่างปฏิบัติงาน ถ้าเกิดข้อผิดพลาดไม่สอดคล้องกันระหว่างแผนกับการปฏิบัติงาน ยังสามารถปรับปรุงแผนหรือปรับปรุงการปฏิบัติให้สอดคล้องกันได้โดยไม่ต้องเริ่มใหม่

8. เมื่อประเมินผลหลังจากทำโครงการยังได้ทราบความสำเร็จของการปฏิบัติงาน ผลกระทบของโครงการอื่น ข้อบกพร่องของโครงการ เพื่อที่จะนำไปปรับปรุงแก้ไขโครงการในลักษณะเดียวกันเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำ

9. เพื่อประโยชน์แก่การวางแผนในโครงการต่อเนื่อง

10. เหมาะสมสำหรับโครงการที่มีการลงทุนมาก โครงการที่มีความเสี่ยงสูง โครงการที่อันตรายสูง โครงการเหล่านี้ควรจะมีการวางแผนและปฏิบัติเพียงครั้งเดียว ไม่ใช่รอการประเมินผลครั้งสุดท้ายเพราะอาจก่อให้เกิดความเสียหาย

11. สามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

อนันต์ นามทองตัน (2557 : 2-3) กล่าวว่า ประโยชน์ของการประเมินโครงการมีดังนี้

1. ช่วยทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
2. ช่วยให้ได้ข้อมูลและสารสนเทศต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนโครงการและตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็นในการดำเนินโครงการ

3. ช่วยให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ วินิจฉัยในการดำเนินงานและพัฒนาโครงการ

4. ช่วยให้ได้ข้อมูลการให้คำปรึกษา กำกับ ติดตามการปฏิบัติงานโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่ากับการลงทุนหรือไม่

5. ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานโครงการได้รับทราบผลการดำเนินงาน จุดเด่น จุดด้อย และนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการร่วมกันให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6. ช่วยให้เกิดการรับรู้และความเข้าใจในกระบวนการต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ และผลกระทบด้านต่างๆ ที่มีต่อโครงการเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของการประเมินโครงการ คือ ทำให้ทราบว่าโครงการมีความก้าวหน้ามี ปัญหาอุปสรรคอย่างไร เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้การประเมินโครงการยังช่วยสร้างแรงจูงใจในการดำเนินงานให้แก่ผู้ปฏิบัติโครงการได้ตื่นตัวในการปฏิบัติโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเภทของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการควรมีใช่เป็นการกำหนดเกณฑ์เด็ดขาด แต่จำเป็นต้องอาศัยเกณฑ์หลายชนิดมาจำแนกประเภท เช่น ใช้เวลา วัตถุประสงค์ วิธีการและรูปแบบการประเมินมาบ่งบอกถึงประเภทของการประเมิน ซึ่งได้มีนักวิชาการได้แบ่งประเภทของการประเมินโครงการที่สำคัญได้ดังนี้

สมคิด พรหมจ้อย (2550 : 38) กล่าวว่า การประเมินโครงการแบ่งได้หลายประเภทตามแต่จะใช้เกณฑ์ใดในการแบ่ง ครั้งนี้จะนำเสนอประเภทของการประเมิน 3 ลักษณะ คือ แบ่งโดยยึดจุดมุ่งหมายของการประเมิน ยึดหลักในการประเมิน และยึดลำดับในการประเมิน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการประเมิน แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

1.1 การประเมินเพื่อปรับปรุงบางครั้งเรียกว่าการประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation)

1.2 การประเมินเพื่อสรุปผลเรียกว่าการประเมินรวมสรุป (Summative Evaluation)

2. แบ่งตามยึดหลักในการประเมิน แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

2.1 การประเมินโดยยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก (Goal-based Evaluation) เป็นการประเมินที่ว่าทำได้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ โดยทราบก่อนประเมินว่าโครงการนี้มีวัตถุประสงค์อะไรบ้าง

2.2 การประเมินที่อิสระไม่ยึดวัตถุประสงค์ของโครงการ (Goal-free Evaluation) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นทั้งหมด โดยไม่ทราบว่าวัตถุประสงค์ของโครงการนี้มีอะไรบ้าง

3. แบ่งตามยึดลำดับในการประเมิน แบ่งเป็นการประเมินก่อนเริ่มโครงการ ขณะดำเนินโครงการ และหลังจากสิ้นสุดโครงการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ประเมินก่อนเริ่มโครงการ (Pre-Evaluation) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตัดสินใจเลือกโครงการ ตรวจสอบความเหมาะสม ความสมเหตุสมผลของการวางแผนดำเนินโครงการความเป็นไปได้ของโครงการในการนำโครงการไปปฏิบัติ คุณภาพของโครงการ รวมทั้งตรวจสอบโอกาสที่โครงการนั้นจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย การประเมินก่อนเริ่มโครงการบนความเชื่อบนพื้นฐานที่ว่า ถ้าตัวโครงการนั้นได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสม สมเหตุสมผล มีความจำเป็น มีคุณภาพดี มีความเป็นไปได้ โอกาสที่โครงการจะประสบผลสำเร็จก็ย่อมสูงเสมือนว่าโครงการนั้นได้บรรลุผลสำเร็จไปแล้วครั้งหนึ่ง

3.2 การประเมินในขณะดำเนินโครงการ (Implementation Evaluation or Process Evaluation) เป็นการประเมินการดำเนินงานเมื่อนำโครงการที่วางแผนไว้ไปปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ กิจกรรมใดทำได้หรือทำไม่ได้ เพราะเหตุใด จุดเด่น จุดด้อย มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง การประเมินกระบวนการดำเนินโครงการนั้นพยายามตอบคำถามว่าทำไมจึงเกิดปัญหาอุปสรรค หรือไม่เกิดปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการ ถ้าเกิดปัญหาจะได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขได้ทันที่ การประเมินขณะดำเนินโครงการจึงมีบทบาทในการปรับปรุงการดำเนินโครงการโดยตรง

3.3 การประเมินหลังจากเสร็จสิ้นโครงการ เป็นการประเมินเพื่อตอบคำถามว่าโครงการประสบผลสำเร็จตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ผลการดำเนินการคุ้มค่าหรือไม่ การประเมินลักษณะนี้จะเป็นการ

ประเมินผลที่เกิดขึ้นโดยเทียบกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยแบ่งการประเมินงานออกเป็น 2 ขั้นตอนคือ

3.3.1 ประเมินทันทีที่สิ้นสุดโครงการ

3.3.2 การติดตามผลต่อมาโดยเฉพาะการประเมินผลกระทบของโครงการที่ต้องอาศัยการทิ้งช่วงระยะเวลาหนึ่ง เช่น 1-2 ปี เป็นต้น ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่ได้ประเมินไว้ตั้งแต่เริ่มการดำเนินงานโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการ บางท่านเรียกการประเมินลักษณะนี้ว่า การประเมินผลสรุป (Summative Evaluation)

สุวิมล ติรกาพันธ์ (2551 : 9-10) กล่าวว่า การประเมินเป็นสิ่งที่ควรทำควบคู่ไปกับการดำเนินโครงการ นับตั้งแต่การเลือกโครงการ การวางแผนโครงการ การดำเนินงานตามโครงการ จนถึงการประเมินผลสุดท้ายของโครงการ ชนิดของการประเมินโครงการจะแตกต่างกันไปตามช่วงเวลาของการประเมิน ดังต่อไปนี้

1. Needs Assessment หมายถึงการประเมินความต้องการขององค์กรหรือกลุ่มสังคมเพื่อนำมาทำนโยบาย แผนงาน หรือโครงการใดๆ เป็นการประเมินก่อนเริ่มทำแผนหรือทำโครงการ

2. Feasibility Study หมายถึง การประเมินเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของทางเลือกเพื่อนำมาจัดทำเป็นนโยบาย แผนงาน หรือโครงการใดๆ นิยมประเมินใน 6 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านบริหาร ด้านเทคนิค ด้านสิ่งแวดล้อม

3. Context Evaluation หมายถึง การประเมินบริบทของโครงการ ประกอบด้วย ความจำเป็นของโครงการ ความต้องการโครงการของกลุ่มเป้าหมาย ความเหมาะสมของโครงการต่อกลุ่มเป้าหมายและความเหมาะสมต่อพื้นที่ดำเนินโครงการ

4. Input Evaluation หมายถึง การประเมินความพร้อมของสิ่งต่างๆ ที่ถูกนำเข้ามาในโครงการ ประกอบด้วย บุคลากร งบประมาณ แนวทางจัดการ วัสดุอุปกรณ์

5. Process Evaluation หมายถึง การประเมินการปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน หรือโครงการว่ามีความถูกต้องเหมาะสมเพียงใด งานเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินงานเป็นไปตามนโยบาย แผนงาน หรือ โครงการที่วางไว้หรือไม่

7. Formative Evaluation หมายถึง การประเมินความก้าวหน้าของโครงการ เมื่อดำเนินการไปได้ระยะหนึ่งเพื่อนำผลไปใช้ปรับปรุงแก้ไขโครงการ

8. Product Evaluation หมายถึง การประเมินผลที่ได้จากโครงการว่าเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่ เพียงใด

9. Summative Evaluation หมายถึง การประเมินผลสรุปของโครงการ หลังจากสิ้นสุดการดำเนินโครงการนั้น เพื่อนำผลไปประกอบการตัดสินใจว่า ควรปรับปรุง แก้ไข สานต่อหรือยุติโครงการ

10. Follow-up Study หมายถึง การติดตามผลที่เกิดขึ้นจากโครงการเมื่อโครงการสิ้นสุดไปแล้ว จะมีการติดตามผลเป็นระยะๆ เพื่อตรวจสอบความคงอยู่ ความก้าวหน้า และการพัฒนาอันเป็นผลมาจากการได้รับโครงการที่กำหนด

11. Meta Evaluation หมายถึง การประเมินโครงการ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการประเมิน

เชาว์ อินโย (2553 : 15) จำแนกประเภทของการประเมินโครงการไว้หลายประเภทดังนี้

1. แบ่งตามผู้ประเมิน แบ่งได้ 2 ประเภทคือ

1.1 การประเมินโดยผู้ประเมินภายใน (Internal Evaluator Evaluation) การประเมินแบบนี้ผู้ประเมินเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องหรือปฏิบัติงานกับสิ่งที่จะประเมิน ข้อดีก็คือ ผู้เกี่ยวข้องจะทราบและเข้าใจสิ่งที่ประเมินเป็นอย่างดี ข้อเสียคือ เมื่อเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องจึงอาจมีความลำเอียงเกิดขึ้น

1.2 การประเมินโดยผู้ประเมินภายนอก (External Evaluator Evaluation) การประเมินแบบนี้ผู้ประเมินไม่ได้เป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องหรือไม่ได้ปฏิบัติงานกับสิ่งที่จะประเมิน ข้อดีก็คือ มีความเป็นกลางในการประเมิน แต่มีข้อเสียคือ ไม่เข้าใจ ไม่ทราบรายละเอียดของสิ่งที่จะประเมินดีพอและเนื่องจากเป็นบุคคลภายนอกอาจจะไม่ได้รับความร่วมมือในการดำเนินงานประเมิน

2. แบ่งตามมิติการประเมิน แบ่งได้ 4 ประเภทดังนี้

2.1 การประเมินตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ การประเมินความก้าวหน้า การประเมินผลสรุปและการประเมินเพื่อการพัฒนา

2.2 การประเมินตามข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลเชิงปริมาณคุณภาพและแบบผสม

2.3 การประเมินตามวิธีการประเมิน ได้แก่ การประเมินเชิงธรรมชาติและเชิงทดลอง

2.4 การประเมินตามจุดเน้นที่ประเมิน ได้แก่ การประเมินกระบวนการผลลัพธ์ ผลกระทบการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายกับผลตอบแทนและการวิเคราะห์ต้นทุนกับประสิทธิผล

พิสนุ พงศ์ศรี (2553 : 90-102) กล่าวว่า การแบ่งประเภทการประเมินโครงการตามเกณฑ์ช่วงเวลามีดังนี้

1. การประเมินก่อนดำเนินโครงการ ลักษณะของการประเมินก่อนดำเนินโครงการ เป็นการประเมินก่อนที่โครงการจะดำเนินการ เพื่อหาข้อมูลมาตัดสินใจว่าจะปรับเปลี่ยนดำเนินการแบบโครงการนำร่องหรือดำเนินโครงการเต็ม หรือระงับโครงการ ซึ่งมีลักษณะสำคัญ คือ เป็นการประเมินเพื่อศึกษาความเหมาะสมที่จะดำเนินโครงการ มุ่งตรวจสอบความจำเป็น ความเป็นไปได้ ความพร้อมหรือปัจจัยนำเข้า โดยนำข้อมูลมาตัดสินใจวางแผนว่าควรจะดำเนินโครงการหรือไม่ อย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง

1.1 ประเมินในขณะที่ยังไม่ดำเนินโครงการ ซึ่งมักจะเป็นการเตรียมดำเนินโครงการครั้งแรกหรือเป็นโครงการที่หยุดไปแล้วระยะหนึ่ง จะเริ่มดำเนินการใหม่อีกในครั้งต่อไป เช่น โครงการฝึกอบรมอาชีพสตรี ซึ่งยังไม่เคยทำในพื้นที่นั้นๆ หรือโครงการพัฒนาผู้บริหารให้ได้รับวุฒิต่างๆ เมื่อเห็นว่าผู้บริหารเกือบทั้งหมดหรือส่วนใหญ่ผ่านการฝึกอบรมแล้ว ก็อาจหยุดไปสักระยะหนึ่ง เมื่อมีผู้บริหารรุ่นใหม่เพิ่มขึ้น ก็อาจประเมินว่าควรจะเริ่มโครงการอีกครั้งหรือไม่

1.2 ประเมินเพื่อศึกษาความเหมาะสมของโครงการ โดยเป็นการตรวจสอบว่าจำเป็นต้องจัดทำโครงการหรือไม่ ถ้าจะทำได้มีความเป็นไปได้หรือความพร้อมของทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้าแค่ไหนสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เอื้อหรือเป็นอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร

1.3 ประเมินเพื่อหาสารสนเทศในการตัดสินใจวางแผน สารสนเทศที่ได้จากการประเมินก่อนดำเนินโครงการ จะมีประโยชน์ในการตัดสินใจวางแผนเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ให้เหมาะสมเพียงพอ อันจะเอื้อต่อความสำเร็จของโครงการถ้าจะนำโครงการไปดำเนินการจริง

2. การประเมินระหว่างดำเนินโครงการ ลักษณะของการประเมินระหว่างดำเนินโครงการ เป็นการประเมินในระหว่างที่โครงการดำเนินการอยู่ เพื่อหาข้อมูลมาตัดสินใจปรับปรุง เปลี่ยนแปลงการปฏิบัติการ

โครงการในระยะต่อไปให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือ เป็นการประเมินขณะดำเนินโครงการ เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงาน มุ่งนำข้อมูลมาใช้ประกอบ การตัดสินใจ ปรับปรุงกิจกรรม และตรวจสอบความก้าวหน้าตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ซึ่งมีสาระโดยสรุปดังนี้

2.1 ประเมินในขณะที่โครงการดำเนินอยู่ ซึ่งอาจเป็นการดำเนินโครงการครั้งแรกหรือเป็นโครงการต่อเนื่อง หรือโครงการประจำแต่ละปีงบประมาณ ตามระยะเวลาเป็นช่วงๆ เช่น โครงการฝึกอบรม เป็นรุ่น ๆ ตามหลักสูตรต่าง ๆ ซึ่งมีแนวโน้มจะดำเนินการต่อไปเรื่อย ๆ โอกาสจะยุติโครงการมีน้อย การประเมินจึงเป็นการประเมินความก้าวหน้า

2.2 ประเมินเพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งเป็นการตรวจสอบว่ากิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปตามแผนหรือไม่ ทั้งในระยะเวลา งบประมาณ เป้าหมาย ปัญหาต่างๆ เพื่อนำผลมาปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานในระยะหรือช่วงต่อ ๆ ไป

2.3 ประเมินเพื่อหาสารสนเทศประกอบการตัดสินใจ สารสนเทศที่ได้จากกระบวนการดำเนินงานจะนำไปสู่การปรับปรุงการดำเนินงานเองและส่วนที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ได้ เช่น รายละเอียดต่างๆ ของโครงการ ความพร้อมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เป็นต้น

2.4 ประเมินเพื่อเน้นตรวจสอบความก้าวหน้าของผลการดำเนินโครงการ นอกจากประเมินตามข้อ 2.2 แล้ว จะมีการตรวจสอบถึงผลที่ได้ว่ามีแนวโน้มเป็นอย่างไร โดยอาจตรวจสอบทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพ เพื่อปรับการดำเนินงานให้เอื้อต่อความสำเร็จของโครงการ

3. การประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ ลักษณะของการประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการเป็นการประเมินหลังจากโครงการสิ้นสุดแล้ว เพื่อศึกษาผลการดำเนินโครงการว่ามีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลหรือผลทั้งทางตรง ทางอ้อมอย่างไร สารสนเทศที่ได้จึงเน้นใช้ตัดสินใจ เลิก หยุด หรือดำเนินการต่ออย่างต่อเนื่อง หรือดำเนินการใหม่ในโอกาสต่อไป ลักษณะสำคัญของการประเมินผลโครงการมีสาระโดยสรุปดังนี้

3.1 ประเมินเมื่อโครงการสิ้นสุด ซึ่งอาจเป็นสิ้นสุดโครงการตามระยะเวลาที่กำหนด หรือสิ้นสุดระยะช่วงต่อตามปีงบประมาณ เช่น โครงการติดตามการทำงานของนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาแต่ละปีงบประมาณ หรือโครงการพัฒนาศักยภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยการให้ทุนนักศึกษาเข้าศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.2 ประเมินเพื่อมุ่งศึกษาผลการดำเนินโครงการ ซึ่งจะตรวจสอบผลต่างๆ ที่ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์โครงการหรือไม่ มีผลลัพธ์ มีผลกระทบทั้งทางบวกทางลบอย่างไร มีประสิทธิภาพหรือความคุ้มค่าเพียงใด เพื่อให้ได้ข้อสรุปผลการดำเนินงานของโครงการ

3.3 ประเมินเพื่อตัดสินใจอนาคตโครงการ โดยพิจารณาว่าจะเลิก หยุด ดำเนินการโครงการต่อไปหรือขยายโครงการ สารสนเทศที่ได้จากการสรุปจะนำมาประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องว่าจะเลิก หยุดไว้ชั่วคราว ดำเนินการต่อโดยอาจปรับ ลด เพิ่ม ขยาย โครงการ

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2553 : 117) กล่าวว่า การแบ่งรูปแบบการประเมินตามแนวปรัชญาประโยชน์นิยม (Utilitarian Evaluation) กับปรัชญาสหัชญาณและพหุนิยม (Intuitionist Pluralist Evaluation) มีดังนี้

1. การประเมินตามวัตถุประสงค์ เป็นการประเมินที่เน้นว่าการดำเนินงาน ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด ระบบสารสนเทศที่ได้จากการประเมินนี้สามารถช่วยในการปรับปรุงวัตถุประสงค์ ปรับปรุงกิจกรรมหรือปรับปรุงกระบวนการประเมินผล

2. การประเมินเพื่อการจัดการ เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการโครงการหรือโปรแกรมต่างๆ จำเป็นต้องอาศัยสารสนเทศ เพื่อช่วยในการตัดสินใจ เพื่อการจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินรูปแบบนี้ เป็นการมุ่งตอบสนองความต้องการของผู้บริหาร

3. การประเมินโดยเน้นทฤษฎี แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือการประเมินโดยเน้นทฤษฎีโปรแกรม ซึ่งประกอบด้วยแบบพื้นฐาน 6 รูปแบบ คือ การประเมินการกระทำตามปทัสถาน การประเมินบริบทแวดล้อมตามปทัสถาน การประเมินผลลัพธ์ตามปทัสถาน การประเมินผลกระทบ การประเมินกลไกสอดแทรก และการประเมินสรุบนัยทั่วไปและแบบประกอบแต่ง

4. การประเมินตนเอง เป็นการประเมินที่เชื่อว่าผู้ประเมินสามารถฝึกฝนมีความเป็นกลางที่จะสามารถใช้ปัญญาพิจารณาการตรวจสอบ เพื่อค้นหาวิธีการปรับปรุงแก้ไข โดยยึดหลัก 3 ประการ คือ 1) การมีจิตสำนึกในการศึกษา ต้องการพัฒนาดตนเอง 2) มีความมุ่งหมายเพื่อค้นหาความจริง ความถูกต้อง และ 3) ความดีงาม และเห็นว่าประสบการณ์ทุกอย่างเป็นการเรียนรู้

5. การประเมินผลิตภัณฑ์ เป็นกระบวนการตัดสินคุณค่าของผลิตภัณฑ์ทางการศึกษา ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเอกสารตำราหลักสูตรและอื่นๆ ธรรมชาติของการประเมินผลิตภัณฑ์เป็นการประเมินแบบรวมสรุปรุ ประเด็นสำคัญ คือ เกณฑ์ที่ใช้ประเมินตรงตามกับผู้บริโภคคาดหวังหรือไม่ การประเมินที่เชื่อว่าผู้ประเมินสามารถฝึกฝน มีความเป็นกลางที่จะสามารถใช้ปัญญาพิจารณาการตรวจสอบ เพื่อค้นหาวิธีการปรับปรุง แก้ไข โดยยึดหลัก 3 ประการ คือ การมีจิตสำนึกในการศึกษา ต้องการพัฒนาดตนเอง มีความมุ่งหมายเพื่อค้นหาความจริง ความถูกต้องและความดีงาม และเห็นว่าประสบการณ์ทุกอย่างเป็นการเรียนรู้

รัตน์ บัสนันท์ (2554 : 105-145) กล่าวว่า การประเมินโครงการที่เป็นแนวใหม่ที่เด่นๆ ได้แก่

1. การประเมินแบบตอบสนอง (Responsive Evaluation)
2. การประเมินแบบผสมผสาน (Mixed-approach of Evaluation)
3. การประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการประเมินแบบมีส่วนร่วม (Stakeholders Base and Participatory Evaluation)
4. การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ (Empowerment Evaluation)
5. การประเมินแบบสร้างสรรค์ (Constructivist Evaluation)
6. การประเมินอภิมาน (Meta Evaluation)

อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ (2556 : 1) กล่าวว่า การจำแนกการประเมินโครงการแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การประเมินโครงการก่อนดำเนินการ (Preliminary Evaluation) คือการศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Study) ก่อนที่เริ่มดำเนินโครงการใดๆ โดยอาจทำการศึกษาถึงประสิทธิภาพของปัจจัยป้อน ความเหมาะสมของกระบวนการที่คาดว่าจะนำมาใช้ในการบริหารจัดการโครงการ ปัญหาอุปสรรคความเสี่ยงของโครงการ ตลอดจนผลลัพธ์หรือประสิทธิผลที่คาดว่าจะได้รับ ในขณะเดียวกันก็อาจ จะศึกษาผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในด้านต่างๆ เช่น การประเมินผลกระทบด้านสังคม (Social Impact Assessment : SIA) การประเมินผลกระทบด้านนิเวศ (Ecological Impact Assessment : EIA) การประเมินผลกระทบด้านการเมือง (Political Impact Assessment : PIA) การประเมินผลกระทบด้านเทคโนโลยี (Technological Impact Assessment : TIA) การประเมินผลกระทบด้านประชากร

(Population Impact Assessment: PIA) การประเมินผลกระทบด้านนโยบาย (Policy Impact Assessment: POIA) และการประเมินผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Impact Assessment: EIA) การประเมินโครงการก่อนดำเนินการนี้ มีประโยชน์สำหรับนักลงทุน เพื่อศึกษาดูว่าก่อนลงมือทำโครงการใดๆ นั้น จะเกิดความคุ้มค่าแก่การลงทุน (Cost Effectiveness) หรือจะเกิดผลกระทบต่อระบบสิ่งแวดล้อม ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ประชากร เทคโนโลยีและระดับนโยบายหรือไม่ หากได้ทำการศึกษารอบคอบแล้ว อาจจะได้ผลคาดการณ์ล่วงหน้าว่าจะเกิดประโยชน์หรือโทษอย่างไร ปัญหาอุปสรรคเป็นอย่างไร เพื่อผู้เป็นเจ้าของโครงการจะได้ตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะเลิกโครงการ หรือปรับปรุงองค์ประกอบ และกระบวนการบริหารจัดการโครงการเพียงใด เพื่อให้เกิดผลดี

2. การประเมินผลระหว่างดำเนินโครงการ อาจจะทำเป็นในห้วงเวลาเริ่มต้นโครงการ (Inception Study) และระหว่างดำเนินโครงการที่ผ่านพ้นช่วงแรกไปแล้ว (Formative Evaluation) ผลที่ได้จากการประเมินดังกล่าวนี้ จะช่วยปรับปรุงทั้งปัจจัยป้อน กระบวนการบริหารจัดการ และแม้แต่วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการให้เป็นไปตามความเหมาะสม ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีชื่อเรียกการประเมินแบบนี้อีก ว่าการประเมินความก้าวหน้า (Progress Evaluation) และการประเมินการดำเนินการ (Implementation Evaluation) เป็นต้น ในการดำเนินโครงการด้านการท่องเที่ยวและการศึกษา อาจใช้วิธีการประเมินระหว่างดำเนินโครงการ เพื่อทบทวนแผนและปรับแผนของโครงการปรับตารางการดำเนินงานด้านต่างๆ ทั้งการประชาสัมพันธ์ การตลาด การส่งเสริมการขายและปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการ เพื่อลดความเสี่ยงของโครงการ เป็นต้น

3. การประเมินผลรวมสรุป (Summative Evaluation) มักใช้หลังสิ้นสุดโครงการใหม่ๆ เพื่อค้นหาประสิทธิผลของการดำเนินโครงการ ว่าบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร หรือทบทวนกระบวนการบริหารจัดการ ว่าประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวประการใด การประเมินผลประเภทรวมสรุป อาจมองในมิติของโครงการระยะยาว ออกเป็นช่วงโครงการ (Phase) การประเมินลักษณะนี้มองได้เป็น 2 ประเภท คือ เป็นทั้งการประเมินรวมสรุปของแต่ละช่วงโครงการ (Summative Evaluation of Each Phase) หรืออาจมองการประเมินของแต่ละช่วงโครงการ เป็นการประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative) ของโครงการระยะยาวทั้งหมดก็ได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับมุมมองของผู้อ่านหรือเจ้าของโครงการ

4. การประเมินผลกระทบของโครงการ เป็นการตรวจสอบผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในแต่ละโครงการ และภาพรวมของผลกระทบทั้งหลายๆ ด้าน เช่น ผลกระทบด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ระบบนิเวศหรือสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี ประชากร และด้านนโยบาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการประเมินผลกระทบนั้น ว่าต้องการเน้นด้านใดเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามผู้รับผิดชอบโครงการจำเป็นต้องศึกษาดูว่า ในเชิงนิติศาสตร์แล้วจะต้องมีการประเมินผลกระทบด้านใดบ้าง

อนันต์ นามทรงตัน (2557 : 3-4) กล่าวว่า การแบ่งประเภทของการประเมินโครงการ นักวิชาการด้านการประเมิน ได้แบ่งไว้หลายลักษณะตามความเหมาะสมของแต่ละโครงการ เมื่อพิจารณาประเภทของการประเมิน มีผู้แบ่งไว้อย่างหลากหลายในเชิงทฤษฎีและเห็นว่า การประเมินโครงการทางการศึกษานั้น ควรพิจารณาใช้แนวทางการแบ่งตามวัตถุประสงค์การประเมินได้ 2 ประเภท คือ

1. การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) เป็นการประเมินระหว่างดำเนินงาน เพื่อพิจารณาความก้าวหน้าของโครงการ ว่าจำเป็นต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เพิ่มเติม หรือพัฒนา

ส่วนใดให้เกิดความเหมาะสม มีประสิทธิภาพเพียงใด ก่อนที่จะดำเนินการขั้นต่อไป เพื่อให้การดำเนินงานโครงการ บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ โดยภาพรวมอย่างคุ้มค่าที่สุด

2. การประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) เป็นการประเมินเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงานโครงการแล้ว เพื่อพิจารณาตัดสินว่ามีความสำเร็จ บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ มากน้อยเพียงใด อย่างไร และหากจะดำเนินโครงการต่อไปอีก จะเกิดผลอย่างไร มีความเสี่ยงหรือคุ้มค่าต่อการลงทุนหรือไม่เพียงใด

สรุปได้ว่า ประเภทของการประเมินโครงการมีหลายประเภท มีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามแต่ว่าจะใช้หลักเกณฑ์ใดในการแบ่งประเภท เช่น แบ่งตามวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ แบ่งตามระยะเวลาที่ทำการประเมินโครงการ แบ่งตามมิติการประเมินหรือแบ่งตามผู้ประเมิน เป็นต้น

การออกแบบการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการ จำเป็นต้องมีการวางแผนวิธีการประเมินที่ถูกต้อง การออกแบบการประเมินที่เหมาะสมจะทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ ซึ่งได้มีนักวิชาการ ได้กล่าวถึงการออกแบบการประเมินโครงการไว้ดังนี้

ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช (2550 : 21-23) กล่าวว่า การประเมินภายหลังโครงการสิ้นสุด (Formal Evaluation) ก็คือการวางแผนงานวิจัยอย่างหนึ่ง ซึ่งจำเป็นต้องทำอย่างมีระบบและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการประเมิน และสามารถออกแบบการประเมินได้หลายรูปแบบแตกต่างกัน ดังนี้

1. การประเมินเชิงทดลอง (Experiment) เป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุด ที่จะให้ผลของโครงการมีน้ำหนักและเชื่อถือได้ เนื่องจากการออกแบบการประเมินที่มีกลุ่มทดลอง (Experimental Group) และกลุ่มควบคุม (Controlled Group) โดยกลุ่มควบคุมนี้ เป็นกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มทดลองมากที่สุด (Equivalent Group) เพื่อที่จะควบคุมปัจจัยแทรกซ้อนต่างๆ ที่อาจมีผล ที่ทำให้งานหรือโครงการนั้นสมบูรณ์ ในการออกแบบโครงการเพื่อประเมินเชิงทดลองนั้น สามารถแบ่งย่อยออกได้ดังนี้

1.1 การออกแบบโครงการที่ผู้ทำโครงการไม่ทราบกลุ่มใดเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มใด เป็นกลุ่มควบคุม (Blind Experiment)

1.2 การออกแบบโครงการที่ทั้งผู้ทำโครงการและกลุ่มเป้าหมายไม่ทราบว่าตนเองอยู่กลุ่มใด เช่นกัน (Double Blind Experiment) การออกแบบโครงการเพื่อการประเมินวิธีนี้ เหมาะสมกับการทดลองด้านคลินิก เช่น การทดสอบประสิทธิภาพของการรักษาพยาบาลด้วยยา หรือวิธีการรักษาแบบใดแบบหนึ่ง

2. การออกแบบการประเมินกึ่งทดลอง (Quasi Experiment) เป็นการประเมินโครงการที่ใช้กันเป็นประจำ เนื่องจากส่วนใหญ่งานที่ทำนั้นเป็นงานที่ทำกันมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน ทำให้ไม่สามารถเลือกรูปแบบของโครงการที่ถูกต้องได้ กรณีนี้จะเป็นการเก็บข้อมูลในลักษณะของการทดลองเชิงสำรวจ การแบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็นกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมจะไม่ชัดเจน กลุ่มควบคุม บ่อยครั้งเป็นกลุ่มที่อาจมีคุณสมบัติไม่คล้ายคลึงกับกลุ่มทดลองทุกประการ (Non Equivalent Group) อย่างไรก็ตามการประเมินด้วยวิธีนี้สามารถอธิบายเหตุและผลของโครงการได้น้อยกว่าการประเมินแบบทดลอง

3. การออกแบบการประเมินแบบมีเงื่อนไขเวลา (Time Series) ได้แก่ การออกแบบการประเมินตามระยะเวลาห่างกัน เท่ากัน เป็นระยะที่เรียกว่าการทดสอบก่อนดำเนินการ (Pre-Test) และการทดสอบหลังดำเนินการ (Post-Test) นอกจากนี้บางโครงการที่มีระยะเวลายาว เช่น 12-18 เดือนขึ้นไป บางครั้ง

จำเป็นต้องมีการทดสอบระหว่างดำเนินการ (Mid-Test) ด้วย ซึ่งในการประเมินนี้จำเป็นต้องมีข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้เป็นตัวเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงภายหลังทำโครงการและแบบทดสอบ เพื่อใช้ในการประเมิน จำเป็นต้องครอบคลุมตัวแปรที่ต้องการทั้งหมด เช่น การวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้าโครงการ จำเป็นต้องทำการประเมินเป็นระยะจนกว่าจะสิ้นสุดโครงการ เป็นต้น

4. การออกแบบการประเมินแบบการทดลองเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Experiment) เป็นการออกแบบเพื่อทดสอบประสิทธิภาพของแผนงานหรือโครงการต่างๆ ที่ต้องการผลสำเร็จเหมือนกันหรือทดสอบว่าโครงการที่ใช้นั้น ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีการเปลี่ยนแปลงไปจากกลุ่มที่ไม่ได้อยู่ในโครงการนั้นมากน้อยอย่างไร เช่น สามารถลดความถี่ของการมาพบแพทย์ของกลุ่มที่ทำการทดลองได้มากกว่ากลุ่มที่ได้ทดลองมาน้อยเท่าไร เป็นต้น

5. การออกแบบการประเมินแบบสำรวจ (Survey) เป็นการออกแบบการประเมินที่เหมาะสมในการวัดความคิดเห็นทัศนคติและความเชื่อ ไม่ว่าจะใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์หรือการสังเกตการณ์ เช่น การเปรียบเทียบความคาดหวังของการรับบริการกับความรู้สึกละหลังมารับบริการแล้ว เป็นต้น

6. การออกแบบการประเมินแบบกรณีตัวอย่าง (Case Study) เป็นการประเมินที่มีเป้าหมายเจาะจงที่ตัวบุคคล กลุ่มของคนหรือแม้แต่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง เป็นต้น ลักษณะการประเมินเช่นนี้ จะเป็นการประเมินในเชิงลึกไปในรายละเอียด ซึ่งในบางครั้งอาจใช้เป็นข้อโต้แย้งกับสมมติฐานที่ใช้ได้กับจำนวนโครงการหรือแผนงานที่ใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวนมาก

7. การออกแบบการประเมินแบบการมีส่วนร่วม (Living-in Design) เป็นการประเมินที่ผู้ประเมินเข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้ชีวิตประจำวันกับกลุ่มผู้ทดลอง เช่น การประเมินเครื่องมือที่ใช้กับคนพิการทางสมอง หรือคนพิการด้านต่างๆ ผู้ทำโครงการจำเป็นต้องรู้จักวิถีชีวิตของคนเหล่านั้น ดำเนินอยู่เพื่อให้เกิดความเข้าใจพื้นฐานการดำรงชีวิตที่แท้จริงของคนเหล่านั้น เพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ตามที่ต้องการ

อนันต์ นามทองตัน (2557 : 6-7) กล่าวว่า ในการออกแบบการประเมินโครงการทางการศึกษา เพื่อใช้ในการปรับปรุงพัฒนาโครงการ จะต้องออกแบบการประเมินอย่างเป็นระบบและครอบคลุมวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ตามสภาพความเป็นจริงอย่างรอบด้านหรือเรียกว่า การประเมินแท้จริง (True Evaluation) ซึ่งโดยปกติการออกแบบการประเมินจะมีอยู่ 3 ลักษณะดังนี้

1. การประเมินเทียม (Pseudo Evaluation) เป็นวิธีการประเมินโดยที่นำเสนอแต่สิ่งดีๆ แต่ปกปิดสิ่งที่ไม่ดีไว้ ไม่นำเสนอเพื่อหวังผลอย่างไรอย่างหนึ่ง

2. การประเมินเชิงกึ่งประเมิน (Quasi Evaluation) เป็นการประเมินเฉพาะในสิ่งที่ผู้ประเมินสนใจเท่านั้น ทำให้ไม่ครอบคลุมโครงการทั้งหมดจึงได้ข้อมูลไม่ครบถ้วนรอบด้าน

3. การประเมินแท้จริง (True Evaluation) เป็นการประเมินแบบรอบด้านอย่างมีคุณค่าจากกิจกรรมต่างๆ ของโครงการมีขั้นตอนที่เป็นระบบ ตรงสภาพความเป็นจริง ตรวจสอบข้อมูลสารสนเทศอย่างถูกต้องน่าเชื่อถือ จึงทำให้ได้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจและการพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพในด้านต่างๆ ให้ดียิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า การออกแบบการประเมินโครงการ สรุปได้ดังต่อไปนี้ 1) การออกแบบการประเมินโครงการเป็นการกำหนดรูปแบบ ขอบเขตและแนวทางการประเมิน เพื่อให้ได้คำตอบหรือข้อมูลในการประเมินตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน ประกอบด้วย การออกแบบ การสุ่มตัวอย่าง การออกแบบ การวัดตัวแปร และการออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูล 2) การวางแผนการประเมินโครงการ เริ่มด้วยการ

วิเคราะห์โครงการที่มุ่งประเมิน เลือกรูปแบบการประเมินให้เหมาะสม กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน กำหนดแหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เลือกใช้เครื่องมือ เทคนิควิธีเก็บรวบรวมข้อมูลและกำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และ 3) โครงการประเมินเป็นแผนปฏิบัติการในการประเมินโครงการที่แสดงกรอบแนวคิดและแนวทางในการประเมินที่ผู้ประเมินได้จัดทำไว้ล่วงหน้า ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประเมินได้แนวทางการประเมินที่เป็นระบบ ชัดเจนและมีความมั่นใจในการดำเนินการประเมินโครงการ ในการจัดทำโครงการประเมินผู้ประเมินจะต้องศึกษาวิเคราะห์โครงการแล้วเรียบเรียงสาระสำคัญตามองค์ประกอบของโครงการประเมินให้ครบถ้วน

รูปแบบของการประเมินโครงการ

รูปแบบการประเมินโครงการ เป็นกรอบแนวคิดหรือแบบแผนที่เป็นระบบ ซึ่งแสดงให้เห็นถึง สิ่งที่ควรประเมิน ขั้นตอนและวิธีการประเมิน รูปแบบการประเมินจะช่วยชี้แนวทางในการประเมินซึ่งได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงรูปแบบการประเมินโครงการไว้ดังนี้

สมคิด พรหมจ้อย (2550 : 49-50) กล่าวว่า รูปแบบการประเมินโครงการ คือ กรอบความคิดหรือแบบแผนในการประเมินที่แสดงให้เห็นถึงรายการที่ควรประเมิน หรือกระบวนการของการประเมิน ในการประเมินโครงการใดโครงการหนึ่งนั้น เราควรพิจารณาประเมินในเรื่องใดบ้าง ในขณะที่เดียวกันบางรูปแบบอาจจะมีการเสนอแนะด้วยว่า ในการประเมินแต่ละรายการ แต่ละเรื่อง ควรพิจารณา หรือตรวจสอบอย่างไร ซึ่งเป็นลักษณะการเสนอแนะวิธีการ โดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. รูปแบบการประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมาย (Objective Based Model) เป็นรูปแบบที่เน้นการตรวจสอบผลที่คาดหวังได้เกิดขึ้นหรือไม่ หรือประเมินโดยตรวจสอบผลที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายเป็นหลัก โดยดูว่าผลที่เกิดจากการปฏิบัติงานบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ ไทเลอร์ (Tyler) ครอนบาค (Cronbach) และคริกแพททริก (Kirkpatrick)

2. รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินคุณค่า (Judgmental Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศสำหรับกำหนดและวินิจฉัยคุณค่าของโครงการนั้น ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ สเตค (Stake) สคริฟเวน (Scriven) และโพรวัส (Provus)

3. รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจ (Decision - Oriented Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและข่าวสารต่างๆ เพื่อช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจเลือกทางเลือกต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ เวลช์ (Welch) สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) และ อัลคิน (Alkin)

เยาวตี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี (2556 : 31-34) กล่าวว่า การประเมินโครงการใช้เป็นกรอบแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับการประเมินกระบวนการและวิธีการของโครงการ การศึกษาที่นำไปใช้ในการประเมินผลโครงการต่างๆ สรุปไว้ดังนี้

1. กลุ่มมุ่งเปรียบเทียบผลที่ได้รับกับวัตถุประสงค์ (Objective Based Model)

1.1 รูปแบบการประเมิน Goal Attainment Model ของ ไทเลอร์ (Ralph W. Tyler) ที่เน้นการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ ให้อยู่ในรูปของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม แล้วประเมินความสำเร็จของวัตถุประสงค์ ถู่ว่าโครงการประสบความสำเร็จหรือไม่ ดูได้จากผลผลิตของโครงการว่าตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้แต่แรกหรือไม่เท่านั้น เช่น มุ่งเน้นที่การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่มาจากการเรียนการสอนของโรงเรียนมี 5 ขั้นตอน คือ

- 1.1.1 กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมหรือผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา
- 1.1.2 กำหนดเนื้อหาและสถานการณ์
- 1.1.3 ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ตามวัตถุประสงค์
- 1.1.4 สอนด้วยเทคนิควิธีที่เหมาะสม
- 1.1.5 ผลที่ได้ไปปรับปรุงการเรียนการสอน

1.2 รูปแบบการประเมิน Goal and Side Attainment Model ของ ลี เจ ครอนบาค (Lee J. Cronbach) เน้นการประเมินเพื่อสร้างสารสนเทศในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการปรับปรุง การบริหารจัดการ การปรับปรุงรายวิชา และปรับปรุงตัวนักเรียน มี 5 ขั้นตอน คือ

- 1.2.1 ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเหมือนไทเลอร์ (Ralph W. Tyler)
- 1.2.2 ประเมินกระบวนการเรียนการสอน
- 1.2.3 ประเมินศักยภาพของผู้เรียน
- 1.2.4 ประเมินทัศนคติ
- 1.2.5 การติดตามผลหลังเรียนรู้

2. กลุ่มมุ่งตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ถูกประเมิน (Judgmental Evaluation Model)

2.1 รูปแบบการประเมิน Formative & Summative ของ ไมเคิลสคริฟเวน (Michael Scriven) เน้นการประเมินเพื่อการรวบรวมข้อมูลการตัดสินใจ เลือกใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูล และการกำหนดเกณฑ์ประกอบการประเมิน เป้าหมายสำคัญของการประเมิน คือ การตัดสินคุณค่าของโครงการมีการประเมิน 2 แบบ คือ

2.1.1 การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) เป็นการประเมินระหว่างที่โครงการกำลังดำเนินการอยู่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้น

2.1.2 การประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) เป็นการประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ มีจุดมุ่งหมายเพื่อตัดสินในคุณค่าของโครงการ ตลอดจนค้นหาสิ่งที่ดีของโครงการ เพื่อนำไปใช้กับสถานการณ์อื่นที่คล้ายคลึงกันต่อไป

2.2 รูปแบบการประเมิน Evaluation of Ongoing Programs in the Public School System ของ เมลคอล์ม เอ็ม โพรวัส (Melcolm M. Provus) เน้นการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติตามมาตรฐานเพื่อเป็นการค้นหาความไม่สอดคล้องกัน 5 ชนิด ที่สามารถศึกษาได้จากการใช้แผนงาน คือ ความไม่สอดคล้องที่ไม่สัมพันธ์กับขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

- ขั้นที่ 1 การออกแบบโครงการ
- ขั้นที่ 2 การเตรียมปัจจัยนำเข้า
- ขั้นที่ 3 กระบวนการดำเนินงาน
- ขั้นที่ 4 ผลผลิตที่เกิดจากโครงการ
- ขั้นที่ 5 การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายและกำไร

รูปแบบนี้การประเมินต้องทำโดยผู้ประเมินคนละหนึ่ง ที่ได้วางมาตรฐานตามความคาดหวังของโครงการเอาไว้ ต่อจากนั้นการประเมินต้องดำเนินการหาข้อมูลใหม่และทำการตัดสินใจโดยใช้มาตรฐานที่วางไว้เป็นเกณฑ์ นับเป็นรูปแบบที่ช่วยให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ในทุกขั้นตอนของการประเมิน และตลอดโครงการอย่างต่อเนื่อง

3. กลุ่มมุ่งผลิตสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision-Oriented Evaluation Model)

3.1 รูปแบบการประเมิน Center for the Study of Evaluation Approach ของ มาร์วิน ซี. อัลคิน (Marvin C. Alkin) เน้นการประเมินเพื่อการตัดสินใจ และเป็นกระบวนการกำหนดขอบเขตของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การเลือกข้อมูลข่าวสาร การเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่การจัดทำรายงานสรุปให้กับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ในการเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับการดำเนินงานในโครงการ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ

- 3.1.1 ด้านการประเมินสภาพของระบบที่เป็นอยู่
- 3.1.2 ด้านการประเมินเพื่อการวางแผน
- 3.1.3 ด้านการประเมินเพื่อการดำเนินงาน
- 3.1.4 ด้านการประเมินเพื่อปรับปรุง
- 3.1.5 ด้านการประเมินเพื่อการยอมรับผลของโครงการ

3.2 รูปแบบการประเมินโครงการแบบชิปโมเดล (CIPP Model) ของ สตีฟเฟิลบีม (Daniel L. Stufflebeam) เน้นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ ใช้ควบคู่กับการบริหารโครงการเพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา วัตถุประสงค์ของการประเมิน คือ การให้สารสนเทศที่สำคัญเพื่อการตัดสินใจ คำว่า CIPP เป็นคำย่อมาจากคำว่า Context, Input, Process และ Product การประเมินเป็นกระบวนการของการบรรยาย การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ข่าวสาร เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ เลือกลงเลือกที่เหมาะสม ซึ่งมุ่งประเมิน 4 ด้าน คือ

3.2.1 ด้านการประเมินสิ่งแวดล้อม (Context Evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนทั้งหมด รวมทั้งเรื่องของความมุ่งหมาย ปัญหาและอุปสรรค ข้อดีและข้อจำกัด จุดเด่น จุดด้อยและสิ่งแวดล้อมของโครงการ

3.2.2 ด้านการประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้าง สมรรถนะและแนวทางดำเนินโครงการ จึงมุ่งประเมินเกี่ยวกับบุคคล งบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการต่างๆ ของโครงการ

3.2.3 ด้านการประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ช่วยให้ได้ข้อมูลในการตัดสินใจเกี่ยวกับการนำไปสู่การปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ของโครงการ

3.2.4 ด้านการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ช่วยวัดและพิจารณาการตัดสินใจเกี่ยวกับการทบทวน การชะลอ ขยายโครงการ ปรับปรุงแก้ไขหรือยุติการดำเนินการ

3.3 รูปแบบการวิเคราะห์ระบบ (System Analysis Approach) เน้นการวิเคราะห์ถึงผลที่ได้จากโครงการ และพยายามหาความเกี่ยวข้องของรูปแบบ ของแผนงานที่วางไว้ในโครงการกับตัวบ่งชี้ต่างๆ ข้อมูลต่างๆ และผลที่จะเกิดจากโครงการ ต้องวัดในเชิงปริมาณและสาเหตุที่เป็นเรื่องของเหตุและผลได้รูปแบบนี้ได้นำแนวคิดและเทคนิคของการวางแผนการจัดการ ให้สอดคล้องกับการกำหนดงบประมาณที่เรียกว่า PPBS (Planning Programming and Budgeting System) เพื่อการสร้างผลผลิตสูงสุด โดยมีความเชื่อที่ว่า ปัจจัยเบื้องต้น (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) มีความสัมพันธ์กันในลักษณะฟังก์ชัน การผลิตที่สม่ำเสมอและมั่นคง สามารถวัดผลในเชิงปริมาณได้ การประเมินนิยมใช้การทดลอง มีการออกแบบกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเพื่อหาข้อสรุปเชิง

สาเหตุระหว่างปัจจัยเบื้องต้นและผลผลิต พร้อมทั้งสรุปผลเปรียบเทียบกับประสิทธิภาพกับโครงการอื่นๆ โดยใช้เกณฑ์การสิ้นเปลืองทรัพยากรน้อยที่สุด มีรายละเอียดดังนี้

3.3.1 การประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input) เป็นการประเมินว่า ปัจจัยที่ต้องการมีอะไรบ้าง พอเพียงหรือไม่ ภายใต้ปัจจัยนี้มีทางเลือกใด หรือโปรแกรมใดที่เราควรดำเนินการ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการ การประเมินปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ บุคลากร เงิน วัสดุ อุปกรณ์ จะช่วยให้ผู้ดำเนินโครงการเลือกแผนจัดโปรแกรมได้อย่างเหมาะสม

3.3.2 การประเมินกระบวนการ (Process) เป็นการประเมินว่า ได้นำโครงการไปปฏิบัติตามแผนที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินกระบวนการสามารถทำได้ 2 ลักษณะ คือ 1) มีการประเมินก่อนการนำไปปฏิบัติจริง ซึ่งอาจได้เสนอแนะให้ปรับปรุงวิธีการปฏิบัติได้ และ 2) การประเมินกระบวนการขณะปฏิบัติอยู่ โดยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมช่วยให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของโครงการในที่สุด

3.3.3 การประเมินผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome)

1) การประเมินผลผลิต (Output) เป็นการประเมินผลผลิตที่ได้ออกมาว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ทั้งในรูปสิ่งของหรือบริการที่เป็นรูปธรรมหรือรับรู้ได้โดยปกติแล้วแสดงให้เห็นผลใน 4 ลักษณะ คือ ปริมาณงานที่ทำสำเร็จ คุณภาพของผลผลิต เวลาที่ดำเนินการและงบประมาณที่ใช้ ซึ่งอาจทำได้ทันทีที่โครงการสิ้นสุดลง

2) การประเมินผลลัพธ์ (Outcome) เป็นผลระยะยาว ซึ่งเกิดเป็นผลจุดมุ่งหมายปลายทางหรือผลต่อเนื่องจากผลกระทบ และเป็นสิ่งที่สามารถวัดได้ง่ายหรือเป็นสิ่งที่วัดได้ยาก เป็นผลที่เกิดขึ้นในลักษณะขยายต่อจากการเกิดผลผลิตของโครงการ โดยการประเมินผลลัพธ์ของโครงการนั้นมักขึ้นอยู่กับ 1) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องในแต่ละโครงการ 2) ทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง และ 3) ความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสีย

3.4 รูปแบบการประเมินของ โรเบิร์ต อี สเตค (Robert E. Stake) เป็นรูปแบบหนึ่งที่ นักประเมินนำมาประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในการประเมินโครงการ โครงสร้างของรูปแบบการประเมินใช้ชื่อว่า รูปแบบการประเมิน เคาร์ทีแนนซ์ (Countenance Model) ซึ่งจำแนกข้อมูลการประเมินออกเป็น 2 ส่วน คือ เมตริกบรรยาย (Description Matrix) และเมตริกตัดสินคุณค่า (Judgment Matrix) ซึ่งจำแนกสิ่งที่จะต้องพิจารณาออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) สิ่งนำหรือปัจจัยเบื้องต้น (Antecedents) 2) การปฏิบัติ (Transaction) และ 3) ผลลัพธ์หรือผลการดำเนินงาน (Outcome)

ในการเก็บข้อมูล ผู้ประเมินจะต้องเก็บข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. เมตริกบรรยาย (Description Matrix)

1.1 ความคาดหวังหรือแผนงาน (Intents) หมายถึง สิ่งที่คาดหวังไว้จำแนกเป็น 1) สิ่งนำหรือปัจจัยเบื้องต้น (Antecedents) 2) การปฏิบัติ (Transaction) และ 3) ผลลัพธ์หรือผลการดำเนินงาน (Outcome)

1.2 สิ่งที่เกิดขึ้นจริง (Observations) หมายถึง สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริง จำแนกเป็นสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริงเกี่ยวกับ 1) สิ่งนำหรือปัจจัยเบื้องต้น (Antecedents) 2) การปฏิบัติ (Transaction) และ 3) ผลลัพธ์หรือผลการดำเนินงาน (Outcome)

2. เมตริกตัดสินคุณค่า (Judgment Matrix)

2.1 มาตรฐาน (Standards) หมายถึง แนวทางการดำเนินงานคุณลักษณะที่ควรจะมี หรือควรจะได้รับว่ามีคุณภาพในระดับใด

2.2 การตัดสินใจ (Judgment) หมายถึง การนำเสนอสารสนเทศจากการเปรียบเทียบ มาพิจารณาตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่ประเมิน

3.5 รูปแบบการประเมินของ โด널ด์ แอล เคริกแพททริก (Donald L. Kirkpatrick) เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิผลการอบรม โดยเน้นให้มีการประเมินผลหลังจากฝึกอบรม เนื่องจาก การฝึกอบรมเป็นกิจกรรมปกติที่เกิดขึ้นในทุกโครงการที่ก้าวได้ และในการประเมินผลโครงการฝึกอบรม จะ ประเมินประสิทธิผล 4 ลักษณะ คือ

3.5.1 ประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง (Reaction Evaluation) เป็นการตรวจสอบ ความรู้สึก หรือความพอใจของผู้เข้ารับการอบรม

3.5.2 ประเมินการเรียนรู้ (Learning Evaluation) เป็นการตรวจสอบผลการเรียนรู้ โดย ตรวจสอบให้ครอบคลุม ทั้งด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และเจตคติ (Attitude)

3.5.3 ประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปหลังอบรม (Behavior Evaluation) เป็นการ ตรวจสอบว่า ผู้ผ่านการฝึกอบรมได้เปลี่ยนพฤติกรรมไปตามความคาดหวังของโครงการหรือไม่

3.5.4 ประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อองค์กร (Results Evaluation) เป็นการตรวจสอบว่า ผลจากการอบรมได้เกิดผลดีต่อองค์กรหรือเกิดผลกระทบต่อองค์กรในลักษณะใดบ้าง คุณภาพขององค์กร ดีขึ้นหรือมีคุณภาพขึ้นหรือไม่

สรุปได้ว่า รูปแบบการประเมินโครงการมีอยู่หลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบก็มีข้อดีและข้อจำกัด อยู่ในตัวเอง ดังนั้นในการประเมินโครงการผู้ที่ทำหน้าที่ประเมินควรจะได้มีการคัดเลือกหรือพัฒนารูปแบบ การประเมินที่เหมาะสมสำหรับการประเมินโครงการที่ตนเองรับผิดชอบ ให้สอดคล้องตรงกับลักษณะ บริบทและประเภทของโครงการอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพราะเหตุว่าความจริงเกี่ยวกับแบบจำลองหรือรูปแบบ (Model) การประเมินโครงการก็คือ ไม่มีรูปแบบการประเมินโครงการใดที่ใช้ได้ดีและเหมาะสมหรือ สามารถนำไปใช้ประเมินได้อย่างมีประสิทธิภาพกับทุกโครงการนั่นเอง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินโครงการแบบ 360 องศา

ความหมายของการประเมินแบบ 360 องศา

การประเมินแบบ 360 องศา เป็นวิธีการประเมินที่แก้ไขจุดอ่อนของการประเมินแบบดั้งเดิม (Traditional Evaluation) คือ การประเมินที่ผู้บริหารมีอำนาจเด็ดขาดในการประเมินตลอดจนการ พิจารณาตัดสินผลได้ผลเสียของการประเมิน ด้วยวิธีการนี้ทำให้พนักงานหรือ ผู้ใต้บังคับบัญชาส่วนมากจะ เกิดความไม่พึงพอใจผลลัพธ์เหล่านั้น นักวิชาการทางด้านการศึกษาได้พยายามหาวิธีต่าง ๆ ก็เพื่อนำมาแก้ไขข้อบกพร่องของศาสตร์ทางด้านการศึกษาและการประเมินแบบ 360 องศา จึงได้เกิดขึ้นมา ผู้รายงานใคร่เสนอความหมายของการประเมินแบบ 360 องศา จากแนวคิดของนักประเมินหลายท่าน ดังนี้

วีรวุฒิ ปันนิตามัย (2551 : 45) ได้ให้ความหมายของการประเมินแบบ 360 องศา ไว้ว่า การ ประเมินแบบ 360 องศา หรือ การประเมินจากหลายแหล่ง หมายถึง กระบวนการประเมินการปฏิบัติงาน ของพนักงาน ผู้บริหาร โดยเก็บข้อมูลทั้งจากเจ้าตัวประเมินและผู้เข้าร่วมประเมิน

ศิริพร เพ็ชรหมณี (2553 : 19) การประเมินผลแบบ 360 องศา หมายถึง วิธีการประเมินผลความสามารถ (competencies) ผู้ปฏิบัติงาน โดยอาศัยมุมมองของบุคคลรอบข้างที่เกี่ยวข้อง เช่น หัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา ตนเอง

อลงกรณ์ มีสุทธา และ สมิต สัจฉุกร (2554) กล่าวว่า การประเมินผลการปฏิบัติงานแบบ 360 องศา เป็นกระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงานแบบผสมผสาน (hybrid system) อีกประเภทหนึ่ง ที่มุ่งเน้นให้ทราบถึงสมรรถนะ (ได้แก่ ความรู้ ทักษะความสามารถ และพฤติกรรม) ในการปฏิบัติงานของพนักงานผู้รับการประเมิน จากหลายแหล่งข้อมูล เพื่อให้มีความถูกต้องแม่นยำและเชื่อถือได้มากกว่าการประเมินโดยผู้บังคับบัญชา (superior) เพียงลำพัง

บุญตา แซ่เล็ก (2558 : 15) กล่าวว่า การประเมินแบบ 360 องศา หมายถึง การให้ข้อมูลย้อนกลับ หรือการตัดสินคุณค่าของบุคคล โดยใช้ข้อมูลจากหลายแหล่ง เช่น ผู้บังคับบัญชา หัวหน้างาน เพื่อนร่วมงานตนเอง และลูกน้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ การเปลี่ยนแปลงและให้ได้ว่าซึ่งข้อมูลที่มีประสิทธิภาพและมีความเป็นปรนัยมากที่สุด

เอ็ดวาร์ดส์ แอนด์ วินสัน (Edwards and Vinson. 1996 : 56) ได้นิยามการประเมินระบบ 360 องศาไว้ว่า “เป็นการประเมินผลจากหลายๆ แหล่งที่จะเข้าไปเก็บสารสนเทศเกี่ยวกับงานที่ใกล้ชิดกับพนักงานให้มากที่สุด เช่น หัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน ผู้ที่รายงานขึ้นตรง และลูกค้ำทั้งภายในและภายนอก เท่าที่จะเป็นไปได้

ดีบอรัล และซูแซน (Deborah and Susan.1997) กล่าวว่า การประเมินผลการปฏิบัติงานแบบ 360 องศา เป็นกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลย้อนกลับ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพนักงาน (ผู้รับการประเมิน) จากผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ ผู้ที่ทำงานร่วมกันหรือทำงานให้กับพนักงานผู้นั้น รวมทั้งผู้ที่พนักงานผู้นั้นทำงานให้ โดยอาจเป็นผู้บังคับบัญชาหรือลูกค้ำก็ได้

วิลสัน (Wilson. 1997 : 350) ให้ความเห็นว่า การประเมินแบบ 360 องศา เป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และบุคคลจะได้รับข้อมูลย้อนกลับจากแหล่งต่าง ๆ เช่น เพื่อน ครอบครัว เพื่อนร่วมงาน หรือผู้ประเมินอื่นที่ไม่รู้จัก การให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นได้ทั้งในแง่บวก และแง่ลบ มีประโยชน์และเป็นอันตราย และสรรเสริญและนิทา เป็นต้น

ไลน์แมน (Lindeman. 1980 : 54) ได้ให้ความหมายของการประเมินแบบ 360 องศา ไว้ว่า เป็นการประเมินแบบครบวงจรเกี่ยวข้องกับการประเมินตนเองและการได้รับข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานจากบุคคลอื่น ซึ่งวงจรการประเมินมี 7 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การยอมรับความจริง การประเมิน 360 องศา เป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับโดยตรงแก่บุคคลโดยไม่ผ่านกระบวนการหรือขั้นตอนอื่น ๆ การให้ข้อมูลย้อนกลับทำให้ทราบประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน และสิ่งที่ต้องปรับปรุง

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการประเมินตนเอง โดยการกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินอย่างชัดเจน กำหนดขอบเขตทั้งที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนที่ต้องการปรับปรุงพัฒนา เช่น ความเป็นผู้นำ การมุ่งสู่ลูกค้ำ การแก้ปัญหา นวัตกรรม วิสัยทัศน์และกลยุทธ์ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนสัมภาษณ์ เป็นการวางแผนว่าบุคคลใดควรเป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับ เช่น ผู้จัดการ เพื่อนร่วมงาน และตนเอง

ขั้นตอนที่ 4 การเตรียมข้อมูลย้อนกลับ เป็นการเตรียมอารมณ์และจิตใจของบุคคลที่ถูก

ประเมินให้ยอมรับข้อมูลย้อนกลับจากบุคคลต่าง ๆ ไม่ว่าข้อมูลย้อนกลับจะออกมาในรูปแบบใดและระลึกเสมอว่า ข้อมูลย้อนกลับเป็นส่วนช่วยในการพัฒนาตนเองทำให้ความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ตนเองมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 การดำเนินการสัมภาษณ์ ในการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับมีข้อห้ามและข้อปฏิบัติสำคัญดังนี้ อย่าโต้แย้งผู้ที่ให้ข้อมูลย้อนกลับค้นหาความชัดเจนของข้อมูลย้อนกลับ ถามถึงคำแนะนำและวิธีการแก้ไข และปรับปรุงตามข้อมูลย้อนกลับที่ได้รับ

ขั้นตอนที่ 6 วิเคราะห์ข้อมูลย้อนกลับ ข้อมูลย้อนกลับมักจะเป็นคำแนะนำซึ่งออกมาในหลายลักษณะ ดังนั้นต้องวิเคราะห์ถึงสิ่งที่เป็นไปได้และเขียนออกมาเป็นแผนพัฒนาและวิเคราะห์ออกมาเป็นคุณลักษณะในแต่ละด้าน

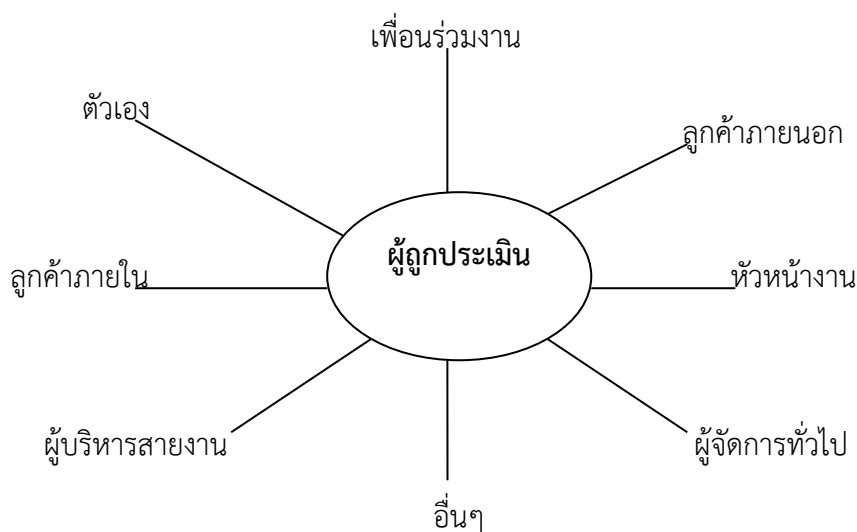
ขั้นตอนที่ 7 อธิบายถึงขอบเขตสำคัญที่ต้องการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุง แอนโตนีโอ (Antonioni. 1996 : 25) การประเมินแบบ 360 มีความหมายตรงตัวอยู่แล้ว คือ เป็นการประเมินตนเองและการได้รับข้อมูลย้อนกลับจากบุคคลอื่น และสมาชิกในองค์กรการให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างทันทีทันใดจาก หัวหน้างาน เพื่อนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา

สตีฟ ฟรานซ์ (Steve France. 2000 : 18) อธิบายการประเมินระบบ 360 องศา ไว้ว่า เป็นขอบเขตของวิธีการที่กว้างและการรวบรวมสารสนเทศที่เป็นทางการจากแหล่งหลายๆ แหล่งสารสนเทศจากการประเมินระบบ 360 องศา จะได้มาจากผู้ที่ประเมินตนเอง ผู้จัดการของผู้ถูกประเมิน ผู้บริหารสายงานอื่น ผู้ใต้บังคับบัญชา ภายในทีมงานของตนเอง เพื่อนร่วมงาน ลูกค้าและซัพพลายเออร์

เอมีย์ (Amey. 2001 : 17) ได้ให้ความหมายของการประเมินแบบ 360 องศา เป็น 2 แนวทางคือ แนวทางแรก การประเมินแบบ 360 องศา เป็นเครื่องมือ (Tool) และแนวทางที่สอง การประเมินแบบ 360 องศา เป็นกระบวนการ (Process) เครื่องมือ คือแบบสอบถามที่ใช้สอบถามบุคคลจากหลายแหล่ง (Multiple) เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) กระบวนการ คือ วิธีการที่ใช้ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่สร้างสรรค์ ของวัฒนธรรมองค์กร หรือการพัฒนาและสนับสนุนคุณค่าขององค์กร

สรุปได้ว่าการประเมินแบบ 360 องศา หมายถึง การประเมินแบบครบวงจรเกี่ยวข้องกับการประเมินตนเองและการได้รับข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานจากบุคคลอื่น เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ การเปลี่ยนแปลงและให้ได้ว่าซึ่งข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ

การประเมินแบบ 360 องศา จึงเป็นทางเลือกทางหนึ่งของการประเมินที่ต้องอาศัยสารสนเทศของข้อมูลย้อนกลับจากผู้ประเมินที่หลากหลาย หรือเป็นการประเมินที่ให้ความสำคัญกับการประเมินทั้งจากล่างขึ้นบน (Upward Review) และจากบนลงล่าง (Downward Appraisal) การประเมินแบบนี้ได้ข้อมูลย้อนกลับจากผู้เกี่ยวข้องรอบด้าน และการประเมินจากกลุ่มเพื่อน นอกจากนี้การประเมินแบบ 360 องศา ยังมีชื่อเรียกอีกว่า การประเมินจากหลายแหล่งเพื่อใช้เป็นเครื่องมือวัดการทำงานของพนักงานที่มีพื้นฐานมาจากพฤติกรรมการทำงานของเขาเหล่านี้สิ่งที่สำคัญของกระบวนการคือ ทุกคนในหน่วยงานจะมีอิทธิพลซึ่งกันและกันมากกว่าผู้บริหารเพียงคนเดียว เพื่อให้ได้มาซึ่งความมั่นใจจากข้อมูลย้อนกลับ และจะทำให้ข้อมูลย้อนกลับจะมีคุณค่าและไม่ถูกโต้แย้งในระยะเวลาต่อมา (Edwards. 1996 and Vinson. 1996; อ้างถึงใน วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2551 : 46) ซึ่งระบบการประเมินแบบ 360 องศา แสดงได้ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 ระบบการประเมินแบบ 360 องศา
ที่มา : วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2551 : 46

วิวัฒนาการของการประเมินแบบ 360 องศา

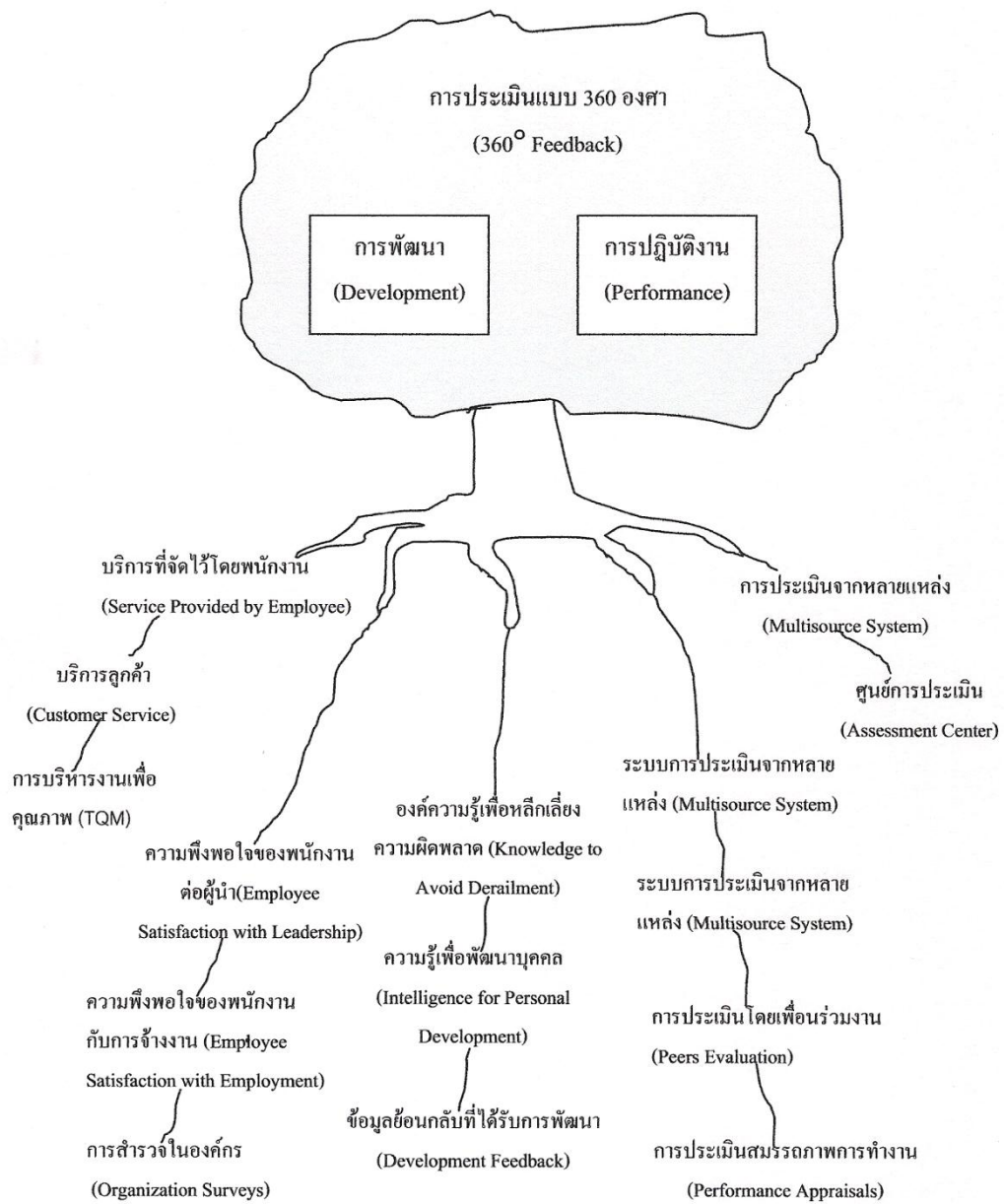
เอ็ดเวิร์ดและอีเวน (Edwards and Ewen 1996. 25-26) ได้กล่าวถึงวิวัฒนาการของระบบ การประเมินแบบ 360 องศา ว่าได้พัฒนามาจากการสำรวจในองค์กร (Organization Surveys) การบริหารจัดการคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management) การใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการพัฒนา (Developmental Feedback) และการประเมินการปฏิบัติงาน (Performance Appraisals)

การสำรวจในองค์กร (Organization Surveys)

การสำรวจในองค์กร เป็นการประเมินการรับรู้ของพนักงานเกี่ยวกับเรื่องการทำงานและการมอบหมายงานตามหน้าที่ ในระหว่างปี ค.ศ. 1970 ถึง 1980 การสำรวจในองค์กรได้มีเป้าหมายในการประเมินเพื่อเน้นถึงความพึงพอใจของพนักงานที่มีต่อผู้บริหารระดับกลาง ซึ่งผลการประเมินนี้ได้กลายมาเป็นตัวแทนในเรื่องการวัดคุณภาพของผู้นำ บริษัทต่าง ๆ เช่น American Airlines, UPS, Houston Lighting & Power และ Whirlpool ได้ใช้วิธีการประเมินแบบนี้เพื่อพิจารณาความดีความชอบของผู้นำ

การบริหารงานเพื่อคุณภาพรวม (Total Quality Management)

การบริหารงานเพื่อคุณภาพรวม เป็นสิ่งที่ต้องการนำมาตัดสินใจในเรื่องการปรับปรุงคุณภาพสารสนเทศ ที่ได้จากลูกค้าและผู้ให้ข้อมูลทันทีทันใด และมีการเพิ่มขึ้นถึงการสำรวจของการให้บริการลูกค้า คุณภาพของสารสนเทศและการสำรวจการให้บริการลูกค้าได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของการออกแบบการบริหารงานเพื่อคุณภาพรวมในระยะแรกเริ่ม จากนั้นก็เข้ามามีส่วนสำคัญในแผนกฝ่ายต่าง ๆ ขององค์กร เช่น ท่านอาจจะเคยเห็นข้อความที่องค์กรขนส่งมวลชนเขียนไว้ว่า “การบริการของเราเป็นอย่างไร?” (How did we do ?) หรือไม่ก็แบบประเมินผลของลูกค้าตามห้องพักในโรงแรมต่าง ๆ และอีกหลาย ๆ หน่วยงาน เป็นต้น ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 รากของการประเมินแบบ 360 องศา (The Roots of 360 Degree Feedback)
ที่มา : Edwards and Ewen 1996:25

การใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการพัฒนา (Developmental Feedback) การใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการพัฒนาพนักงานกลายมาเป็นที่นิยมกันมากในปี ค.ศ. 1980 มโนทัศน์ของการประเมินเพื่อการพัฒนาในสมัยก่อนจะไม่มี จนกระทั่งมีการประเมินจากผู้ประเมินที่หลากหลายจึงได้มีแนวคิดนี้เกิดขึ้น การประเมินเพื่อการพัฒนาจะช่วยให้พนักงานหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดของการทำงานได้ข้อผิดพลาดของการทำงานมักจะเกิดขึ้นได้เสมอ เมื่อพนักงานมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนต่อรูปแบบ ความรู้ ทักษะ หรือความสามารถในการทำงาน เช่น ถ้าผู้บริหารมีรูปแบบการบริหารงานที่ไม่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลก็จะไม่เน้น

การนิเทศแนวทางที่จะล้มเหลวซึ่งอาจจะส่งผลต่อการทำงานของพนักงานในอนาคตแต่จะไปเน้นที่ประสิทธิผลของการทำงานมากกว่า

การประเมินการปฏิบัติงาน (Performance Appraisals)

การประเมินการปฏิบัติงาน ได้เริ่มขึ้นเมื่อปลายปี ค.ศ. 1800 เป็นยุคที่ใช้เครื่องจักรกลเข้าไปช่วยในกระบวนการผลิตของอุตสาหกรรม ยุคนั้นจะมองเห็นคนเหมือนเครื่องจักร (Man as Machine) ดังนั้นคนงานจะต้องผลิตออกมาให้มาก ๆ ผู้บริหารเพียงคนเดียวเท่านั้นที่จะทำการประเมินพนักงานโดยการใช้รูปแบบตรวจสอบรายการเพื่อวัดคุณลักษณะ ซึ่งก็ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงให้มีหลากหลายรูปแบบในปี ค.ศ.1960 ถึง 1970 มีการประเมินโดยยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก (The Management by Objectives : MBO) โดยการเปรียบเทียบผลงานของบุคคลกับเป้าหมายและยุทธวิธีขององค์กร ซึ่งเป็นวิธีการประเมินที่นิยมกันมาก วิธีการประเมินนี้จะประเมินโดยผู้บริหารแต่ก็มีบ่อยครั้งที่สนับสนุนให้พนักงานได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนางานและมีการประเมินตนเองให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่แต่ละองค์กรได้จัดตั้งขึ้นได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารงานจากแนวตั้งมาเป็นแนวราบ มีการทำงานเป็นทีม และมีการประเมินจากผู้ประเมินที่หลากหลายซึ่งเป็นทางเลือกอย่างหนึ่งของการประเมินในองค์กร

วัตถุประสงค์ของการประเมินการปฏิบัติงานแบบ 360 องศา

ส่วนใหญ่แล้วมีผู้ที่กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินแบบ 360 องศา เช่น Edwards และ Ewen (1996) Fox และ Klein (1996) Wilson (1997) และ Warech และ Smither (1998) ไว้เป็น 2 แนวทางหลัก ดังนี้

1. การประเมินแบบ 360 องศา มีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาอาชีพ (Career Development) ในปี 1980 ตอนปลาย Edwards และ Ewen (1996) ได้กล่าวไว้ว่าหน่วยงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ได้กำหนดเป้าหมายใหม่ของการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานเพื่อจะก่อให้เกิดประโยชน์มากกว่าการประเมินเพื่อเลื่อนขั้นหรือการให้ผลตอบแทน และนอกจากให้หัวหน้างานและผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นผู้ประเมินแล้ว ยังได้กำหนดให้มีประเมินตนเองด้วย รวมเรียกว่า การประเมินจากหลายแหล่ง เพราะการประเมินเพื่อพัฒนาส่วนใหญ่ผู้ประเมินจะมีความจริงใจในการให้ข้อมูล ข้อมูลไม่ส่งผลกระทบต่ออาชีพ และข้อมูลที่ได้จะมีความเป็นจริงเพราะผู้ประเมินแต่ละแห่งกลัวว่าจะให้ผลการประเมินที่ไม่เหมือนกับบุคคลอื่น การให้ข้อมูลย้อนกลับแบบนี้จะมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของการประเมินแบบ 360 องศา และความน่าเชื่อถือนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก การไม่ระบุชื่อผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับและประการที่สองข้อมูลย้อนกลับต้องเป็นความลับจะรู้ได้เฉพาะบุคคลที่ถูกประเมินเท่านั้น

2. การประยุกต์ใช้ในการประเมินการแบบ 360 องศา เพื่อการบริหาร/ประเมินการปฏิบัติงาน (Performance Appraisal / Management) Fox และ Klein (1996) ได้ทดลองกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินแบบ 360 องศา เพื่อใช้ในการเลื่อนขั้นหรือการให้ผลตอบแทน เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาดังต่อไปนี้ การร้องเรียนจากพนักงานงานผลการประเมินการปฏิบัติงานมีความอคติหัวหน้างานไม่มีความสามารถในการประเมินผลการปฏิบัติงานหรือไม่สามารถจำแนกการปฏิบัติงานที่ดีหรือไม่ดีได้และความคาดหวังของหัวหน้างานที่ไม่แน่ใจในความสามารถของพนักงานสำหรับในประเทศไทยมีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการประเมินแบบ 360 องศา ไว้ดังต่อไปนี้

दन्य तेयनपुत्ति (2547 : 28) กล่าวว่า การประเมินแบบ 360 องศา มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอาชีพ การตัดสินใจให้รางวัลที่ยุติธรรม การวัดผลงานที่ถูกต้องเป็นวิธีวัดผลที่แม่นยำ ทำให้เห็นความแตกต่างในการจัดการ ทั้งนี้ก็เพราะวัตถุประสงค์ของการประเมินแบบ 360 องศา ต้องการมุ่งเน้นในประเด็น ดังต่อไปนี้

1. กำหนดพฤติกรรมบุคคลและทีมงานให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และคุณค่าธุรกิจ
2. มุ่งเน้นการให้รางวัลสูงใจตามความสามารถ
3. มีวิธีวัดผลงานที่ยุติธรรมและแม่นยำ
4. สนับสนุนให้มุ่งมั่นผูกพันกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
5. เสริมแรงต่อการริเริ่มสิ่งต่าง ๆ ในองค์กร เช่น

5.1 การบริการลูกค้า ทำงานเป็นทีม คุณภาพ การกระจายอำนาจ รางวัลต่อผลงานและองค์กรอัจฉริยะ

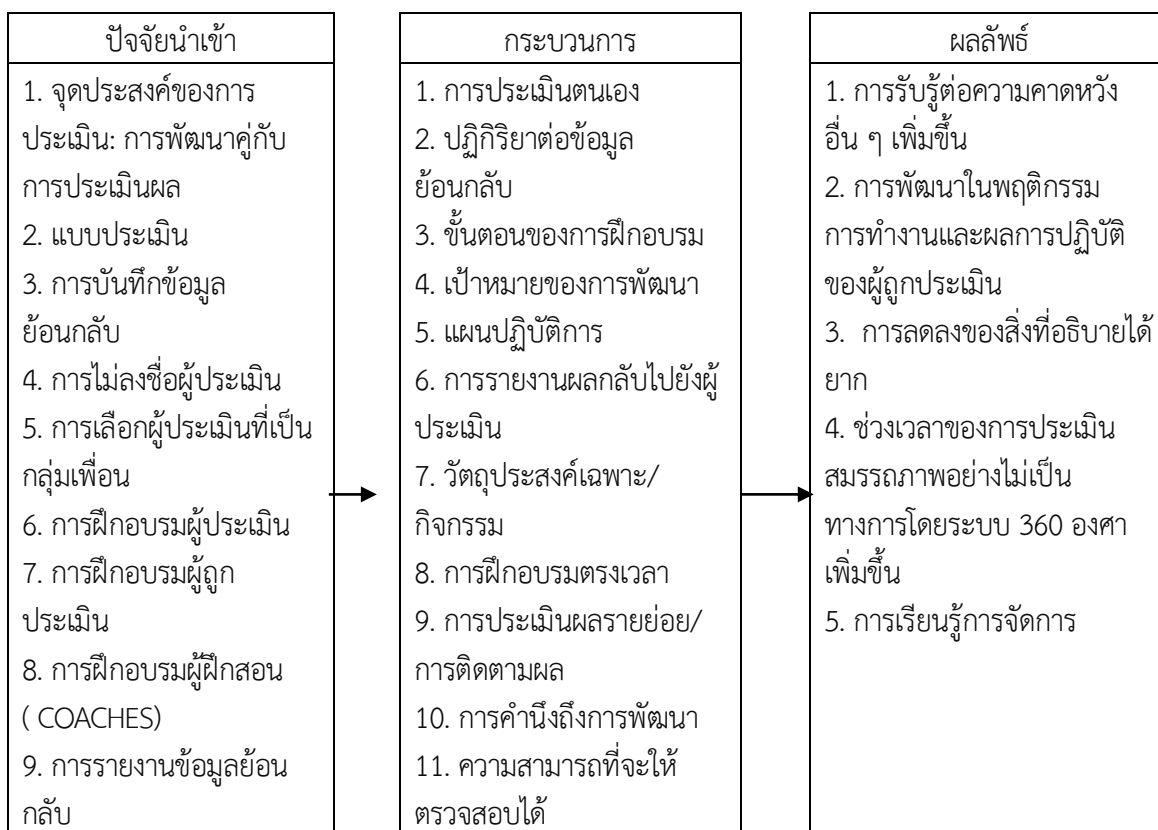
5.2 เป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่ช่วยให้พนักงานเข้าใจถึงว่าพฤติกรรมอย่างไรจึงสัมพันธ์กับเป้าหมายขององค์กร

วีรวัดณ์ ปันนิตามัย (2551 : 50) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการประเมินบุคคลแบบ 360 องศา เพื่อวินิจฉัยการปฏิบัติงาน แสวงหาจุดเด่นและจุดด้อยในการปฏิบัติงานของพนักงาน หรือ ผู้บริหารแต่ละคน อันจะนำไปสู่การตัดสินใจของการบริหารงานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเลื่อนตำแหน่ง การลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ การจัดวางบุคคลเข้าสู่ตำแหน่ง การกำหนดเงินเพิ่มในรอบปี และเงินโบนัส สำหรับเป้าหมายสำคัญของการประยุกต์ใช้การแจ้งผลแบบ 360 องศา คือ เพื่อการพัฒนา การทำงานให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นในระยะเริ่มแรก ควรมุ่งใช้เพื่อพัฒนามากกว่าการกำหนดตัดสินคุณค่าของการทำงาน แหล่งข้อมูลในการประเมิน/แหล่งข้อมูลในการประเมินระบบ 360 องศา ผู้ใช้การประเมินแบบหลายแหล่ง ต้องคำนึงถึงอยู่เสมอว่าการประเมินการปฏิบัติงานแบบ 360 องศา นั้นมุ่งวัดการรับรู้ของผู้ประเมินต่อคุณลักษณะความเป็นบุคคลและกระบวนการหรือพฤติกรรม การปฏิบัติงานได้ดีกว่าการประเมินผลผลิต แต่การประเมินแบบ 360 องศา เป็นแค่วิธีการเท่านั้น ไม่ใช่เป็นเป้าหมายเสร็จสมบูรณ์ทุกอย่างในตัวเอง เป้าหมายสำคัญของการนำการประเมินแบบ 360 องศา มาใช้ก็เพื่อการวินิจฉัยการปฏิบัติงาน เพื่อแสวงหาจุดเด่นและจุดด้อยในการปฏิบัติงานของพนักงาน หรือผู้บริหารแต่ละคนที่จะนำไปสู่การตัดสินใจของการบริหารงานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเลื่อนตำแหน่ง การลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ การจัดวางบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งเมื่อองค์กรมีการปรับปรุงโครงสร้างแนวทางการทำงานใหม่ การโอนย้าย แม้ระยะต่อมาผู้คิดประยุกต์นำผลของการประเมินไปใช้เพื่อการกำหนดค่าตอบแทนขึ้นเงินเดือนในรอบปีและเงินโบนัสก็ตาม เป้าหมายสำคัญของการประยุกต์ใช้การแจ้งผลแบบ 360 องศา คือ เพื่อการพัฒนาเป็นสำคัญ

เอ็ดเวิร์ด (Edwards. 1996 : 56) ได้ให้แนวคิดของวัตถุประสงค์การประเมินแบบ 360 องศา ว่า องค์กรหลายแห่งส่วนใหญ่ใช้การประเมินจากหลายแหล่งก็เพื่อความยุติธรรมและความน่าเชื่อถือในการประเมินการปฏิบัติงาน ขณะที่หลาย ๆ แห่งกำลังใช้ระบบการประเมินจากหลายแหล่งวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาการทำงาน บางแห่งก็มีการเปลี่ยนแปลงให้ก้าวหน้าขึ้นโดยใช้การประเมินแบบ 360 องศา ในวัตถุประสงค์เพื่อการบริหารการปฏิบัติงานหลังจากที่ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ของการพัฒนาการทำงานแล้ว ดังนั้นประเด็นที่สำคัญคือ จะต้องประยุกต์สารสนเทศที่ได้จากกระบวนการให้ข้อมูลย้อนกลับ จากผลการวิจัยพบว่า การประเมินแบบ 360 องศา ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทั้งการบริหารการปฏิบัติงานและการ

บริหารค่าใช้จ่ายการประเมินแบบ 360 องศา เพื่อวัตถุประสงค์ของการพัฒนา ในระยะสิบกว่าปีที่ผ่านมา องค์กรต่าง ๆ มีความเชื่อว่าการประเมินแบบ 360 องศา เป็นการพัฒนาประสิทธิภาพของการทำงานและ ความเป็นผู้นำของพนักงานความเชื่อนี้ได้รับการสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญ

แอนโตนิโอ (Antonioni, 1996 : 37) ได้เสนอรูปแบบของการประเมินการปฏิบัติงานแบบ 360 องศา อย่างมีประสิทธิภาพไว้ดังภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 กระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงานแบบ 360 องศา : โมเดลในเชิงปฏิบัติ
ที่มา: Antonioni (1996 : 37)

แอนโตนิโอ (Antonioni, 1996 : 37) ยังได้อธิบายถึงรายละเอียดจากรูปแบบของการประเมิน การปฏิบัติงานแบบ 360 องศา ที่มองเห็นของกระบวนการไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า (INPUT) ปัจจัยนำเข้าที่รวมไปถึงการปฏิบัติและกิจกรรมนั้น ปกติจะเกิดขึ้นก่อนผู้ประเมินได้สำรวจการประเมินแบบ 360 องศา อย่างสมบูรณ์และเกิดขึ้นก่อนที่จะได้รับข้อมูลย้อนกลับจากโมเดลจะเห็นว่ามี 9 องค์ประกอบหลัก คือ

1.1 จุดประสงค์จะต้องเข้าใจถึงจุดประสงค์ของการประเมินแบบ 360 องศาอย่างชัดเจน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เชิงพัฒนาและช่วยให้แต่ละบุคคลตระหนักถึงความต้องการที่จะพัฒนาตนเอง และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางบวก และเพื่อที่จะรวบรวมสารสนเทศสำหรับการประเมินและการตัดสินใจต่อรายบุคคล

1.2 แบบการประเมินแบบ 360 องศา ควรจะมีลักษณะที่เฉพาะและตรงประเด็นปัญหา
 1.3 บันทึกข้อมูลย้อนกลับเป็นสิ่งที่ประเมินค่าไม่ได้
 1.4 การไม่ลงชื่อผู้ประเมินหรือสิ่งที่จะทำให้สามารถตรวจสอบได้จากการวิจัยของแอนโตนิโอ (Antonioni) พบว่า ผลของการประเมินแตกต่างกันคือกลุ่มที่ลงชื่อกำกับใบประเมินจะประเมินให้คะแนนสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ลงชื่อกำกับ และจากการติดตามสัมภาษณ์กลุ่มที่ลงชื่อกำกับใบประเมินก็ได้คำตอบว่าที่ประเมินให้คะแนนผู้จัดการสูง ๆ ก็เพราะว่าเกรงกลัวปฏิกิริยาของ ผู้จัดการเมื่อทราบผลการประเมิน

1.5 การเลือกประเมินที่เป็นกลุ่มเพื่อนกันจะทำให้ตนเองได้รับคะแนนการประเมินและข้อวิพากษ์วิจารณ์อย่างที่น่าพอใจ ดังนั้น ในการเลือกผู้ประเมินก็ควรที่จะทำด้วยเกณฑ์ที่เป็นปรนัย

1.6 การฝึกอบรมผู้ประเมินและผู้ถูกประเมิน ต้องอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการประเมินแบบ 360 องศา และทำให้ผู้ประเมินแน่ใจได้ว่าคำตอบที่ได้รับในกระบวนการประเมินแบบ 360 องศา ยุติธรรม

1.7 การฝึกอบรมผู้ฝึกสอน เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผู้ถูกประเมินตีความหมายของผลลัพธ์ และกำหนดวัตถุประสงค์ในการที่จะปรับปรุง ตลอดจนการติดตามแผนปฏิบัติการ นอกจากนี้ยังมีบทบาทที่สำคัญในการที่จะให้ผู้ถูกประเมินพยายามที่จะได้แสดงออกถึงพฤติกรรมใหม่ที่เขาต้องการ การเลือกเป้าหมายในด้านที่จะปรับปรุงการทำความรู้สึกและปฏิกิริยาของการรับข้อมูลย้อนกลับที่ไม่คาดหวังว่าจะออกมาในทางลบการกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะและแผนปฏิบัติการการติดตามและแนวทางของการพัฒนาในเรื่องการที่แสดงออกถึงพฤติกรรมใหม่ ๆ (นิตย)

1.8 การรายงานสรุปรวมของผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินแบบ 360 องศา เพื่อจะทำให้ผู้ถูกประเมินเข้าใจได้ง่าย และผู้ถูกประเมินสามารถระบุถึงจุดเด่นจุดด้อยในด้านที่จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุง

2. กระบวนการ (PROCESS) กระบวนการของการประเมินแบบ 360 องศา ควรที่จะสร้างความมั่นใจเพิ่มขึ้นต่อผู้ถูกประเมินในเรื่องการตระหนักว่าบุคคลอื่นได้รับรู้ผลการปฏิบัติงานของเขาและเขาต้องมีการปรับปรุงในบางเรื่องมี ดังนี้

2.1 การประเมินตนเอง เป็นการกระทำเพื่อการพัฒนาและเตรียมรับข้อมูลย้อนกลับในเชิงสร้างสรรค์จากบุคคลอื่น ด้วยเหตุนี้ผู้ถูกประเมินทำการประเมินตนเองสามารถระบุถึงความแตกต่างระหว่างคนอื่นมองตนเองอย่างไร และตนเองมองตนเองอย่างไร

ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ถูกประเมินและผู้ฝึกสอน ที่จะได้รับถึงช่วงปฏิกิริยาของบุคคลที่เป็นไปได้ ตัวอย่างเช่น มี 2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อช่วงปฏิกิริยาเหล่านี้คือ 1) ผู้ประเมินต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานและการปฏิบัติงานของผู้ถูกประเมิน 2) เพื่อสร้างความประหลาดใจของการประเมินแบบ 360 องศาต่อผู้ถูกประเมิน แผนภูมิที่ 2 แสดงถึงประเภทของข้อมูลย้อนกลับที่เป็นไปได้ 4 ประเภทที่มีพื้นฐานจาก 2 องค์ประกอบเหล่านี้ ดังแผนภาพที่ 4

<p>ประเภทที่ 1</p> <p>ฉายจุดเด่น</p> <p>ผู้ถูกประเมินคาดหวังว่าข้อมูลย้อนกลับที่ได้รับออกมาเป็นบวก</p>	<p>ประเภทที่ 2</p> <p>จุดเด่นที่ซ่อนอยู่</p> <p>ผู้ถูกประเมินไม่ได้คาดหวังว่าข้อมูลย้อนกลับที่ได้มาจะเป็นบวก</p>
<p>ประเภทที่ 3</p> <p>ต้องการที่จะปรับปรุงแก้ไข</p> <p>ผู้ประเมินเห็นสอดคล้องกันว่าผู้ถูกประเมินต้องการที่จะได้รับการพัฒนา</p>	<p>ประเภทที่ 4</p> <p>ไม่คิดว่าจะได้รับข้อมูลย้อนกลับในทางลบ</p> <p>ผู้ถูกประเมินแปลกใจที่ข้อมูลย้อนกลับออกมาเป็นลบ ซึ่งให้เห็นว่าต้องการได้รับการพัฒนา</p>

แผนภาพที่ 4 ปฏิกริยาของบุคคลที่มีต่อการได้รับรู้ข้อมูลย้อนกลับ
ที่มา: Antonioni (1996 : 38)

จากแผนภาพที่ 4 อธิบายการจัดประเภทแต่ละประเภทได้ ดังนี้

ประเภทที่ 1 ผลการประเมินไปในทางบวก เพราะว่า การประเมินตนเองของผู้ถูกประเมินมีความสอดคล้องกับผลการประเมินจากผู้ประเมิน ในทำนองเดียวกันผู้ถูกประเมินมีความรู้สึกทางบวกเพราะว่ามีความสอดคล้องกันในด้านฉายจุดเด่นของตนเอง

ประเภทที่ 2 ผลการประเมินเป็นไปในทางบวกด้วย เพราะว่า ผู้ถูกประเมินไม่ได้คาดหวังว่าข้อมูลย้อนกลับจากการประเมินจะเป็นบวก ด้วยเหตุนี้ผู้ถูกประเมินจึงประเมินตนเองต่ำกว่าผู้ประเมิน ดังนั้นผลการประเมินประเภทนี้จึงชี้ให้เห็นว่า เป็นการซ่อนจุดเด่นของผู้ถูกประเมิน

ประเภทที่ 3 ผลการประเมินจะออกมาในรูปเป็นกลาง เพราะว่า ผู้ถูกประเมินคาดหวัง และเห็นด้วยกับผลการประเมินที่ออกมาต่ำ ดังนั้น จึงได้มีการระบุพฤติกรรมที่ต้องการมาปรับปรุง บุคคลประเภทนี้ที่ไม่มีจุดเด่น

ประเภทที่ 4 ผลการประเมินสามารถแปรเปลี่ยนจากความสับสนไปสู่การป้องกันในกรณีนี้ ผู้ถูกประเมินไม่คาดหวังว่าจะได้รับผลการประเมินต่ำ จึงทำให้มีการประเมินตนเองต่ำกว่าผู้ประเมินบุคคลประเภทนี้จึงเป็นประเภทที่หลงตัวเอง

2.2 การปรับปรุง คือ การให้โอกาสผู้ถูกประเมินแสดงความรู้สึกร่วมกันต่อผลลัพธ์ที่ได้ดีเท่ากับการให้โอกาสในการอภิปรายถึงแผนที่จะต้องปรับปรุง

2.3 เป้าหมายที่จะปรับปรุง ผู้ถูกประเมินก็ควรที่จะได้พบกับผู้ประเมินแล้วร่วมกันชี้ถึงเป้าหมายเพื่อจะนำไปปรับปรุง จุดประสงค์ก็เพื่อที่จะได้สารสนเทศเพิ่มเติมในการช่วยเหลือ ผู้ถูกประเมิน

2.4 การพัฒนาแผนปฏิบัติการจะต้องเกิดขึ้นใน 2 ประเด็น ดังต่อไปนี้

2.4.1 ในเรื่องของเวลาของผู้ถูกประเมินในการทบทวนผลลัพธ์จาก

การประเมิน

2.4.2 ผู้ถูกประเมินและผู้ประเมินจะต้องนำผลการประเมินมาพิจารณาร่วมกันอีก

ครั้ง

2.5 การรายงานผลลัพธ์สรุปผลรวมกลับไปยังผู้ประเมิน องค์กรจะต้องให้การ

ช่วยเหลือผู้ถูกประเมินในการหลีกเลี่ยง “Dead-end Feedback” ข้อมูลย้อนกลับที่แสดงผลลัพธ์ออกมา ในทำนองที่ไม่มีอะไรที่เปลี่ยนแปลง Dead-end Feedback จะแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ในเรื่องของการเยาะเย้ยและสร้างจุดด้อยให้กับกระบวนการประเมินแบบ 360 องศา

2.6 การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะการปรับปรุงและแผนปฏิบัติการ

2.7 การได้รับการฝึกอบรมอย่างทันเวลา เพื่อ 1) ผู้ถูกประเมินอาจจะเข้าใจในเรื่องที่จะ เข้ารับการอบรมได้มากกว่า หลังจากที่เราว่าผู้ประเมินได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อที่จะนำไปปรับปรุง 2) ถ้าผู้ถูก ประเมินได้รับการฝึกอบรมทันทีทันใดก็อาจจะมีการปรับปรุงในด้านนั้นด้วยตัวเองอย่างเงียบ ๆ เพื่อที่จะ ได้รับผลการประเมินในทางบวกจากผู้ประเมินในการประเมินครั้งต่อไป

2.8 การประเมินผลแบบย่อยและการติดตามจากแผนปฏิบัติการ การประเมินแบบ 360 องศา ควรมีการทำมากกว่า 1 ครั้งในรอบ 1 ปี หรืออย่างน้อย 6 เดือนต่อ 1 ครั้ง เพื่อที่ผู้ประเมินจะได้ถ้าม ถึงการประเมินผู้ถูกประเมินในด้านที่บกพร่อง ซึ่งควรมีการทำประเมินจะมี การประเมินผลแบบย่อย (Mini-appraisals) เพื่อที่จะได้เตือนความจำผู้ถูกประเมินและอำนวยการ

2.9 การคำนึงถึงการปรับปรุง เหมือนเป็นข้อเสนอแนะทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ว่าการ เสริมแรงทางบวกจะช่วยให้การวัดค่าโคจรของพฤติกรรมใหม่

2.10 ความสามารถในการให้ตรวจสอบได้เพื่อการปรับปรุงการปฏิบัติงานมีแนวทางอย่าง น้อยที่สุด 4 แนวทาง คือ 1) การกำหนดให้ผู้ถูกประเมินให้ความร่วมมือและอภิปรายร่วมกับผู้ประเมินต่อ ผลลัพธ์ และจะปรับปรุงในด้านที่เห็นว่าควรปรับปรุง 2) กำหนดให้ผู้ถูกประเมินร่วมกันแสดงผลลัพธ์ การประเมินกับผู้บริหาร 3) บางองค์กรได้ใช้ผลลัพธ์การประเมินแบบ 360 องศา เข้าไปร่วมพิจารณา ประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปี

3. ผลลัพธ์ (Outcomes) กระบวนการประเมินแบบ 360 องศา สามารถให้ผลลัพธ์ในทางบวก อย่างน้อยที่สุด 5 ประการ คือ

3.1 มีการรับรู้เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับความคาดหวังของผู้ถูกประเมิน มีผลการวิจัยมากมายที่ สนับสนุนในเรื่องนี้ เช่น งานวิจัยชิ้นหนึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ถูกประเมินที่ได้ประเมินตนเองในภาพรวมสูงกว่า ที่เป็นจริง ก็มีแนวโน้มจะประเมินตนเองให้ต่ำกว่าในการประเมินครั้งต่อมา ด้วยเหตุนี้การประเมินแบบ 360 องศา ควรที่จะมีการรวบรวมสารสนเทศความคาดหวัง ของผู้ประเมินเกี่ยวกับการประเมินพฤติกรรม และกระบวนการพัฒนาสำหรับผู้ถูกประเมินเพื่อที่จะสร้างสรรค์ความคาดหวังให้อยู่ในแนวเดียวกัน ระหว่างความคาดหวังของตนเอง และความคาดหวังผู้อื่น

3.2 การปรับปรุงพฤติกรรมการทำงานของผู้ถูกประเมิน เป็นผลลัพธ์ที่สำคัญ

3.3 การลดลงของสิ่งที่อธิบายได้ยาก ผลลัพธ์ประเภทที่ 3 คือ การเปิดโอกาสให้มีการ อภิปรายอย่างตรงไปตรงมาต่อพฤติกรรมการทำงานที่ไม่ต้องการ

3.4 การเพิ่มขึ้นของการประเมินการปฏิบัติงานแบบ 360 องศา อย่างไม่เป็นทางการ การ ประเมินการปฏิบัติงานแบบ 360 องศา อย่างเป็นทางการ ควรที่จะให้บทเรียนผู้ถูกประเมินและ ผู้ประเมิน ปรับปรุงทั้งการให้และการรับข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ ปัจจุบันองค์กรอาจจะให้การสนับสนุน ผู้ถูก ประเมินในการแสวงหาข้อมูลย้อนกลับ จากกลุ่มเพื่อนและผู้ใต้บังคับบัญชา

3.5 การเพิ่มขึ้นในการเรียนรู้ทางด้านจัดการ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อผู้จัดการที่มีประสบการณ์ ใน การยกระดับมุมมองในทางบวกต่อโลก และแสดงให้เห็นพฤติกรรมใหม่ในทางบวก

แนวคิดและมุมมองของการประเมินแบบ 360 องศาได้มีนักประเมินทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศที่ได้นำเสนอแนวทางของการประเมินแบบ 360 องศา ซึ่งนักประเมินต่างประเทศที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินแบบ 360 องศา คือ วินสัน (Vinson. 1996 : 102) ได้กล่าวถึงแนวคิดของการประเมิน ดังนี้

1. การประเมินจากล่างขึ้นบน (The Upside) ข้อมูลย้อนกลับจากล่างขึ้นบนรวบรวมได้จากการสังเกตกลุ่มต่างๆ หลายกลุ่มในองค์กร ข้อมูลย้อนกลับได้จัดเตรียมไว้ให้ผู้บังคับบัญชา เพื่อน และผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อทำการประเมินผลสรุปรวมทางด้านทักษะความสามารถ ลีลาและความสามารถที่เกี่ยวข้องกับงานของพนักงาน ต่อมาคณะที่ปรึกษาที่เป็นนักประเมินภายนอกได้เรียกพนักงาน 4 ใน 10 คนที่ได้ประเมินคนอื่น พบว่า ไม่มีใครประเมินตรงตามความเป็นจริง

2. การประเมินจากบนลงล่าง (The Downside) นั้นข้อมูลย้อนกลับอาจจะทำร้ายใครบางคนได้เพราะนักประเมินไม่สามารถที่จะทำในสิ่งที่ดีงาม หรือสิ่งที่ เป็นบวกได้เสมอไป ทุกคนสามารถที่จะได้รับรู้บทบาตนเองจากข้อมูลย้อนกลับ เหมือนกับโอกาสที่ได้วิพากษ์วิจารณ์พฤติกรรมของคนอื่น ๆ ในที่ทำงาน ปัจจุบันเราได้มีการสำรวจประเด็นที่สนับสนุนและประเด็นที่คัดค้าน เราสามารถที่จะกล่าวได้ว่าคำถามที่สำคัญมากที่สุดคือ การประเมินแบบ 360 องศาจะปรับปรุงการปฏิบัติงานได้จริงหรือ หลายครั้งที่ผู้จัดการได้รับข้อมูลย้อนกลับแล้ว มีทั้งสามารถแก้ปัญหาได้ และไม่สามารถที่จะแก้ปัญหา อะไรได้ สิ่งเหล่านั้นสามารถเกิดขึ้นได้จากข้อมูลย้อนกลับที่ประเมินแบบ 360 องศา หรือ ประเมินแบบดั้งเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ามันเกี่ยวข้องกับบุคคลที่ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญทางการประเมินของ The Center for Creative Leadership ใน Greensboro, North Carolina

การพัฒนากระบวนการประเมิน 360 องศา

ในการพัฒนากระบวนการประเมิน 360 องศา ประกอบด้วยช่วงระยะเวลา 3 ระยะ ดังนี้คือ (Antonioni. 1996 : 221 ;อ้างถึงใน ดนัย เทียนพุดติ. 2547 : 30)

ระยะที่ 1 ออกแบบโมเดล 360 องศา ในระยะนี้จะมีอยู่ 2 ขั้นตอนย่อยซึ่งประกอบด้วย

1. เลือกผู้ประเมิน หมายถึง การคัดเลือกบุคคลที่จะร่วมเป็นทีมในกระบวนการประเมิน 360 องศา และจะประเมินกระบวนการ 360 องศา ด้วยโมเดลความสามารถแบบใดสาระสำคัญที่ควรพิจารณา คือ ทีมงานจะต้องเป็นบุคคลที่

1.1 เป็นตัวแทนของฝ่ายต่าง ๆ หรือทุกระดับตำแหน่งที่เป็น “หัวใจสำคัญของงาน” (Key Result Areas)

1.2 เป็นบุคคลที่มีความสามารถในระบบประเมินผลงานแบบเดิมทั้งที่เป็นกลุ่มผลงานแบบตีเยี่ยมและผลงานดี

1.3 เป็นบุคคลที่สามารถสื่อสารและใช้ภาษาได้เป็นอย่างดี โมเดลความสามารถที่จะเลือกใช้พิจารณาจาก 3 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 มิติของพฤติกรรม ซึ่งยึดตามแนวของสหรัฐอเมริกา เป็นการพิจารณาความสามารถในเชิงพฤติกรรม การวิเคราะห์สิ่งที่เป็นพฤติกรรมหลักของตำแหน่งหน้าที่ที่บุคคลรับผิดชอบ โดยอาศัยเทคนิคที่เรียกว่า Behavioral Event Interviews หรือ BELs หลังจากวิเคราะห์พฤติกรรมหลักก็

จะได้สิ่งที่เรียกว่า คุณลักษณะของความสามารถของหน้าที่งาน หรือบทบาทที่เป็นผลได้ของพฤติกรรมสิ่งนั้นก็คือ ความสามารถ

ลักษณะที่ 2 มิติของงาน ซึ่งยึดตามแนวของอังกฤษเป็นแนวคิดในความสามารถของบุคคลในลักษณะมิติของงาน ซึ่งงานในที่นี้หมายถึง ความสามารถในด้านการทำงานซึ่งได้มาจากวิเคราะห์หน้าที่งานด้วยเทคนิค Functional Analysis หรือ FA

ลักษณะที่ 3 เป็นการผสมผสานทั้งโมเดลลักษณะที่ 1 และลักษณะที่ 2 เข้ามาประยุกต์ใช้ร่วมกัน โดยในลักษณะระดับธุรกิจหรือฝ่ายงาน หรือหน่วยกลยุทธ์ธุรกิจใช้โมเดลลักษณะที่ 1 ส่วนในระดับ First Line Manager ใช้โมเดลลักษณะที่ 2

2. พัฒนารูปแบบการสำรวจหาความสามารถโดย ดนัย เทียนพุดิ (2547 : 42) ได้นำรายการองค์ประกอบความสามารถหลัก (Element of Competencies) ของ Edwards และ Even (1996) มาใช้เป็นโมเดลความสามารถของธุรกิจทั้ง 7 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

- 2.1 ความสามารถในการมุ่งหาลูกค้า
- 2.2 ความสามารถในการสื่อสาร
- 2.3 ความสามารถในการทำงานเป็นทีม
- 2.4 ความสามารถในการเป็นผู้นำ
- 2.5 ความสามารถด้านเทคนิค
- 2.6 ความยืดหยุ่น
- 2.7 นวัตกรรม

ระยะที่ 2 การนำโมเดล 360 องศาไปปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอนที่ต่อจากระยะที่ 1

3. เลือกทีมประเมิน คือ จะกำหนดให้ใครเป็นผู้ประเมิน ซึ่งควรอยู่ระหว่าง 5 - 6 คน เช่น หัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน ลูกน้อง และบุคคลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ที่สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับได้

4. จัดโปรแกรมอบรมวิธีการประเมินคนอื่น แนวคิดของโปรแกรมอบรมก็คือจะมีวิธีการให้ข้อมูลย้อนกลับกับคนอื่นได้อย่างไร เพื่อทำความเข้าใจในกระบวนการ 360 องศาความจำเป็นวิธีการการให้ข้อมูลย้อนกลับ พนักงานจะต้องทำอะไร การป้องกันข้อผิดพลาดที่จะเกิดขึ้นได้อย่างไร จะมีความยุติธรรมให้เชื่อมั่นได้แค่ไหน

5. กำหนดวิธีการประเมินในกระบวนการ 360 องศา หัวใจสำคัญของกระบวนการ คือ ยุติธรรม รวดเร็ว ง่าย ดังนั้นหากมีเครื่องมือวัดความสามารถในหลาย ๆ เครื่องมือจะรู้ความสอดคล้องในความสามารถของพนักงานหรือผู้บริหารได้มั่นใจยิ่งขึ้น

6. รายงานคะแนนและผลลัพธ์ เป็นสิ่งที่องค์กรจะต้องระมัดระวังเกี่ยวกับคะแนนและการรายงานผลซึ่งถ้ามีการตรวจสอบวัดความสามารถเป็นตัวเทียบวัดไว้ก่อนการรายงานคะแนนเปรียบเทียบของกลุ่มผู้ประเมินกระบวนการ 360 องศา ก็จะทำให้สามารถเปรียบเทียบคะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ใน 2 ลักษณะ คือ 1) เปอร์เซ็นต์ไทล์จากการสอบวัดความสามารถที่เป็นฐานข้อมูล 2) เปอร์เซ็นต์ไทล์จากผู้ประเมินคนอื่น

7. จัดโปรแกรมอบรมวิธีการได้รับผลการประเมิน การฝึกอบรมในส่วนนี้ เพื่อให้แน่ใจว่าพนักงานสามารถแปลสารสนเทศหรือรายงานที่ได้รับ โดยการฝึกอบรมควรจะครอบคลุมข้อมูลดังต่อไปนี้
1) จะรับข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ได้อย่างไร 2) จะประยุกต์โมเดลสำหรับปรับปรุงผลงานได้อย่างไร

3) อะไรคือสิ่งที่บรรจุในรายงาน 4) จะแปลผลอย่างไร 5) จะสร้างและเริ่มต้นแผนปฏิบัติการส่วนบุคคลได้อย่างไร 6) จะประเมินการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและปรับปรุงได้อย่างไร

8. จัดทำแผนปฏิบัติเป็นการสรุปรวมจุดแข็ง จุดอ่อน และระบุขอบเขตที่ชัดเจนเพื่อนำไปใช้ในแผนปฏิบัติ

9. วิเคราะห์ระบบความปลอดภัย เพื่อให้การประเมินผลงานระบบ 360 องศา มีประสิทธิภาพมากที่สุด จึงมีความจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์ระบบป้องกัน อันจะทำให้ระบบ 360 องศา ตอบคำถามด้านอคติการให้คำแนะนำ การขาดข้อมูลบางส่วนให้กับผู้ใช้ระบบ 360 องศา การวิเคราะห์ระบบความปลอดภัย

10. จัดทำคู่มือประเมินผลงาน วิธีการพื้นฐานที่สำคัญเพื่อที่จะรู้ว่ากระบวนการของระบบ 360 องศา มีประสิทธิภาพหรือไม่ ได้จากการสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบ 360 องศา หลังจากนั้นค่อยปรับปรุงเป็นคู่มือประเมินผลงานระบบ 360 องศา ซึ่งจะได้มาจากคำชี้แจงในเรื่อง ระบบการประเมินผลงานแบบ 360 องศา เนื้อหาจากการอบรมและผลสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบ 360 องศา

โดยทั่วไปในองค์กรต่าง ๆ ผู้จัดการฝ่ายบุคคลหรือพนักงานในแผนกที่เกี่ยวข้องจะมีความกระตือรือร้นในการนำความคิดเรื่องการประเมินแบบ 360 องศา มาใช้ในหน่วยงานในขณะที่ฝ่ายอื่น ๆ มักจะมองว่าการประเมินแบบ 360 องศา มีภาระผูกพันมากเกินไปเป็นการเสียเวลาในการทำงาน สูญเสียเงินงบประมาณไปโดยได้ผลไม่คุ้มค่า ความคิดแบบนี้เป็นสิ่งที่ทำให้องค์กรเสียโอกาส และการประเมินแบบ 360 องศา ก็จะล้มเหลว ดังนั้น จึงควรมีวิธีการสนับสนุนและสร้างบุคคลสำหรับการประเมินแบบ 360 องศา ซึ่ง เลปซิงเกอร์ และ ลูเซีย (Lepsinger and Lucia 1998; อ้างถึงในคณีย์ เทียนพุดติ. 2547 : 43-45) ได้เสนอแนะวิธีการที่สามารถจะดำเนินการได้ ดังต่อไปนี้

1. ต้องกำหนดว่าการประเมินแบบ 360 องศา มีความสำคัญและความต้องการจำเป็นต่อธุรกิจมากกว่าใช้สำหรับการพัฒนาหรือปรับปรุง หรือเพื่อประเมินพนักงานในองค์กร และพยายามชี้แจงว่าการประเมินแบบ 360 องศา เป็นสิ่งที่ช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จโดยมีวิธีการ ดังนี้

1.1 ก่อนที่จะชักชวนบุคคลอื่น ต้องทำความเข้าใจปัญหาธุรกิจและความต้องการจำเป็นที่แท้จริงขององค์กร

1.2 ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินแบบ 360 องศา และเก็บรวบรวมข้อมูลให้มากที่สุด แล้วนำมาสัมพันธ์กับปัญหาธุรกิจและความต้องการจำเป็นที่แท้จริง

1.3 ชี้แจงให้พนักงานทราบว่า วัตถุประสงค์ของการประเมินแบบ 360 องศา เพื่อเลื่อนตำแหน่งให้แก่บุคคล ถ้ายังมีผู้ไม่ให้ความร่วมมือแสดงว่าคนเหล่านั้นขาดความกระตือรือร้น

2. ต้องชักชวน / จูงใจให้ผู้จัดการแผนกอื่น ๆ ซึ่งไม่จำเป็นว่าจะจะเป็นจากฝ่ายทรัพยากรมนุษย์เท่านั้นเข้าร่วมโปรแกรมประเมินแบบ 360 องศา

3. ต้องให้ทุกคนรวมทั้งตนเองได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและลงมือปฏิบัติ

ประโยชน์ของการประเมินการปฏิบัติงานแบบ 360 องศา

โดยทั่วไปการประเมินการปฏิบัติงานแบบ 360 องศา เป็นตัวเสริมมุมมองของผู้บริหารให้ทราบว่าบุคลากรทำงานอย่างไร (บอกถึงพฤติกรรม) และทำอะไร (บอกถึงผลลัพธ์ของงานที่ออกมา) นอกจากนี้ยังมีประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อไปนี้

1. ผู้ที่เกี่ยวข้องในองค์กร (ทั้งภายในและภายนอก)
2. บุคลากร การให้บุคลากรมีส่วนร่วมประเมิน ทำให้บุคลากรรู้สึกว่าการประเมินยุติธรรม
3. บุคลากรในกลุ่มเดียวกัน (ทีม)
4. ผู้บังคับบัญชา
5. ผู้บริหาร ได้ใช้ข้อมูลจากบุคลากรมาปรับปรุงองค์กร
6. องค์กร ทราบจุดแข็ง จุดอ่อน ช่องว่างระหว่างผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชา

การนำการประเมินการปฏิบัติงานแบบ 360 องศาไปใช้ในองค์กรในหน่วยงานที่มีสภาพแรงงานก็มีการพัฒนาระบบการประเมินการปฏิบัติงานหลาย ๆ แหล่งนี้เช่นกัน การประเมินช่วยให้สมาชิกสหภาพมีสิทธิมีเสียงที่จะพูดถึง ความแข็งแกร่งของการบริหารและการพัฒนาที่ต้องการ อันที่จริง การประเมิน 360 องศา มีไว้เพื่อแก้ไขความกลัวส่วนใหญ่การประเมิน 360 องศา ใช้เพื่อพัฒนาพนักงานมากกว่าใช้ตีค่าหรือใช้ประกอบการตัดสินใจ คือ เมื่อหัวหน้างานเห็นพฤติกรรมที่สะท้อนกลับไป ก็มีผลต่อความคิดของหัวหน้าเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพนักงาน เพราะการรู้ว่าคนอื่น (โดยเฉพาะแหล่งที่เชื่อถือได้) มองพนักงานอย่างไร ก็จะทำให้หัวหน้ารู้สึกเป็นบวกหรือลบได้องค์กรจึงปรับระบบการประเมิน โดยการนำการประเมินการปฏิบัติงานแบบ 360 องศามาใช้เนื่องจาก 1) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง 2) การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร 3) ความสัมพันธ์ของบุคลากรมีส่วนกระตุ้นให้บริษัทเริ่มทดลองใช้ระบบประเมิน 360 องศา เช่น เมื่อองค์กรลดขั้นตอนการบังคับบัญชาลง และเริ่มใช้ทีมงานที่เป็นเอกเทศก็มีวิธีเดียวที่จะประเมินทีมงานได้ก็คืออาศัยหลายแหล่ง เพื่อที่ตัวเองจะได้ทราบถึงความสามารถในการแข่งขันจากการปฏิบัติงานของตน ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง โครงสร้างองค์กรมีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่กลางทศวรรษ 1980 การประเมินการปฏิบัติงานแบบ 360 องศา จึงมีส่วนในการช่วยสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างนี้ เช่น

- 1.1 เพิ่มการควบคุมให้กับหัวหน้า หัวหน้าทั่วไปมีลูกน้อง 3-9 คน แต่ปัจจุบันบริษัทชั้นนำมีหัวหน้า 1 คน ต่อลูกน้อง 70 คน หรือมากกว่านั้น จะใช้การประเมินแบบเก่าไม่ได้อีกแล้ว เพราะไม่มีโอกาสสังเกตการทำงานของบุคลากรแต่ละคนละเอียด

- 1.2 บุคลากรที่มีความรู้ หัวหน้าอาจไม่มีความรู้เทคนิค หรือ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในการประเมินบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะทางก็ได้ เช่น ผู้จัดการ MIS หรือ นักวิทยาศาสตร์ บริษัทชั้นนำจึงใช้ระบบหลาย ๆ แหล่งเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องเดียวกัน (ที่ทำงานร่วมกัน) มาร่วมประเมิน

- 1.3 การจัดการตารางโครงการบริษัทชั้นนำบางแห่งมีบุคลากรทำงานในสถานการณ์ที่จัดการตารางโครงการซึ่งจะมีหัวหน้ามากกว่า 1 คน ในโครงการนั้นซึ่งการทำงานแบบตารางนั้นเพื่อให้บุคลากรทำงานแต่ละโครงการได้รวดเร็ว จึงประสานงานกับหัวหน้าแต่ละคนได้เป็นบางโอกาสเท่านั้น จึงต้องประเมินจากหลายแหล่ง เพราะไม่มีใครคนเดียวที่มีข้อมูลพอจะประเมินคน ๆ เดียวได้

- 1.4 ทีมงานเมื่อทำงานแบบใหม่เป็นทีมเวิร์คทุกคนในทีมก็จะมีภาวะเป็นผู้นำและประเมินได้อย่างน่าเชื่อถือ

2. การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร

- 2.1 ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม บริษัทชั้นนำหลายแห่ง ให้บุคลากรมีสิทธิมีเสียง

ในขั้นตอนการตัดสินใจในองค์กร และปรับการประเมิน 360 องศา มาช่วยเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรผู้นำที่มีอำนาจกับลูกน้องจะได้รางวัล เมื่อลูกน้องประเมินว่าทำงานดีเลิศ

2.2 การให้อำนาจมีการมองเห็นที่ตัดสินใจให้บุคลากรระดับล่างสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ กระบวนการประเมิน 360 องศา ช่วยการสื่อสารให้บุคลากรกล้าคิดกล้าตัดสินใจเนื่องจากได้รับข้อมูลสะท้อนกลับจากหลาย ๆ แหล่ง

2.3 การบริการสินค้า หลายบริษัทใช้การประเมิน 360 องศาสามารถรวบรวมข้อมูลจากสินค้าภายในและนอกบริษัท ทำให้ตีความข้อมูลและบริการสินค้าได้ดีขึ้น

2.4 การเน้นคุณภาพ ถือว่าการได้รับการประเมินจากหลายแหล่งทำให้ตัดสินใจจากฐานข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มและปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้น

2.5 การรี้อปรับระบบ (Re - engineering) มักหาวิธีใหม่ ในการวัดผลการดำเนินงานอย่างเที่ยงตรง เพื่อปรับวิธีทำงานให้สามารถเพิ่มผลผลิตทั้งแบบเดี่ยว ทีม และทั้งองค์กรเนื่องจากการประเมิน 360 องศา ช่วยให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพขึ้น จึงเหมาะจะช่วยสนับสนุนการรี้อปรับระบบในองค์กร

2.6 รางวัลจากพื้นฐานความสามารถทางการแข่งขันหลายบริษัทใช้การประเมิน 360 องศา เพื่อเน้นปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็งทั้งความรู้ ทักษะ ความสามารถ แรงจูงใจ ซึ่งต่างกันตามแต่ละคน (อาจมากน้อยต่างกัน) ความสามารถการแข่งขันก็คือ คุณภาพที่ทำให้สินค้าหรือบริการขององค์กรต่างจากบริษัทคู่แข่งและสร้างคุณค่าในจิตใจของลูกค้า ข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่งจะทำให้ได้วิธีการวัดความสามารถทางการแข่งขันอย่างดีที่สุด ข้อมูลจากแหล่งเดียวแบบเดิมไม่ค่อยดี เพราะหัวหน้าไม่ค่อยมีโอกาสจะสังเกตพฤติกรรมการทำงานแบบเต็มที่ของลูกน้องเป็นรายคนได้

2.7 รางวัลจากพื้นฐานที่งานหลายบริษัทหรือปรับระบบเน้นการทำงานเป็นทีมไม่มีหัวหน้า ดังนั้นการประเมิน 360 องศา จะทำให้ได้ข้อมูลที่จะประเมินแต่ละคนได้เหมาะสมที่สุด

2.8 บทสรุปของการให้สิทธิ์ในตำแหน่ง การประเมินจากหลาย ๆ แหล่งจะแยกแยะระดับการปฏิบัติงานได้แจ่มแจ้งกว่าประเมินจากแหล่งเดียว เพราะการประเมินจากแหล่งเดียวให้คะแนนทุกคนสูง พนักงานก็รู้สึกว่าจะตัวเองจะได้เลื่อนขั้นตามปกติ แต่การประเมินหลายแหล่งจะแบ่งระดับการประเมินได้เห็นชัดและให้คนทำงานดีเลื่อนขั้นได้อย่างเหมาะสม

3. ความสัมพันธ์ของบุคลากร

ข้อมูลที่มีผลกระทบต่ออาชีพมาก คือ ข้อมูลการปฏิบัติงานของบุคลากรเองการประเมินการปฏิบัติงาน 360 องศา นั้นทำให้เกิดผลดังนี้

3.1 การปรับปรุงอาชีพ การประเมิน 360 องศา จะช่วยให้บุคลากรได้ ข้อมูลที่เฉพาะเจาะจงสำหรับตนเองเพื่อปรับปรุงการทำงาน โดยเฉพาะเมื่อไม่มีการเปิดเผยผู้ประเมินว่าเป็นใคร เขาก็จะกล้าขึ้นที่จะให้ข้อมูลแบบตรงไปตรงมา

3.2 การตัดสินใจอย่างยุติธรรมทุกคนอยากได้รางวัลและเลื่อนขั้นอย่างยุติธรรมการประเมิน 360 องศา ทำให้เกิดการเลื่อนขั้นโดยดูจากความสามารถมากกว่าอาวุโส หรือเส้นสาย ทุกคนจึงยอมรับว่ายุติธรรม

3.3 การวัดผลการทำงานที่เที่ยงตรง การประเมิน 360 องศา เก็บข้อมูลจากผู้ที่ทำงานร่วมกับผู้ถูกประเมิน จึงแม่นยำมากกว่าการให้หัวหน้าประเมินฝ่ายเดียว

3.4 การวัดผลการทำงานที่ถูกต้องสมบูรณ์ พนักงานยอมรับการประเมินจากผู้ร่วมงานมากกว่าหัวหน้า เพราะมักคิดว่าหัวหน้าลำเอียง / มีอคติ

3.5 การไม่ปฏิบัติ หัวหน้ามักเสี่ยงที่จะเผชิญความจริงกับปัญหาว่าลูกน้องไม่ปฏิบัติงานหรือลูกน้องมีปัญหา แต่ผู้ร่วมงานจะต้องแจ้งตามความจริงเมื่อพนักงานที่ทำงานด้วยกันไม่ทำงาน มิฉะนั้นทีมงานทั้งหมดก็จะประสบปัญหาไปด้วยการประเมิน 360 องศาจึงให้ข้อมูลที่เป็นจริงกว่า

3.6 การจัดการแบบแตกต่างออกไป การประเมินแบบเก่าจะมีอคติกับผู้อาวุโส ผู้หญิง และคนผิวสี แต่ประเมิน 360 จะมีอคตินั้นโดยมองผู้อาวุโสว่ามีประสบการณ์มากมองผู้หญิงแบบกลาง ๆ และไม่สนใจเรื่องสีผิว

3.7 ปกป้องเหมือนกฎหมาย การประเมินคนเดียวอาจเกิดอคติ แต่การประเมิน 360 องศา ประเมินยุติธรรมทั้งต่อบุคคลและต่อกลุ่ม

ความสำเร็จในการใช้ประเมินการปฏิบัติงานแบบ 360 องศา

दन्य तेयनपुढी (2547 : 38) ได้นำเสนอกระบวนการสู่ความสำเร็จในการประเมินการปฏิบัติงาน 360 องศา สำหรับองค์กร ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดความพร้อมขององค์กรในการใช้ระบบ 360 องศา โดยจะต้องรวมถึงสิ่งต่อไปนี้

1. การตระหนักและเข้าใจถึง การทำงานของระบบ 360 องศาการสนับสนุนโดยเชื่อว่าองค์กรและผู้จัดการจะสนับสนุนกระบวนการพัฒนาระบบนี้

2. บรรยายภาคีให้ข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งข้อมูลนี้จะใช้ในการพัฒนาและใช้แต่ละบุคคลจะมีความยุติธรรมมากขึ้น

3. เปิดใจ ความเต็มใจที่จะให้และรับข้อมูลย้อนกลับ

ขั้นที่ 2 การสำรวจความเหมาะสมและการพัฒนากระบวนการด้านความจำเป็นและวัตถุประสงค์

1. เป้าหมายที่ชัดเจนของกระบวนการ 360 องศา
2. กำหนดการวิเคราะห์ผลงานเพื่อพัฒนารายการทักษะและความสามารถ
3. จัดทำรายงานข้อคำถามการสำรวจที่เป็นผลได้ของกระบวนการที่ต้องการ
4. เลือกบุคคลที่เหมาะสมที่จะเป็นผู้ประเมิน/ผู้ถูกประเมิน

ขั้นที่ 3 สร้างความกระตือรือร้นระหว่างผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจ และมีส่วนร่วม

1. รุกเข้าหาต่อการคัดค้าน
2. สาธิตให้เห็นการเชื่อมโยงระหว่างระบบ 360 องศาและวัตถุประสงค์ของธุรกิจที่เฉพาะเจาะจง

3. ทำความชัดเจนด้านมูลค่าเงินและประโยชน์เพิ่มของบุคคลและองค์กร
4. สื่อสารอย่างชัดเจนและบ่อยครั้งเกี่ยวกับจุดประสงค์ของระบบ 360 องศาและ

ความก้าวหน้าเพื่อทุก ๆ คนที่เกี่ยวข้องหรือสิ่งที่ยุ่งยากทั้งหลาย

ขั้นที่ 4 ทำให้มั่นใจว่าผู้ประเมินและผู้จัดการ มีทักษะที่จะใช้ต่อกระบวนการดังกล่าว

1. พัฒนาทักษะการสอนงานสำหรับผู้จัด เพื่อให้สามารถสนับสนุนกระบวนการ 360 องศา
2. กำหนดเกี่ยวกับการตอบรับของทักษะที่จำเป็นเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลย้อนกลับที่เป็นบวก

และสร้างสรรค์

3. กำหนดหัวข้อที่เป็นทักษะที่จำเป็นเพื่อให้รับข้อมูลย้อนกลับและจัดการผลงานของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 5 จัดให้มีการบรรยายสรุปเพื่อปฐมนิเทศ

1. นิยามเกี่ยวกับการประเมินผลระบบ 360 องศา
2. ทบทวนกระบวนการ
3. อภิปรายถึงความลับ
4. อภิปรายผลการสำรวจความรู้สึกเป็นเจ้าของระบบ 360 องศา ของแต่ละบุคคลและผลสรุป

รวมขององค์กร

ขั้นที่ 6 สำรวจการบริหารระบบ

1. สำรวจการกระจายและการเก็บรวบรวม (ในดิสก์, เครือข่ายฝ่ายงานหรืออีเมล)
2. สร้างส่งมอบรายงานของแต่ละบุคคล

ขั้นที่ 7 สอนผู้ประเมินในการประชุมแบบตัวต่อตัว

1. การแปลผล
2. การพัฒนาเป้าหมายและแผนปฏิบัติงานส่วนบุคคล
3. ติดตามความก้าวหน้าและทบทวนเป็นระยะ ๆ ในการประชุมที่จัดเพิ่มเข้ามา

ขั้นที่ 8 จัดทำผลสรุปรวมขององค์กร

1. ประเมินแนวโน้มและรูปแบบระหว่างผู้ประเมินในหลาย ๆ ระดับหรือในขอบเขตเฉพาะของ

องค์กร

2. ผลักดันการฝึกอบรมและสอดแทรกตลอดองค์กรเกี่ยวกับผลสรุปรวมของกลุ่ม

ขั้นที่ 9 ทำการสำรวจซ้ำ (ภายใน 4-6 เดือน)

1. ดูความก้าวหน้า
2. พัฒนาเป้าหมายขั้นต่อไปและวัตถุประสงค์สำหรับผู้ประเมิน ถึงแม้ว่าจะถูกเรียกว่าเป็น

การประเมินจากหลายแหล่ง หรือการประเมินแบบ 360 องศา จะมีประโยชน์ และความเชื่อถือได้มากต่อการได้สารสนเทศเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพนักงานจากผู้คนหลาย ๆ ระดับที่แตกต่างกันในองค์กร พึงตระหนักในใจว่า สิ่งที่ต้องการจริง ๆ คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้คนให้ดีขึ้นกว่าเดิม (Vinson. 1996 : 58) และกระบวนการที่สำคัญ คือจะต้องให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อให้ผู้ถูกประเมินได้มีการพัฒนาและปรับปรุงพฤติกรรมในการทำงาน

สรุปได้ว่า การประเมินผลแบบ 360 องศา เป็นการประเมินผลที่น่าจะมีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้มาก ระบบหนึ่ง เพราะข้อมูลที่ได้รับจากการประเมินผลเป็นข้อมูลที่ได้รับมาจากกลุ่มผู้ประเมินหลายมิติ ซึ่งมีมุมมองที่หลากหลาย อย่างไรก็ตามข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มาก็อาจมีข้อจำกัดในแง่ของความถูกต้อง ความชัดเจน ความเฉพาะเจาะจง และจำนวนที่มากพอสมควร ซึ่งขึ้นอยู่กับคุณภาพของการประเมินผลโดยมีปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้ประเมิน ผู้รับการประเมินเครื่องมือและวิธีการในการประเมิน นอกจากนี้องค์กรยังมีต้นทุนต่าง ๆ ทั้งด้านเวลา และค่าใช้จ่ายที่ต้องแลกกับการนำระบบนี้มาใช้ในองค์กร ระบบนี้แม้สามารถใช้ได้ผลกับองค์กรต่าง ๆ ก็ตามจะต้องมีการพิจารณาใคร่ครวญอย่าง

รอบคอบก่อนนำมาใช้เนื่องจากแต่ละองค์กรมีลักษณะเฉพาะ มีสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่แตกต่าง กัน จึงต้องพิจารณาปรับใช้อย่างเหมาะสมจึงจะสามารถบรรลุผลสำเร็จตามที่มุ่งหวังไว้และเป็นไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้นการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและ อบายมุขของโรงเรียนอนุบาลลานสัก ปีการศึกษา 2561 ครั้งนี้ผู้รายงานได้ใช้รูปการประเมินแบบ 360 องศา ตามแนวคิดของ แอนโทนีโอนี (Antonioni. 1996: 37) และคิดว่ามีความเหมาะสมกับบริบทของ โรงเรียนอนุบาลลานสักมากที่สุด

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข นโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

รัฐบาลได้กำหนดให้ปัญหายาเสพติดเป็น วาระแห่งชาติ และมอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา กำหนดมาตรการป้องกันเด็กและเยาวชน ก่อนวัยเสี่ยงและในวัยเสี่ยงไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เรียนรู้ถึงโทษและพิษภัยของยาเสพติด รู้จัก วิธีปฏิเสธ หลีกเลี่ยงยาเสพติด และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เพื่อหลีกเลี่ยงการหมกมุ่นมั่วสุมกับยาเสพติดและอบายมุข ตลอดจนดูแลช่วยเหลือนักเรียน นักศึกษาที่ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด จึงได้กำหนด นโยบายให้กับผู้บริหารองค์กรหลัก หน่วยงานและสถานศึกษาดำเนินการ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2556:1-12)

1. ผู้บริหารทุกระดับนำนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดไปสู่การปฏิบัติ จัดทำ แผนปฏิบัติการครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายและการมีส่วนร่วมของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอก สถานศึกษา

2. ผู้บริหารทุกระดับ ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ต้องให้ความสำคัญและมีจิตสำนึก ร่วมกันที่จะปกป้องคุ้มครอง ดูแลช่วยเหลือนักเรียน นักศึกษา ไม่ให้ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ให้ความร่วมมือ และร่วมแรงร่วมใจจัดกิจกรรมทั้งในหลักสูตรและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3. ผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริม สนับสนุนจัดกิจกรรมป้องกันและเฝ้าระวังยาเสพติดใน สถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียน การเรียน เช่น กิจกรรม TO BE NUMBER ONE กิจกรรมเชิง สร้างสรรค์ต่าง ๆ ค่ายคุณธรรม กิจกรรมลูกเสือและเนตรนารีป้องกันยาเสพติด กิจกรรมกีฬาป้องกันยา เสพติด ส่งเสริมการรวมกลุ่มของนักเรียน นักศึกษา ทั้งในส่วนของชมรมและสถานักเรียน

4. ผู้บริหารสถานศึกษาจัดการเรียนการสอนให้ความรู้ เสริมสร้างจิตสำนึก ทักษะชีวิต ภูมิคุ้มกัน ต่อต้านยาเสพติดและอบายมุข จัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน นักศึกษาทุกคนให้ทั่วถึงโดยสร้าง เครือข่ายแกนนำทุกระดับในสถานศึกษา

5. ผู้บริหารสถานศึกษาจัดระบบการดำเนินงาน 5 มาตรการ ตามโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติด คือ มาตรการป้องกัน มาตรการค้นหา มาตรการรักษา มาตรการเฝ้าระวัง มาตรการ บริหารจัดการ ภายใต้กลยุทธ์ 4 ต้อง 2 ไม่ ที่กำหนดให้สถานศึกษาต้องยุทธศาสตร์ ต้องมีแผนงาน ต้องมี ระบบข้อมูล ต้องมีเครือข่าย ไม่ปกปิด และไม่ไล่ออก

6. ผู้บริหารทุกระดับ อำนาจการ กำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานและจัดมาตรการ เสริมแรงให้แก่ผู้รับผิดชอบต้านยาเสพติดดีเด่น ด้วยการยกย่องชมเชย มอบโล่ เกียรติบัตร เลื่อนขั้น

เงินเดือนกรณีพิเศษ มาตรการลงโทษบุคลากรที่ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ให้ออกจากราชการและเพิกถอน
ในประกอบวิชาชีพครู

โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยจากยาเสพติดและอบายมุข

หลักการและเหตุผล

เนื่องจากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาย ทั้งด้วยการสื่อสารเทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่ง
นอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวก ในเชิงลบก็มีปรากฏการณ์เช่นกัน เป็นต้นว่า ปัญหาทาง
เศรษฐกิจ ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาครอบครัวที่เกิด
ความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสม หรืออื่น ๆ ภาวะความสำเร็จที่เกิดขึ้น
จากการพัฒนานักเรียน นักศึกษา ให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง
ทุกฝ่าย ทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรทางการศึกษาทุกคนในสถานศึกษา ซึ่งมีครูอาจารย์เป็นหลักสำคัญใน
การดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน นักศึกษา ให้เติบโตงดงามและเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของ
สังคม

การพัฒนานักเรียน นักศึกษา ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา มี
ความรู้ความสามารถและมีคุณธรรม จริยธรรม ดำเนินชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่าน
กระบวนการทางการศึกษาที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการจัดการศึกษาตามนโยบายของ
กระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการให้เป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข นอกจากดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้
นักเรียน นักศึกษา ได้รับกระบวนการเรียนรู้แล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่
เกิดขึ้นจากปัจจัยเสี่ยงรอบสถานศึกษาที่มีพฤติกรรมไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ร้านเกม การพนัน หนีเรียน
ทะเลาะวิวาท ก่ออาชญากรรม เป็นปัญหาสังคมที่ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ต้องเข้าไปช่วยเหลือและแก้ไข
ไม่ให้มีพฤติกรรมเสี่ยง

การดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยจากยาเสพติดและอบายมุขได้ดำเนินงานมาอย่าง
ต่อเนื่อง โดยใช้แนวคิดและหลักการของ “4 ประสาน 2 ค้ำ” ซึ่ง 4 ประสาน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา
ผู้แทนครู/อาจารย์ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนนักเรียน/นักศึกษา และส่วนของ 2 ค้ำ เดิมเป็นผู้แทนชุมชน
แต่พื้นที่เสี่ยงเพิ่มขึ้นจึงได้กำหนดใหม่เพื่อให้มีบุคลากรสำคัญที่จะเข้ามาช่วยสถานศึกษาในการดำเนินงาน
สถานศึกษาสีขาว ได้แก่ ตำรวจและพระสงฆ์ ซึ่งอยู่ในบริเวณท้องถิ่นและชุมชน ทั้งนี้เพื่อช่วยสถานศึกษา
ให้มีมาตรการป้องกันและการป้องปรามติดตามผู้จำหน่ายและผู้เสพและมาตรการความปลอดภัย เป็นการ
เพิ่มความมั่นใจให้กับคณะกรรมการสถานศึกษาสีขาวในการต่อสู้กับปัญหา ยาเสพติดและแหล่งอบายมุข
รอบสถานศึกษา ดังนั้นเพื่อให้สถานศึกษามีระบบการป้องกันที่เข้มแข็งและยั่งยืนจึงให้มีการดำเนินงาน 5
มาตรการ ได้แก่ มาตรการป้องกัน มาตรการรักษา มาตรการเฝ้าระวัง มาตรการบริหารจัดการ และกลยุทธ์
4 ต้อง 2 ไม่ คือ ต้องมียุทธศาสตร์ ต้องมีแผนงาน ต้องมีระบบข้อมูล ต้องมีเครือข่าย และ 2 ไม่ คือ ไม่
ปกปิดข้อมูล ไม่ปล่อย เป็นแนวทางการดำเนินงาน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อลดปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและอบายมุขในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา
2. เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและอบายมุขนอก
สถานศึกษาให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน

3. เป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่สถานศึกษาในการนำไปพัฒนาและสร้างระบบป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด อบายมุข ปัจจัยเสี่ยงรอบสถานศึกษาในทุกพื้นที่

เป้าหมาย

3.1 ด้านปริมาณ

- สถานศึกษาทุกแห่งสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการในพื้นที่ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เข้าร่วมโครงการและรับการประเมินผลประจำปี เพื่อประกาศให้เป็นสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข

- ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำทางศาสนา ในชุมชนทุกแห่งที่สถานศึกษาตั้งอยู่ในชุมชนให้การสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข

3.2 ด้านคุณภาพ

- ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง นักเรียนและนักศึกษา มีจิตสำนึกร่วมกันในการดูแลกลุ่มเสี่ยง กลุ่มเสพ กลุ่มติด และกลุ่มค้า เฝ้าระวังไม่ให้เกิดการแพร่ระบาดของยาเสพติดและอบายมุข

- ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา มีจิตสำนึกในการดูแลลูกหลานไม่ให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและอบายมุข

- นักเรียน นักศึกษา มีจิตสาธารณะ รู้จักเสียสละ มีภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

ผู้รับผิดชอบโครงการ

ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ สำนักส่งเสริมกิจการการศึกษา สป. และสำนักงาน ป.ป.ส.

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

เชิงปริมาณ ร้อยละ 80 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียนและนักศึกษา ที่เข้าร่วมโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข มีความพึงพอใจที่เข้าร่วมโครงการ

เชิงคุณภาพ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา มั่นใจในกระบวนการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข นักเรียน มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นแบบอย่างที่ดีงามของสังคม

การประเมินผลโครงการ

ประเมินเมื่อเสร็จสิ้นโครงการภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษาโดยมีคณะกรรมการจากหน่วยงานต้นสังกัด กำหนดรายละเอียดตามหลักเกณฑ์การพิจารณา โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียนและบุคลากร มีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตอาสา รู้จักเสียสละ ไม่ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและอบายมุขและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมีระบบดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดและอบายมุขอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

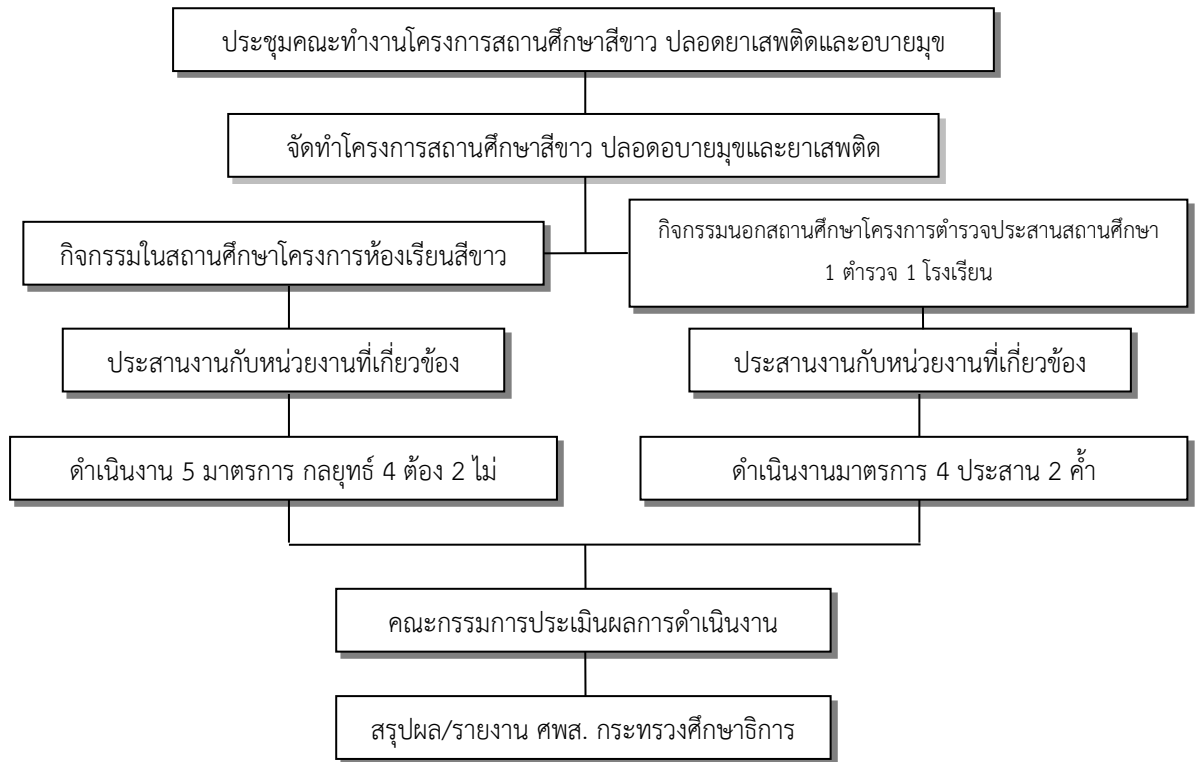
3. สถานศึกษาเป็นศูนย์การเรียนรู้โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข ประจำอำเภอ ในการศึกษาดูงานและเป็นแหล่งเรียนรู้

ขั้นตอนการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข

การดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ของสถานศึกษาทั่วประเทศกำหนดให้มีขั้นตอนที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ดังนี้

1. สถานศึกษานำข้อมูลปัจจัยเสี่ยงรอบสถานศึกษาและข้อมูลการคัดกรองมาศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา ยาเสพติดและปัจจัยเสี่ยงแหล่งอบายมุขรอบสถานศึกษา
2. สถานศึกษาแต่งตั้งคณะทำงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข และนำข้อมูลจากการศึกษาข้อที่ 1 มาจัดทำแผนปฏิบัติการ จัดทำโครงการและกิจกรรมให้ตรงกับสาเหตุที่แท้จริงกับปัญหา
3. ดำเนินการจัดทำตารางปฏิบัติการตลอดปีการศึกษา และดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการโครงการและกิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนตามที่กำหนดไว้ใน 5 มาตรการ กลยุทธ์ 4 ต้อง 2 ไม่
4. ผู้บริหารสถานศึกษา อำนาจการ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีความต่อเนื่อง เข้มแข็งและยั่งยืน สรุปรายงานผลการดำเนินงานให้หน่วยงานต้นสังกัด
5. ผู้บริหารหน่วยงานระดับพื้นที่แต่งตั้งคณะทำงานประเมินผลการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ประเมินผลการดำเนินงานตามหลักเกณฑ์นำเสนอศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ
6. ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ตรวจสอบรายชื่อสถานศึกษาพิจารณาผลงานและให้ความเห็นชอบจัดลำดับผลงานและจัดทำประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
7. ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ มอบโล่ เกียรติบัตร เพื่อประกาศให้เป็นสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ของปีการศึกษา
8. ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ จัดสรรโควตาการเลื่อนขั้นเงินเดือนกรณีพิเศษของสำนักงาน ป.ป.ส. และของหน่วยงานให้แก่ผู้บริหารและบุคลากรผู้รับผิดชอบโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ดังแผนภาพที่ 5

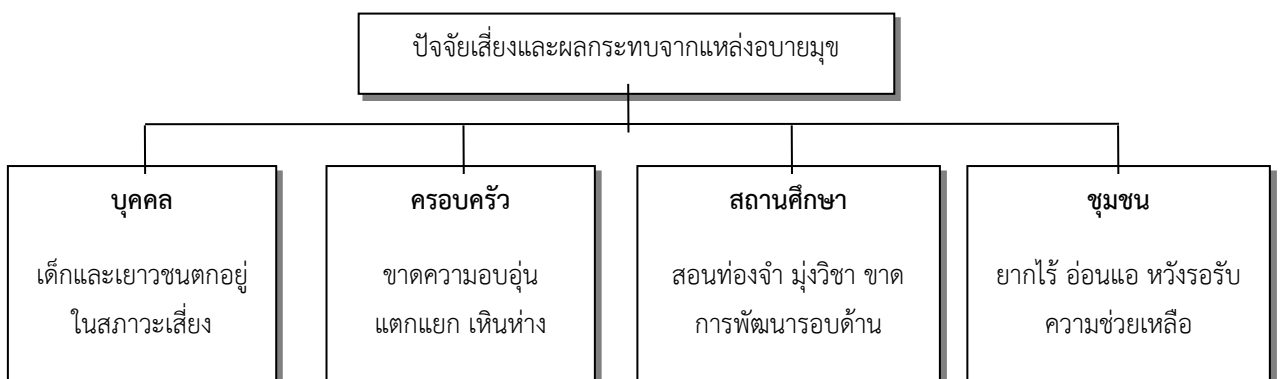

แผนภาพที่ 5 ขั้นตอนการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยดีดีและอบายมุข
ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ. (2556 : 4)

กระบวนการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยดีดีและอบายมุข

1. สถานการณ์ยาเสพติด/อบายมุขในสถานศึกษา

แผนภาพที่ 6 สถานการณ์ยาเสพติด/อบายมุขในสถานศึกษา สภาพปัญหา
ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ. (2556 : 5)

1. สถานการณ์แพร่ระบาดของยาเสพติดและแหล่งอบายมุขเริ่มในกลุ่มหลงผิด แล้วแพร่กระจายไปสู่กลุ่มผู้ขายบริการทางเพศ เข้าสู่ครอบครัวและสถานศึกษา ทำให้จำนวนคนติดยาเสพติดที่เป็นเด็กและเยาวชนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

2. การผลิตและการจำหน่ายยาเสพติดมีเทคโนโลยีสูง และการกระจายยาเสพติดอย่างรวดเร็วจนยากในการปราบปราม มีการสร้างระบบเครือข่ายการจำหน่ายเหมือนสินค้าจำหน่ายตรงในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา

ยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ปัญหา

1. การรณรงค์ให้ผู้บริหารสถานศึกษานำนโยบายสำคัญของรัฐบาลที่กำหนดเป็นวาระแห่งชาติที่ทุกฝ่ายต้องร่วมแก้ปัญหา จึงต้องพัฒนากลไกการบริหารจัดการ ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาในการดำเนินงาน

2. กำหนดวิธีการแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ โดยการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ และแก้ไขให้ชัดเจน จึงต้องพัฒนาคน ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน

3. การระดมความร่วมมือจากทุกสถานศึกษาในการแก้ปัญหา โดยถือว่าเป็นปัญหาของตนเอง ต้องทำต่อเนื่อง ครบวงจร และผู้ชนะ คือ สถานศึกษาสีขาว จึงต้องพัฒนาสถานศึกษาให้ต่อสู้กับปัญหาทุกรูปแบบ

4. ให้ความสำคัญในการต่อต้านยาเสพติด แต่ต้องแก้ปัญหาสิ่งมอมเมา อบายมุขอื่นควบคู่กันไปด้วย จึงต้องพัฒนาสิ่งแวดล้อม บริการทางการแพทย์ และจิตวิทยาสังคม เพื่อมิให้ปัญหาเลวร้ายยิ่งกว่าที่เป็นในปัจจุบัน

2. วิสัยทัศน์และการแก้ปัญหาในสถานศึกษา

1. ผู้บริหารสถานศึกษาทุกแห่งตื่นตัวรณรงค์และตระหนักถึงปัญหายาเสพติด อบายมุข สิ่งมอมเมา การพนันและอันธพาลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน นักศึกษา

2. นักเรียน นักศึกษา ที่มีพฤติกรรมเป็นผู้เสพยาเสพติดและพฤติกรรมผู้ลุ่มหลงสิ่งมอมเมา และนักเลง มีระบบการส่งต่อให้ได้รับการช่วยเหลือสงเคราะห์จากบ้าน สถานศึกษา และชุมชน จนกลับคืนสู่สังคมและชีวิตสงบสุข

3. แหล่งอบายมุขสิ่งชั่วร้ายทางกามารมณ์ลดลง ปัจจัยเสี่ยงรอบสถานศึกษามีการบังคับใช้กฎหมาย

4. จำนวนของสถานศึกษาสีขาว ซึ่งต่อสู้กับปัญหาอบายมุขและปัญหายาเสพติดได้สำเร็จและยั่งยืนมีมากขึ้น

ภารกิจที่ต้องดำเนินการ

1. สร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกของสถานศึกษาให้ต้องลุกขึ้นมาต่อสู้ด้วยรูปแบบที่เหมาะสมกับตนเอง

2. ต้องพัฒนาศักยภาพของกระทรวงศึกษาธิการ ในการประสาน/ติดตาม/ตรวจสอบเพื่อสนับสนุนสถานศึกษาต่อสู้กับปัญหายาเสพติด/อบายมุข อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

3. ใช้การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันและต้องทำให้ได้ผล มิฉะนั้นต้องใช้มาตรการรุนแรงขึ้นเพื่อในอนาคตไม่ให้เกิดกรณีนักเรียน นักศึกษา เปลี่ยนจากผู้เสพมาเป็นผู้จำหน่ายมากขึ้น

ผู้รับภารกิจในระดับต่าง ๆ ประกอบด้วย

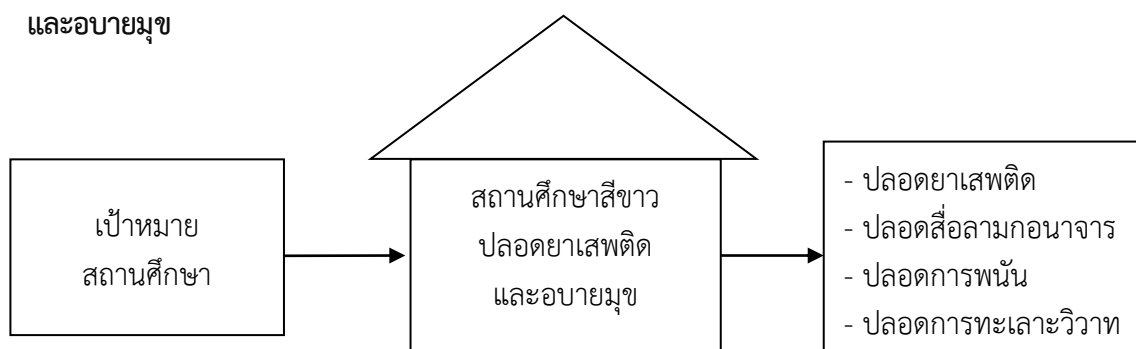
1. ระดับกระทรวง คณะกรรมการสถานศึกษาสีขาวระดับกระทรวง โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธานและมีคณะกรรมการจากส่วนราชการ/ภาคเอกชน/ชุมชน โดยมีกระทรวงศึกษาธิการเป็นคณะกรรมการดำเนินงาน
2. ระดับองค์กรหลัก คณะกรรมการสถานศึกษาสีขาวขององค์กรหลักในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ
3. ระดับสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาทุกสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

3. ยุทธศาสตร์/แนวปฏิบัติในการป้องปรามอบายมุข การพนัน และการทะเลาะวิวาทในสถานศึกษา

1. บทบาทของสถานศึกษา
  - 1.1 แต่งตั้งคณะกรรมการ ประกอบด้วย ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ผู้ปกครอง ตำรวจ นักธุรกิจ เพื่อจัดกิจกรรม
  - 1.2 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียน นักศึกษา สนุกท้าทายและเอาใจใส่การเรียน
  - 1.3 ประกาศนโยบายของสถานศึกษาให้ชัดเจนเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ดีและไม่พึงปรารถนา
  - 1.4 ติดต่อสถานีตำรวจในพื้นที่เพื่อประสานงานขอความร่วมมือในกรณีเกิดเหตุ
  - 1.5 บันทึกประจำวันและรายงานเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้น เพื่อลงมือแก้ไขให้ทัน
  - 1.6 เชิญผู้ปกครองมาร่วมโครงการของสถานศึกษาสม่ำเสมอ
  - 1.7 กำชับให้ครู อาจารย์ ทุกคนเป็นต้นแบบพฤติกรรมที่ดี
  - 1.8 เชิญวิทยากรในชุมชนมาร่วมกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม
  - 1.9 จัดกิจกรรมนักเรียน นักศึกษา ให้ทำงานเป็นกลุ่มและกิจกรรมโครงการห้องเรียน
2. บทบาทสำหรับนักเรียน นักศึกษา
  - 2.1 จัดกิจกรรมนักเรียน นักศึกษา เพื่อรณรงค์ต่อต้านอบายมุข การพนัน และการทะเลาะวิวาท
  - 2.2 คณะกรรมการ/สภานักเรียน นักศึกษา จัดกิจกรรมด้านความปลอดภัยของโรงเรียน
  - 2.3 จัดกิจกรรมเพื่อนเตือนเพื่อน
  - 2.4 ฝึกประชาธิปไตยในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ให้รู้จักเคารพสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น
  - 2.5 แจ้งเบาะแสผู้เล่นการพนัน หัวใจก เพื่อนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนให้ครูและผู้บริหารทราบ
  - 2.6 เคารพในกฎติกา มารยาทของนักเรียน นักศึกษา ที่พึงปฏิบัติ
  - 2.7 เข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษาและตระหนักถึงความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมรอบสถานศึกษา
  - 2.8 ร่วมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์
  - 2.9 ชักชวนผู้ปกครองไปเข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา

- 2.10 ปฏิบัติตนเป็นที่พึ่งต่อรุ่นน้องและเพื่อนที่ดีในกลุ่มเพื่อน
- 2.11 นักเรียน นักศึกษา ควรได้ฝึกทักษะการป้องกันตัวเพื่อความปลอดภัย และนักเรียน นักศึกษา ได้ศึกษางานของตำรวจ ทหารสถานและบ้านเยาวชน
3. บทบาทสำหรับผู้ปกครอง
- 3.1 ฝึกรบรรมบ่มนิสัยให้ลูกหลานมีระเบียบวินัย รับผิดชอบในการเรียน และรับผิดชอบต่อตนเอง
- 3.2 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ให้ความอบอุ่น เป็นที่พึ่งของลูก
- 3.3 ตักเตือนบุตรหลานให้อยู่ในระเบียบวินัยที่ต้งาม และสอดส่องดูแลสถานศึกษา
- 3.4 ซักถามถึงกิจกรรมของสถานศึกษา เพื่อตรวจสอบสภาพของเด็กเมื่ออยู่ในสถานศึกษา
- 3.5 หมั่นไปพบครู อาจารย์ประจำชั้น เข้าร่วมประชุมผู้ปกครอง เข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา
- 3.6 ระมัดระวังมิให้เด็กเล่นการพนัน สะสมสื่อลามก เข้ากลุ่มเพื่อนอันธพาล พกอาวุธเมื่ออยู่บ้าน
- 3.7 ให้ความอยู่กับลูกหลานเพื่อสร้างความอบอุ่น ดูแลมิให้เด็กดูรายการโทรทัศน์ที่รุนแรงและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
4. บทบาทของชุมชน
- 4.1 ร่วมเป็นคณะกรรมการความปลอดภัยของสถานศึกษา
- 4.2 ให้ความร่วมมือสถานศึกษาในกิจกรรมต่าง ๆ
- 4.3 สนับสนุนให้สถานศึกษามีส่วนร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 4.4 สอดส่องดูแลความปลอดภัยในการเดินทางไปสถานศึกษาของนักเรียน นักศึกษา
- 4.5 สำหรับเจ้าของธุรกิจสนับสนุนให้พ่อแม่ที่ทำงานด้วยไปร่วมกิจกรรมสถานศึกษา
- 4.6 เปิดโอกาสให้นักเรียน นักศึกษา เข้าเยี่ยมชมหรือฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการของชุมชน
- 4.7 สนับสนุนเงินทุนเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กยากจนในชุมชน
- 4.8 ช่วยสอดส่องดูแลพฤติกรรมของเยาวชนและรายงานต่อผู้บริหารสถานศึกษา

4. นโยบายกระทรวงศึกษาธิการในการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติด และอบายมุข

แผนภาพที่ 7 นโยบายกระทรวงศึกษาธิการในการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติด และอบายมุข

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ. (2556 : 8)

1. การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด
  - 1.1 สถานศึกษาพยายามป้องกันและแก้ไขให้ถึงที่สุด โดยไม่ไล่นักเรียน นักศึกษา ให้พ้นไปเป็นภาระสังคม หรือสถาบันอื่น
  - 1.2 ขอให้องค์กรหลักทำความเข้าใจกับผู้บริหารสถานศึกษาให้รายงานกระทรวงศึกษาธิการโดยมิถือเป็นความผิดแต่จะพิจารณาเป็นความดีความชอบในการรายงานตามความจริง
  - 1.3 ขอให้องค์กรหลักย้ายสถานศึกษา ให้ครู อาจารย์เป็นแบบอย่างที่ดี ไม่สูบบุหรี่ จัดสถานศึกษาเป็นเขตปลอดบุหรี่ และปลอดยาเสพติด
2. การป้องกันและแก้ไขปัญหาลือลามากอนาจารและปัจจัยเสี่ยง
  - 2.1 ให้สถานศึกษาตรวจค้นและป้องกันมิให้นักเรียน นักศึกษา นำสื่อลามกอนาจารเข้ามาเผยแพร่ในสถานศึกษา
  - 2.2 ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดหนังสือ วิทยุ โทรทัศน์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เป็นสาระประโยชน์ ให้ความบันเทิงที่ประเทืองสติปัญญาบริการแก่นักเรียน นักศึกษา
3. การป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนัน
  - 3.1 จัดกิจกรรมให้นักเรียน นักศึกษา รู้จักประหยัดอดออม ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย และฝึกทำงานเพื่อหารายได้พิเศษจากการประกอบอาชีพ
  - 3.2 บังคับห้ามมิให้นักเรียน นักศึกษา เล่นการพนันทุกรูปแบบในสถานศึกษา และตรวจค้นแหล่งที่อาจมีผู้สูมตามแหล่งอบายมุข แหล่งการพนัน ของชุมชนหรือของพื้นที่
4. การป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท
  - 4.1 ประสานฝ่ายตำรวจให้ใช้มาตรการเฉียบขาดในการลงโทษนักเรียน นักศึกษา ที่ทำผิดกฎหมาย
  - 4.2 ติดตามตรวจสอบพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน นักศึกษา ที่มีปัญหาเป็นรายกรณีหรือรายกลุ่ม และส่งครูไปเยี่ยมถึงบ้าน เพื่อเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยง
  - 4.3 ตรวจค้นการพกพาอาวุธเข้ามาในสถานศึกษาและเพิ่มโทษผู้ที่ทำผิดถูกตักเตือนมาแล้ว
  - 4.4 ให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมนักเรียน นักศึกษา ให้ครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดระเบียบวินัย กิจกรรมแนะแนว และกิจกรรมเสริมหลักสูตร
  - 4.5 สร้างองค์กรเครือข่ายระหว่างบ้าน โรงเรียน ชุมชน ตำรวจ โดยมีระบบสื่อสารโทรคมนาคมและระบบข้อมูลเพื่อเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยง
5. แนวทางการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข
  - 5.1 คณะกรรมการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข ดำเนินการตามแผนภาพที่ 8

แผนภาพที่ 8 แสดงโครงสร้างคณะกรรมการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยเสถียรและอภัยมุข
ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ. (2556 : 9)

6. การดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยเสถียรและอภัยมุข

ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

1. ร่างโครงการ และยื่นใบสมัครขอเข้าร่วมโครงการกับหน่วยงานต้นสังกัด
2. ประสานการดำเนินงานตามโครงการกับหน่วยงานต้นสังกัด
3. แต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อร่วมกันกำหนดกิจกรรมในการดำเนินงานการป้องกัน การ
ป้องปราม และการบำบัดรักษาฟื้นฟูในทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย
  - กลุ่มของผู้แทนผู้บริหาร/กลุ่มของผู้แทนครู อาจารย์
  - กลุ่มของผู้แทนผู้ปกครอง/กลุ่มของผู้แทนนักเรียน นักศึกษา
4. เชิญบุคคลเข้าร่วมเป็นกรรมการของโครงการ ในกลุ่มของผู้นำทุกฝ่าย ประกอบด้วย
  - ผู้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นและพระสงฆ์
  - ผู้นำท้องถิ่น/ผู้นำชุมชน
5. ติดต่อประสานงานในการจัดประชุมให้ความรู้และแนวทางในการดำเนินงานของ
โครงการให้กับคณะกรรมการทุกกลุ่มโดยวิทยากรจากส่วนกลางหรือจากสถานศึกษานำร่อง

6. จัดประชุมคณะกรรมการกลุ่มต่าง ๆ เพื่อกำหนดกิจกรรมและวางแผนงานในการ
ดำเนินการ

กิจกรรมการประกอบการดำเนินโครงการ

กิจกรรมโครงการ ประกอบด้วยกิจกรรมที่แบ่งเป็นกิจกรรมหลัก ดังนี้

1. กิจกรรมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการติดสารเสพติดในสถานศึกษาและ
อบายมุข ได้แก่

- โครงการห้องเรียนสีขาว
- จัดโครงการเพื่อนเตือนเพื่อน
- จัดรายการออกเสียงตามสาย
- จัดการเดินรณรงค์
- จัดแข่งขันมินิมาราธอน
- จัดแสดงคอนเสิร์ตพลังสีขาว
- ให้ความรู้การป้องกันยาเสพติด โทษทางกฎหมาย
- อบรมแกนนำ
- จัดค่ายเยาวชนพิทักษ์สังคม
- จัดกิจกรรมธนาคารความดี
- จัดกิจกรรมลานวัด ลานใจ ลานกีฬา จัดตั้งชมรมดนตรี ส่งเสริมการเล่นดนตรี

จัดหาอุปกรณ์ อาจารย์ฝึก จัดกิจกรรมแข่งขันกันเล่นดนตรีภายใน ภายนอก

- จัดอบรมลูกเสือต้านยาเสพติด
- ปรับปรุงบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม สร้างสนามกีฬา ส่งเสริมให้นักเรียนเล่น

กีฬา จัดหาอุปกรณ์ อาจารย์ฝึก จัดกิจกรรมแข่งขันภายใน ภายนอก

- ตรวจปัสสาวะ
- จัดสถานที่บำบัด
- จัดกิจกรรมฟื้นฟู
- จัดกิจกรรมอบรมสร้างภูมิคุ้มกัน

2. จัดกิจกรรมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาสื่อลามกอนาจารในสถานศึกษา

ได้แก่

- ตรวจค้นและป้องกันมิให้นักเรียน นักศึกษา นำสื่อลามกอนาจารเข้ามา

เผยแพร่ในสถานศึกษา

- ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดทำสื่อ หนังสือ วิดีโอ เทปบันทึกเสียง และ

โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เป็นสารประโยชน์ ให้ความบันเทิงที่ประเทืองสติปัญญาเพื่อให้บริการแก่นักเรียน
นักศึกษา

3. กิจกรรมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในสถานศึกษา ได้แก่

- จัดกิจกรรมให้นักเรียน นักศึกษา รู้หลักประหัตตามหลักเศรษฐกิจแบบ

พอเพียง

- ให้ป้องปราม มิให้นักเรียน นักศึกษา เล่นการพนันทุกรูปแบบในสถานศึกษา และตรวจค้นสถานที่ซึ่งอาจเป็นที่มั่วสุม

- ให้ครู อาจารย์ ปกครอง ประสานงานกับसारวัตรนักเรียนในการสุ่มตรวจ นักเรียน นักศึกษา ที่อาจไปมั่วสุมตามแหล่งพนันและอบายมุขของชุมชน

4. กิจกรรมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและวิวาทในสถานศึกษา ได้แก่

- ให้ติดตามตรวจสอบพฤติกรรมเสี่ยงนักเรียน นักศึกษา ที่มีปัญหาเป็นรายกรณีหรือรายกลุ่มและให้ครูไปเยี่ยมบ้านเพื่อเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อการทะเลาะวิวาทข้ามสถาบัน

- ให้ตรวจค้นการพกอาวุธเข้ามาในสถานศึกษาของนักเรียน นักศึกษา กลุ่มเสี่ยง และคาดโทษเพิ่มสำหรับผู้ที่ทำผิดที่เคยถูกตักเตือนมาแล้ว

- ให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมนักเรียน นักศึกษา ให้ครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดระเบียบวินัย กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมเสริมหลักสูตร และกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์

- ให้สร้างองค์การเครือข่ายระหว่างบ้าน โรงเรียน ชุมชน และตำรวจโดยมีระบบสื่อสารโทรคมนาคมและระบบข้อมูลเพื่อเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยง

- ให้ประสานกับฝ่ายตำรวจใช้มาตรการเฉียบขาดในการลงโทษนักเรียน นักศึกษาที่ฝ่าฝืนในชั้นกระทำผิดกฎหมาย

แนวทางการประเมินสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข

1. ระดับกระทรวง

- แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข กระทรวงศึกษาธิการ

- จัดทำมาตรการเสริมแรง ยกย่อง ชมเชย มอบโล่ เกียรติบัตรความดีความชอบให้แก่หน่วยงาน/สถานศึกษา/ผู้ปฏิบัติงานดีเด่น

2. ระดับจังหวัด/เขตพื้นที่การศึกษา

- ระดับจังหวัด แต่งตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัดโดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน

- ส่วนราชการระดับจังหวัดขององค์กรหลักแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ประกอบด้วยผู้แทนทุกภาคส่วน โดยมีหัวหน้าส่วน

- จัดทำแผนการประเมินร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- รายงานผลการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุขให้กระทรวงศึกษาธิการ

- จัดทำมาตรการเสริมแรง ยกย่อง ชมเชย มอบโล่ เกียรติบัตรความดีความชอบให้แก่หน่วยงาน/สถานศึกษา/ผู้ปฏิบัติงานดีเด่น

3. ระดับสถานศึกษา

- แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินตนเองโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข

- ดำเนินการตามหลักเกณฑ์การประเมินมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ชี้วัดคุณภาพโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข

- กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- จัดทำมาตรการเสริมแรง ยกย่อง ชมเชย มอบโล่ เกียรติบัตร ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานดีเด่น

แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 5 มาตรการ กลยุทธ์ 4 ต้อง 2 ไม่ มาตรการ 5 มาตรการ

1. มาตรการป้องกัน สถานศึกษาจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ตามกลุ่มสนใจ เพื่อเสริมสร้างความตระหนักและปลูกสำนึกไม่ให้นักเรียน นักศึกษา ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด กิจกรรมหลักที่ดำเนินการ โครงการ TO BE NUMBER ONE

2. มาตรการค้นหา สถานศึกษาจัดระบบการคัดกรอง จำแนกกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ออกเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มปลอดภัย กลุ่มเสี่ยง กลุ่มเสพ กลุ่มติดและกลุ่มค้า กิจกรรมหลักที่ดำเนินการโครงการห้องเรียนสีขาว

3. มาตรการรักษา สถานศึกษาจัดระบบการส่งต่อกลุ่มเสพ กลุ่มติดเข้าสู่การบำบัดรักษา ตามระบบสมัครใจ การนำเข้าสู่กระบวนการจิตสังคมบำบัดในสถานศึกษา และค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม กิจกรรมหลักที่ดำเนินการ โครงการลูกเสือต้านภัยยาเสพติด

4. มาตรการเฝ้าระวัง สถานศึกษาดำเนินการจัดให้มีนักเรียน นักศึกษาแกนนำ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน นักศึกษา เพื่อเฝ้าระวังไม่ให้เกิดการแพร่ระบาดของยาเสพติด จัดระเบียบพื้นที่เสี่ยงและมีการจัดปัจจัยเสี่ยงพื้นที่อับ โดยจัดสภาพสิ่งแวดล้อมที่ไม่ให้เอื้อต่อการไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด กิจกรรมหลักที่ดำเนินงานโครงการตำรวจประสานสถานศึกษา 1 ตำรวจ 1 สถานศึกษา

5. มาตรการบริหารจัดการ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การดำเนินงาน มีแผนปฏิบัติการ และการอำนวยความสะดวก กำกับ ติดตาม ประเมินผล สรุปรายงาน แจ้งต้นสังกัด และการประสานงานกับทุกภาคส่วน

กลยุทธ์ 4 ต้อง 2 ไม่

สถานศึกษาดำเนิน 4 ต้อง

1. สถานศึกษาต้องมียุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่สอดคล้องกับสภาพของปัญหาและสถานการณ์ในพื้นที่

2. สถานศึกษาต้องมีแผนงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาที่ตลอดปีการศึกษา

3. สถานศึกษาต้องมีระบบข้อมูลการดำเนินงาน 4 ด้าน ได้แก่ ระบบด้านการป้องกัน ระบบด้านการเฝ้าระวัง ระบบด้านการดูแลช่วยเหลือ และระบบด้านการบริหารจัดการ

4. สถานศึกษาต้องมีเครือข่ายการทำงานระหว่างนักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชน

สถานศึกษาดำเนินการ 2 ไม่

1. สถานศึกษาไม่ปกปิดข้อมูล กลุ่มเสพ กลุ่มติด และกลุ่มค้ายาเสพติด

2. สถานศึกษาไม่ผลักปัญหา ไม่ไล่นักเรียน นักศึกษา ออกจากสถานศึกษา ให้นำไปบำบัดรักษาเมื่อหายแล้วให้กลับมาเรียนได้ตามปกติ

แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ (satisfaction) เป็นทัศนคติที่เป็นนามธรรมไม่สามารถมองเห็นเป็นรูปร่างได้ การที่เราจะทราบว่าบุคคลมีความพึงพอใจหรือไม่ สามารถสังเกตโดยการแสดงออกที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน จึงเป็นการยากที่จะวัดความพึงพอใจโดยตรง แต่สามารถวัดโดยทางอ้อมจากการคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้น และการแสดงความคิดเห็นนั้นจะต้องตรงกับความรู้สึกที่แท้จริงจึงจะสามารถวัดความพึงพอใจนั้นได้ และได้มีผู้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้หลายคน ดังนี้

เกริก ท่วมกลาง และจินตนา ท่วมกลาง (2555 : 274) กล่าวว่า ความพึงพอใจการเรียนรู้ หมายถึง ความรู้สึกพอใจ ชอบใจในการร่วมปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ และการต้องการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้นั้น จนบรรลุผลสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน การทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้กับนักเรียนได้เรียนรู้ด้วยความประทับใจ และยังได้กล่าวถึงความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้สื่อ/นวัตกรรม หมายถึง ความรู้สึกพอใจ ประทับใจ ความรู้สึกที่ดี ชอบใจในการร่วมปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีสื่อ/นวัตกรรมที่สร้างขึ้นเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้จนบรรลุผลสำเร็จในการเรียนรู้ การทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้สื่อ/นวัตกรรมที่สร้างขึ้นจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ของการสร้างสื่อ/นวัตกรรม

ฐิติวรรณ วัฒนรังสี (2556 : 45) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของผู้เรียน ที่มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้หรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้ปฏิบัติ ความรู้สึกนี้เกิดขึ้นได้จากการจงใจให้เกิดการใฝ่เรียนรู้ รักการเรียน พึงพอใจในกิจกรรมที่ปฏิบัติ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความรับผิดชอบต่อการเรียน ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และคิดค้นหาวิธีการเรียนได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพได้ และความพึงพอใจดังกล่าวจะนำไปสู่การมีผลการเรียนที่ดี บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วางไว้ได้

กรรณิการ์ ชุมภู (2556 : 39) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ดีหรือทัศนคติ เจตคติที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางบวกหรือทางลบ

ปณณวัชร พัชราวาลัย (2558 : 8) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ดีหรือทัศนคติที่ดีของบุคคลซึ่งเกิดจากการได้รับการตอบสนองตามที่ตนต้องการก็จะเกิดความรู้สึกที่ดีในสิ่งนั้น ตรงกันข้ามหากความต้องการไม่ได้รับการตอบสนอง ความไม่พึงพอใจก็จะเกิดขึ้น ความพึงพอใจที่มีต่อการใช้บริการจะเกิดขึ้นหรือไม่นั้นจะต้องพิจารณาถึงลักษณะของการให้บริการขององค์กร ประกอบกับระดับความรู้สึกของผู้รับบริการในมิติต่าง ๆ ของแต่ละบุคคล

ศิริลักษณ์ ตีสอน (2559:12) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด หรือ ทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งสามารถเป็นไปในทางที่ดีหรือไม่ดี หรือในด้านบวกและด้านลบ ซึ่งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสิ่งนั้น สามารถตอบสนองความต้องการแก่บุคคลนั้น

Ruth and Murali (2001 : 1) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง เจื่อนใจที่ส่งเสริมการพัฒนา จูงใจภายในและทำให้แรงจูงใจในการเรียนรู้ดำเนินต่อไปได้

Philip Kotler 2003 (2551: 7) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ระดับความรู้สึกของบุคคล ว่ารู้สึกพอใจ ถูกใจ หรือผิดหวัง อันเป็นผลมาจากการเปรียบเทียบระหว่างผลงานที่ได้รับรู้จากสินค้า

หรือบริการกับความคาดหวังของบุคคลนั้นๆ ดังนั้นระดับความพึงพอใจจะสัมพันธ์กับความแตกต่างระหว่างผลงานที่ได้รับรู้ความคาดหวัง

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลในทางบวก ความชอบ ความสบายใจ ความสุขใจต่อสภาพแวดล้อมในด้านต่าง ๆ หรือเป็นความรู้สึกที่พอใจต่อสิ่งที่ทำให้เกิดความชอบ ความสบายใจ และเป็นความรู้สึกที่บรรลุถึงความต้องการ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างความพึงพอใจ

ศิริโสภาคย์ บุรพาเดช (2550 : 9-10) กล่าวถึง ทฤษฎีแสวงหาความพึงพอใจไว้ว่าบุคคลพอใจจะกระทำการสิ่งใด ที่ให้ความสุข และจะหลีกเลี่ยงไม่กระทำสิ่งที่เขาจะได้รับความสุขหรือความลำบาก อาจแบ่งประเภทความพึงพอใจกรณีนี้ได้ 3 ประเภท

1. ความพอใจด้านจิตวิทยา (Psychological Hedonism) เป็นธรรมชาติของความพอใจจะพยายามแสวงหาความสุขส่วนตัวหรือหลีกเลี่ยงความทุกข์ใด
2. ความพอใจเกี่ยวกับตนเอง (Egoistical Hedonism) เป็นธรรมชาติของความพอใจว่ามนุษย์จะพยายามแสวงหาความสุขส่วนตัว แต่ไม่จำเป็นว่าการแสวงหาความสุขจะต้องเป็นธรรมชาติของมนุษย์เสมอไป
3. ความพอใจเกี่ยวกับจริยธรรม (Ethical Hedonism) ธรรมชาตินี้ถือว่ามนุษย์แสวงหาความสุขเพื่อประโยชน์ของมวลมนุษย์หรือสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ และจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์นี้ผู้หนึ่งด้วย

บุญธรรม ไวยมิตร (2553 : 64-65) กล่าวว่า เฟดเดอริค เฮอร์ซเบิร์ก (Federick Herzberg) ได้เสนอทฤษฎีที่มีความสำคัญต่อการทำงานของมนุษย์คือทฤษฎี 2 องค์ประกอบ ได้แก่ Hygiene factors และ Satisfier factors ซึ่งเป็นปัจจัยที่ได้กล่าวถึงที่มาของถึงความพึงพอใจในงาน โดยที่บุคคลในองค์การจะทำงานได้ดีนั้นจะต้องดูถึงปัจจัยทั้งสองดังกล่าวมาแล้วนั้นเป็นสำคัญและองค์การควรจะทำให้ปัจจัยทั้งสองในด้านความพึงพอใจในงานเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องเพื่อให้องค์การมีบุคคลากรที่จะทำงานได้ดีและมีประสิทธิภาพในงานที่ทำอยู่เกิดประโยชน์แก่องค์การโดยมีรายละเอียดของทฤษฎี 2 องค์ประกอบ ดังนี้คือ

องค์ประกอบที่ 1 คือ Hygiene factors เป็นแหล่งที่มาของความไม่พอใจในการทำงานซึ่งเป็นลักษณะภายนอก งานหากองค์ประกอบนี้ได้รับการตอบสนองก็จะมีผลทำให้เพิ่มความไม่พึงพอใจสูงขึ้นปัจจัย Hygiene factors ประกอบด้วย ปัจจัยด้านต่างๆ เช่น ค่าจ้างเงินเดือน นโยบายและการบริหารขององค์การ การปกครองและควบคุมดูแล ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา สภาพการทำงาน ความมั่นคงในงาน ความเป็นอยู่ส่วนตัว ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน

องค์ประกอบที่ 2 คือ Satisfier factors เป็นแหล่งที่มาของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นลักษณะภายในงานหากองค์ประกอบนี้ได้รับการตอบสนองความพึงพอใจในการปฏิบัติงานก็จะสูงขึ้นและมีประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มมากขึ้นด้วยแต่หากปัจจัยนี้ไม่ได้รับการตอบสนองความพึงพอใจในการปฏิบัติงานก็จะลดลงปัจจัย Satisfier factors ประกอบด้วย ความสำเร็จในการทำงาน การได้รับความยกย่องในผลงาน ลักษณะของงานที่ทำ ความรับผิดชอบในงานที่ทำ ความก้าวหน้าในอาชีพ โอกาสเจริญเติบโตในงานที่ทำ

การนำทฤษฎี 2 องค์ประกอบของ เฟรดเดอริค เฮอร์ซเบิร์ก (Frederick Herzberg) มาใช้กระทำได้โดยสร้าง Satisfier factors ที่เป็นแหล่งที่มาของความไม่พอใจในการทำงานให้เกิดในการทำงานทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานให้เกิดขึ้นในองค์การขณะเดียวกันก็ต้องปรับปรุง Hygiene factors ที่เป็นแหล่งที่มาของความไม่พึงพอใจให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด เพื่อลดความไม่พึงพอใจก็จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของทรัพยากรบุคคลในองค์การซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการปฏิบัติงานทำให้องค์การพัฒนาเจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคตเนื่องจากได้ป้องกันการเกิดความไม่พึงพอใจและขณะเดียวกันก็เร่งสร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นในงานด้วย

สรวงศ์ โค้วตระกูล (2554 : 158-159) กล่าวว่า ทฤษฎีสำหรับการสร้างความพึงพอใจมีหลายทฤษฎี แต่ที่ยอมรับและมีชื่อเสียงที่ผู้วิจัยนำเสนอ คือ ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Need) ที่กล่าวว่า มนุษย์ทุกคนมีความต้องการเหมือนกันแต่ความต้องการนั้นเป็นลำดับขั้น เขาได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ไว้ ดังนี้

1. มนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอและไม่มีที่สิ้นสุด ขณะที่ความต้องการสิ่งใดได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการอย่างอื่นก็จะเกิดขึ้นอีกไม่มีวันจบสิ้น

2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นที่สิ่งจูงใจสำหรับพฤติกรรมอื่นต่อไป ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรม

3. ความต้องการของมนุษย์เรียงเป็นลำดับขั้นตามลำดับความสำคัญ กล่าวคือ เมื่อความต้องการในระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการระดับสูงก็จะเรียกร้องให้มีการตอบสนอง ซึ่งลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์มี 5 ขั้นตอนตามลำดับจากขั้นต่ำไปขั้นสูงดังนี้

3.1 ความต้องการด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการเบื้องต้นเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น ความต้องการในเรื่องของ อาหาร น้ำ อากาศ เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคที่อยู่อาศัย และความต้องการทางเพศ ความต้องการด้านร่างกายจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนก็ต่อเมื่อความต้องการทั้งหมดของคนยังไม่ได้รับการตอบสนอง

3.2 ความต้องการด้านความปลอดภัยหรือความมั่นคง (Security of Safety Needs) ถ้าความต้องการทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองตามสมควรแล้ว มนุษย์จะต้องการในขั้นสูงต่อไปคือ เป็นความรู้สึกปลอดภัยหรือความมั่นคงในปัจจุบันและอนาคต รวมถึงความก้าวหน้าและอบอุ่นใจ

3.3 ความต้องการทางด้านสังคม (Social or Belonging Needs) หลังจากที่มีมนุษย์ได้รับการตอบสนองในสองขั้นดังกล่าวแล้ว จะมีความต้องการสูงขึ้นอีก คือ ความต้องการทางด้านสังคมเป็นความต้องการที่จะเข้าร่วมและได้รับการยอมรับในสังคม ความเป็นมิตรและความรักจากเพื่อน

3.4 ความต้องการที่จะได้รับการยอมรับนับถือ (Esteem Needs) เป็นความต้องการให้คนอื่นยกย่องให้เกียรติและเห็นความสำคัญของตนเอง อยากเด่นในสังคม รวมถึงความสำเร็จ ความรู้ความสามารถ ความเป็นอิสระ และเสรีภาพ

3.5 ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self Actualization) เป็นความต้องการระดับสูงสุดของมนุษย์ ส่วนมากจะเป็นการอยากจะเป็นอยากจะได้ตามความคิดของตน หรือต้องการจะเป็นมากกว่าที่ตัวเองเป็นอยู่ในขณะนั้น

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจของบุคคลเกิดจากสิ่งที่กระตุ้นให้รู้สึกถึงความสำเร็จของกิจกรรม รวมไปถึงสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้การสร้าง ความพึงพอใจให้กับ

บุคคล ต้องคำนึงถึงธรรมชาติของบุคคลเพื่อให้ได้รับการตอบสนองตามที่ต้องการและนำไปสู่ความสำเร็จในกิจกรรมที่ปฏิบัติ อย่างไรก็ตามในการสร้างความพึงพอใจให้กับผู้เรียนต้องคำนึงถึงกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้น จากทฤษฎีข้างต้น สรุปได้ว่า มนุษย์ทุกคนมีความต้องการไม่สิ้นสุดจากระดับต่ำไประดับสูง มีทั้งหมด 5 ระดับ แต่ทั้งนี้จะต้องประกอบกับอีก 2 หลักการ คือ หลักการแห่งความขาดตกบกพร่องและหลักแห่งความเจริญก้าวหน้า ซึ่งทั้งหมดนี้จะครอบคลุมการอธิบายถึงพฤติกรรมความต้องการของมนุษย์ได้

เทคนิควิธีการวัดความพึงพอใจในการเรียน

การศึกษาจะมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจที่ดีต่อการเรียน ต้องมีการสร้างความพึงพอใจในการเรียนตั้งแต่เริ่มต้นให้แก่ผู้เรียน ซึ่งการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ความพึงพอใจเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายหรือการปฏิบัติให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ การให้คำแนะนำปรึกษาจึงต้องคำนึงถึงความพึงพอใจ ซึ่งในปัจจุบันผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกหรือให้คำแนะนำ

โยธิน แสงดี (2551: 9) กล่าวว่า มาตราวัดความพึงพอใจสามารถกระทำได้หลายวิธีได้แก่

1. การใช้แบบสอบถาม โดยผู้ตอบแบบสอบถามจะออกแบบสอบถามเพื่อต้องการทราบความคิดเห็น ซึ่งสามารถทำได้ในลักษณะที่กำหนดคำตอบให้เลือกหรือตอบคำถามอิสระ คำถามดังกล่าวอาจถามความพึงพอใจในด้านต่างๆ เช่น การบริหาร และการควบคุมงาน และเงื่อนไขต่างๆ เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีวัดความพึงพอใจทางตรงทางหนึ่ง ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ดี จึงจะทำให้ข้อมูลที่เป็นจริงได้

3. การสังเกต เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจโดยสังเกตพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมาย ไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูด กิริยาท่าทาง วิธีนี้จะต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจังและการสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน

สุรางค์ โค้วตระกูล (2554 : 171) กล่าวว่า การกระทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้หรือการปฏิบัติงาน จึงต้องคำนึงถึงแนวคิดพื้นฐานที่ต่างกันอยู่ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ความพึงพอใจนำไปสู่การปฏิบัติงาน การตอบสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติงานจนเกิดความพอใจ จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานที่สูงกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการตอบสนอง

2. ผลการปฏิบัติงานไปสู่ความพึงพอใจ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจและการปฏิบัติงานจะถูกเชื่อมโยงด้วยปัจจัยอื่น ๆ ซึ่งผลของการปฏิบัติงานที่ดีจะนำไปสู่ผลของการตอบแทนที่เหมาะสมที่สุด โดยตอบสนองความพึงพอใจในรูปแบบของรางวัลหรือผลตอบแทนภายใน (intrinsic rewards) และผลตอบแทนภายนอก (extrinsic rewards) โดยผ่านการรับรู้เกี่ยวกับความยุติธรรมของผลตอบแทน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของการตอบแทนที่ได้รับรู้แล้ว ความพึงพอใจก็ย่อมเกิดขึ้นโดยมีผู้ให้แนวคิดไว้ ดังนี้

ภณิดา ชัยปัญญา (2556 : 11) กล่าวว่า การวัดความพึงพอใจนั้น สามารถทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

1.การใช้แบบสอบถาม โดยผู้ออกแบบสอบถาม ต้องการทราบความคิดเห็นซึ่งสามารถกระทำได้ในลักษณะกำหนดคำตอบให้เลือก หรือตอบคำถามอิสระ คำถามดังกล่าว อาจถามความพอใจในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ตอบทุกคนมาเป็นแบบแผนเดียวกัน มักใช้ในกรณีที่ต้องการข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง

มาก ๆ วิธีนี้นับเป็นวิธีที่นิยมใช้กันมากที่สุดในการวัดทัศนคติ รูปแบบของแบบสอบถามจะใช้มาตราวัดทัศนคติ ซึ่งที่นิยมใช้ในปัจจุบันวิธีหนึ่ง คือ มาตราส่วนแบบลิเคิร์ท ประกอบด้วยข้อความที่แสดงถึงทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีคำตอบที่แสดงถึงระดับความรู้สึก 5 คำตอบ เช่น มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการที่ผู้วิจัยจะต้องออกไปสอบถามโดยการพูดคุย โดยมีการเตรียมแผนงานล่วงหน้า เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุด

3. การสังเกต เป็นวิธีวัดความพึงพอใจ โดยการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมายไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูดจา กริยา ท่าทาง วิธีนี้ต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจัง และสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน วิธีนี้เป็นวิธีการศึกษาที่เก่าแก่ และยังเป็นที่ยอมรับใช้อย่างแพร่หลายจนถึงปัจจุบัน

สรุปได้ว่า การวัดความพึงพอใจเป็นการบอกถึงความชอบของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งสามารถวัดได้หลายวิธี การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถามความคิดเห็น การใช้แบบสำรวจความรู้สึก

เครื่องมือในการวัดความพึงพอใจ

เครื่องมือในการวัดความพึงพอใจมีนักวิชาการได้เสนอวิธีการวัดไว้ใกล้เคียงกัน ดังนี้

ประพาเพ็ญ สุวรรณ (2550 : 45-46) ได้สร้างเครื่องมือวัดความพึงพอใจโดยมีลักษณะใกล้เคียงกัน ดังนี้

1. รวบรวมข้อความที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการวัด
2. พิจารณาว่าต้องการวัดความพึงพอใจของใคร ที่มีต่ออะไร และให้ความหมายของความพึงพอใจและสิ่งที่จะวัดนั้นให้แน่นอน
3. เมื่อตีความหมายของสิ่งที่ต้องการวัดแน่นอนแล้ว ก็สร้างข้อความในแต่ละข้อนั้น ๆ ให้ครอบคลุมเนื้อหาในหัวข้อเหล่านั้น ซึ่งมีลักษณะดังนี้

3.1 ต้องเป็นข้อความที่เขียนในแง่ความรู้สึก ความเชื่อ หรือความตั้งใจที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ใช่ข้อเท็จจริง

3.2 ข้อความที่บรรจุในสเกลจะต้องประกอบด้วยข้อความที่เป็นบวกและลบคละกันไป

3.3 ข้อความในแต่ละข้อต้องสั้น เข้าใจง่าย ชัดเจน ไม่กำกวม

4. เมื่อได้ข้อความเพียงพอแล้วก็บรรจุลงในสเกล โดยมีตัวเลือก 5 ตัวเลือก ดังนี้คือ พึงพอใจมากที่สุด พึงพอใจมาก พึงพอใจปานกลาง พึงพอใจน้อย และพึงพอใจน้อยที่สุด

5. การกำหนดน้ำหนักในการตอบตัวเลือกต่าง ๆ แต่ละข้อ ซึ่งในการกำหนดน้ำหนักว่าตัวเลือกใดจะมีน้ำหนักเท่าใดนั้น มีวิธีการอยู่ 3 วิธี แต่ที่นิยมใช้กันมากที่สุด คือ Arbitrary weighting method ซึ่งกำหนดให้แต่ละตัวเลือกมีน้ำหนักเป็น 5, 4, 3, 2 และ 1 ถ้าข้อความที่เป็นบวก และ 1, 2, 3, 4 และ 5 ถ้าชนิดของข้อความ เป็นลบ

6. ตรวจสอบข้อความที่สร้างขึ้นโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ให้เขาระบุข้อบกพร่องการใช้ภาษา ความเข้าใจตรงกัน นำมาปรับปรุงแก้ไข

7. ทดลองก่อนนำไปใช้จริง โดยการนำข้อความที่ได้รับการตรวจสอบแล้วไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างประมาณ 100 คน ที่มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการวิจัย วิเคราะห์คุณภาพของข้อความแต่ละข้อ โดยการหาค่าอำนาจจำแนกด้วยวิธีการหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนน ข้อคำถาม

เป็นรายข้อกับรายฉบับ (Item-test correlation) และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient)

8. ปรับปรุงข้อความและเลือกข้อความที่มีคุณภาพ

9. นำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การให้คะแนนนั้นขึ้นอยู่กับชนิดของคำถามว่าเป็นบวกหรือลบ ถ้าข้อความเป็นบวก การให้คะแนนจะเป็น 5, 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ ในกรณีที่มีข้อความเป็นลบ การให้คะแนนจะเป็น 1, 2, 3, 4 และ 5 ตามลำดับ ทดลองใช้แบบสอบถามเพื่อเลือกข้อความ โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มที่มีลักษณะพื้นฐานคล้าย ๆ กันกับกลุ่มที่เราจะศึกษา แล้วมาวิเคราะห์ข้อความเลือกเอาเฉพาะข้อความที่มีความแตกต่างของคะแนนในกลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุดกับกลุ่มที่ได้คะแนนต่ำสุด เพราะถือว่าคำถามเหล่านี้สามารถวัดความรู้สึกที่แตกต่างกันได้

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2553 : 3-4) ได้เสนอวิธีการวัดความพึงพอใจไว้ ดังนี้

1. การสังเกต (Observation) เป็นการวัดโดยคอยสังเกตพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วนำข้อมูลไปอนุมานว่าบุคคลมีเจตคติต่อสิ่งนั้น ๆ อย่างไร

2. การรายงานตนเอง (Self-Report) เป็นการวัดโดยการให้บุคคลเล่าความรู้สึกที่มีต่อสิ่งนั้นออกมา จากการเล่านี้สามารถที่จะกำหนดค่าของคะแนนความพึงพอใจ

3. วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการซักถามกลุ่มบุคคลที่ใช้เป็นตัวอย่างไม่ในการศึกษาแต่บางครั้งอาจไม่ได้ความจริงตามที่คาดหวังไว้ เพราะบุคคลที่ใช้เป็นตัวอย่างไม่ยอมเปิดเผยความรู้สึกที่แท้จริง

4. เทคนิคจินตนาการ (Projective techniques) วิธีนี้อาศัยสถานการณ์หลายอย่างไปรื้อผู้สอบ เมื่อผู้สอบเห็นภาพแปลก ๆ ก็จะเกิดจินตนาการออกมาแล้วนำมาตีความหมาย จากการตอบนั้น ๆ ก็พอจะวัดเจตคติได้ว่าพอใจหรือไม่

5. วิธีการวัดทางสรีระ คือ ใช้เครื่องมือเพื่อสังเกตการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย การวัดทางสรีระนี้สามารถกระทำได้โดยการวัดการต้านกระแสไฟฟ้าของผิวหนัง การขยายของลูกนัยน์ตา การวัดฮอร์โมนบางชนิด

6. การใช้แบบสอบถาม ซึ่งเป็นวิธีที่แพร่หลายอีกวิธีหนึ่ง

สรุปได้ว่า สร้างเครื่องมือวัดความพึงพอใจแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามแบบลิเคอร์ท (Likert Scale) โดยการแสดงความรู้สึกความพึงพอใจเป็น 5 ระดับ คือ พึงพอใจมากที่สุด พึงพอใจมาก พึงพอใจปานกลาง พึงพอใจน้อย พึงพอใจน้อยที่สุด เป็นเครื่องมือวัด

โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยเสพติดและอบายมุขของโรงเรียนอนุบาลลานสัก

หลักการและเหตุผล

เนื่องจากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งด้านการสื่อสารเทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวก ในเชิงลบก็มีปรากฏการณ์เช่นกัน เป็นต้นว่า ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่างๆ ในทางลบ ปัญหาครอบครัวที่ก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสม หรืออื่นๆ อันเนื่องมาจากความแตกแยก ความไม่อบอุ่นของคนในครอบครัว ภาพความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา

นักเรียน ให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรทางการศึกษาทุกคนในสถานศึกษา ซึ่งมีครูเป็นบุคคลสำคัญในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของนักเรียน ให้เติบโตงดงามและเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมการพัฒนานักเรียน ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา มีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรม จริยธรรม ดำเนินวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษาที่สถานศึกษาดำเนินการจัดการศึกษาตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ นอกจากดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนได้รับกระบวนการเรียนรู้แล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นจากปัจจัยเสี่ยงรอบสถานศึกษาที่มีพฤติกรรมไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ร้านเกม การพนัน หนีเรียน ทะเลาะวิวาท ก่ออาชญากรรม เป็นปัญหาสังคมที่ผู้ปกครอง ครู ต้องเข้าไปช่วยป้องกันและแก้ไขไม่ให้มีพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆเหล่านั้นได้

ทั้งนี้เพื่อช่วยสถานศึกษาให้มีมาตรการป้องกันและการป้องปรามติดตามนักเรียนและมาตรการความปลอดภัย เป็นการเพิ่มความมั่นใจให้กับคณะกรรมการสถานศึกษาในการต่อสู้กับปัญหา ยาเสพติด และแหล่งอบายมุขรอบสถานศึกษา ดังนั้นเพื่อให้สถานศึกษามีระบบการป้องกันที่เข้มแข็งและยั่งยืนจึงให้มีการดำเนินงาน 5 มาตรการ ได้แก่ มาตรการป้องกัน มาตรการค้นหา มาตรการรักษา มาตรการเฝ้าระวัง มาตรการบริหารจัดการ เป็นแนวทางการดำเนินงาน

โรงเรียนอนุบาลลานสักได้ตระหนักถึงความสำคัญ และเล็งเห็นถึงความจำเป็น ที่ทางโรงเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกันในการส่งเสริม สนับสนุน และหาแนวทางให้นักเรียนปลอดภัยจากสิ่งเสพติดและอบายมุขต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อป้องกันลดปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและอบายมุขในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา
2. เพื่อให้นักเรียนห่างไกลจากปัญหา ยาเสพติดและอบายมุข
3. เป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่สถานศึกษาในการนำไปพัฒนาและสร้างระบบการป้องกันและแก้ไข ปัญหา ยาเสพติด อบายมุข ปัจจัยเสี่ยงรอบสถานศึกษา ในทุกพื้นที่

เป้าหมายของโครงการ

1. เป้าหมายเชิงปริมาณ

1.1 นักเรียนโรงเรียนอนุบาลลานสัก ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ทุกคนเข้าร่วมโครงการ

1.2 นักเรียนโรงเรียนอนุบาลลานสัก ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ทุกคนห่างไกลจากปัญหา ยาเสพติดและอบายมุข

2. เป้าหมายเชิงคุณภาพ

2.1 นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด และอบายมุข

2.2 นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ โทษของสารเสพติด และเล็งเห็นประโยชน์ของการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด

วิธีดำเนินการ

ที่	รายการ/กิจกรรมสำคัญ	ระยะเวลา	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ
1	ขั้นเตรียมการ(P) 1.1 ศึกษานโยบายของโรงเรียน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ 1.2 ศึกษาผลการดำเนินโครงการ ฯ ในปีที่ผ่านมา 1.3 ศึกษาบริบทและสภาพความเป็นไปได้ในการพัฒนาโครงการฯ 1.4 จัดทำโครงการฯ นำเสนอต่อฝ่ายบริหาร	พฤษภาคม 2561	-	นางสาวเสาวภา ชูศรี นางจิราภร คำอินทร์
2	ขั้นดำเนินการ(D) 2.1 ประชุมคณะทำงานเพื่อชี้แจงโครงการฯและมอบหมายภาระงาน 2.2 ดำเนินงานตามโครงการจัดตั้งชมรมตกแต่งบอร์ด จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	มิถุนายน พ.ศ. 2561	3,000	นางสาวฐิติพรรณ จันทงามพูลผล นางสาวณิชาภัทร วงศ์สุรสีหนาท นางสาวโชษิตา เสตานุตร์
	ดำเนินกิจกรรมตามโครงการ 2.3 กิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด ชมรมดนตรี นาฏศิลป์กิจกรรมกีฬาต้านยาเสพติด ศึกษาสถานนอกสถานที่ และคัดกรอง	มิถุนายน พ.ศ. 2561 -มีนาคม พ.ศ. 2562	3,000	นายเรวัตติ หอมมาลัย นายสรวิศ จันทรานุสรณ์ นางสุภัทรา ทวีสิทธิ์โชคชัย
	2.4 สร้างความรู้ สร้างความตระหนักถึงโทษและพิษภัยของยาเสพติดโดยการเข้าค่ายอบรมและจัดกิจกรรม 2 วัน	5-6 ตุลาคม พ.ศ. 2561	65,000	นางเจียรไน ธีระจารี นางสิริรัตน์ บุตรสิงห์
3	ขั้นนิเทศติดตามผล(C) ผู้บริหารนิเทศติดตามการดำเนินงานและคอยอำนวยความสะดวก สอดส่องในการดำเนินกิจกรรมของผู้เกี่ยวข้องให้เป็นไปตามภาระงาน โครงการฯ กำหนด	-1-10 ตุลาคม พ.ศ. 2561 -1-15 มีนาคม พ.ศ.2562	-	นางสาวณัฐริรา มากมี นายอุทัยวุฒิ สาสะนะ
4	ขั้นสรุปผลและประเมินผล	16-31 มีนาคม พ.ศ.2562	-	นางสาวเสาวภา ชูศรี นางจิราภร คำอินทร์
รวมงบประมาณเป็นเงิน			71,000	

ระยะเวลาในการดำเนินการ

พฤษภาคม - กันยายน 2562

สถานที่ดำเนินการ

โรงเรียนอนุบาลลานสัก หมู่ที่ 2 ต.ลานสัก อ.ลานสัก จ.อุทัยธานี

ผู้รับผิดชอบโครงการ

คณะครูโรงเรียนอนุบาลลานสัก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2

งบประมาณ

งบประมาณ จำนวน 21,000 บาท (สองหมื่นหนึ่งบาทถ้วน)

งบประมาทร่วมสมทบจากชุมชน จำนวน 50,000 บาท (ห้าหมื่นบาทถ้วน)

รวมจำนวน 71,000 (เจ็ดหมื่นหนึ่งพันบาทถ้วน)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการนี้

1. นักเรียน และบุคลากรมีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตอาสา รู้จักเสียสละ ไม่ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและอบายมุขและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
2. สถานศึกษามีระบบดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและอบายมุขอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน
3. สถานศึกษาเป็นศูนย์การเรียนรู้โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุขประจำตำบลในการศึกษาดูงานและเป็นแหล่งเรียนรู้

ข้อมูลทั่วไปโรงเรียนอนุบาลลานสัก**ข้อมูลทั่วไป**

โรงเรียนอนุบาลลานสัก ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลลานสัก อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี รหัสไปรษณีย์ 61160 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 เปิดสอนนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีเขตพื้นที่บริการ 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 ปากเหมือง หมู่ที่ 2 บ้านเก่า หมู่ที่ 8 สุขสวัสดิ์ และหมู่ที่ 9 ป่าสัก ตำบลลานสัก อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี (โรงเรียนอนุบาลลานสัก.2561:1-19)

ประวัติโรงเรียน

โรงเรียนอนุบาลลานสัก เดิมชื่อโรงเรียนบ้านเก่า ก่อตั้งเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2519 เป็นสาขาของโรงเรียนบ้านนาไร่เดียว มีนายเปลื้อง ศุภบุตร ทำหน้าที่ครูใหญ่คนแรก พ.ศ. 2520 นักเรียนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จึงแยกเป็นโรงเรียนเอกเทศ ต่อมาวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2542 โรงเรียนอนุบาลลานสักได้รับการพิจารณา จากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี ให้เป็นโรงเรียนเครือข่ายสหวิทยาเขตมหามงคล (อนุบาลประจำอำเภอ) และเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนอนุบาลลานสัก จนถึงปัจจุบัน

ข้อมูลด้านชุมชนในเขตบริการทางการศึกษา**สภาพที่ตั้งและการคมนาคม**

สภาพชุมชนในเขตบริการทางการศึกษาของโรงเรียนส่วนใหญ่ ตั้งอยู่ในเขตศูนย์กลางอำเภอลานสัก เป็นแหล่งพื้นที่เศรษฐกิจของอำเภอ มีแหล่งค้าขาย คือ ตลาดปากเหมือง ตลอดจนเป็นที่ตั้ง

ห้างร้านเครื่องมือการเกษตร และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในครัวเรือน เป็นที่ตั้งของธนาคาร โรงพยาบาล วัดลานสัก ที่ทำการไปรษณีย์ประจำอำเภอ และเทศบาลตำบลลานสักมีลักษณะเป็นชุมชนชนบทผสมผสาน ประชากรในเขตบริการมีประมาณ 13,500 คน การคมนาคมโดยรอบของเขตพื้นที่บริการ ร้อยละ 80 มีความสะดวกสบายในการเดินทาง เนื่องจากเป็นเส้นทางหลักในการจราจร ร้อยละ 20 เป็นลักษณะทางดินและทางลูกรัง เนื่องจากเป็นถนนในหมู่บ้าน

สภาพเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

อาชีพหลักของคนในชุมชนในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายรับจ้าง และเกษตรกรรม เพราะสภาพทางภูมิศาสตร์ สภาพพื้นที่เป็นที่ราบสูงเหมาะกับการทำการเกษตรกรรม

ศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี

- ศาสนา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีบางส่วนนับถือศาสนาคริสต์ และอิสลาม
- ประเพณี / ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นวัฒนธรรมแบบผสมผสาน ทั้งวัฒนธรรมแบบไทย ไทยอีสาน จีน และอิสลาม เนื่องจากชุมชนอพยพมาจากหลายท้องถิ่น

ข้อมูลนักเรียน

ข้อมูลจำนวนนักเรียน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2561)

1. จำนวนนักเรียนในเขตพื้นที่บริการทั้งหมด 523 คน
2. จำนวนนักเรียนนอกเขตพื้นที่บริการมาเข้าเรียน ทั้งหมด 312 คน
3. รวมนักเรียนที่เข้าเรียนทั้งหมด 835 คน

ตารางที่ 1 ข้อมูลจำนวนนักเรียน

ชั้น	ชาย	หญิง	รวม
อนุบาล 1/1	9	9	18
อนุบาล 1/2	5	12	17
รวม(อนุบาล1)	14	21	35
อนุบาล 2/1	16	14	30
อนุบาล 2/2	16	14	30
อนุบาล 2/3	16	11	27
รวม(อนุบาล2)	48	39	87
อนุบาล 3/1	15	15	30
อนุบาล 3/2	16	15	31
อนุบาล 3/3	17	15	32
รวม(อนุบาล3)	48	45	93
รวม (อนุบาลทั้งหมด)	110	105	215

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ชั้น	ชาย	หญิง	รวม
ประถมศึกษาปีที่ 1/1	8	18	26
ประถมศึกษาปีที่ 1/2	12	14	26
ประถมศึกษาปีที่ 1/3	15	12	27
ประถมศึกษาปีที่ 1/4	8	18	26
รวม(ประถมศึกษาปีที่ 1)	43	62	105
ประถมศึกษาปีที่ 2/1	12	17	29
ประถมศึกษาปีที่ 2/2	17	10	27
ประถมศึกษาปีที่ 2/3	16	10	26
ประถมศึกษาปีที่ 2/4	9	18	27
รวม(ประถมศึกษาปีที่ 2)	45	37	109
ประถมศึกษาปีที่ 3/1	9	29	38
ประถมศึกษาปีที่ 3/2	25	17	42
ประถมศึกษาปีที่ 3/3	28	16	44
รวม(ประถมศึกษาปีที่ 3)	62	62	124
ประถมศึกษาปีที่ 4/1	13	18	31
ประถมศึกษาปีที่ 4/2	21	10	31
ประถมศึกษาปีที่ 4/3	7	9	16
รวม(ประถมศึกษาปีที่ 4)	41	37	78
ประถมศึกษาปีที่ 5/1	12	20	32
ประถมศึกษาปีที่ 5/2	27	13	40
ประถมศึกษาปีที่ 5/3	9	8	17
รวม(ประถมศึกษาปีที่ 5)	48	41	89
ประถมศึกษาปีที่ 6/1	15	23	38
ประถมศึกษาปีที่ 6/2	25	13	38
ประถมศึกษาปีที่ 6/3	26	13	39
รวม (ประถมศึกษาปีที่ 6)	66	49	115
รวมประถมศึกษา	305	288	620
รวมทั้งสิ้น	415	393	835

ตารางที่ 2 ข้อมูลจำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษา

ที่	ชื่อ นามสกุล	ตำแหน่ง	วุฒิการศึกษา
1	นายอำนาจ เหลื่อน้อย	ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ	กศ.ม. (บริหารการศึกษา)
2	นายวรรณมา จันทราศรี	ครูชำนาญการพิเศษ	ค.บ. (ประถมศึกษา)
3	นางเรณู อินทร์พรหม	ครูชำนาญการพิเศษ	ศษ.บ. (ประถมศึกษา)
4	นายเรืองฤทธิ์ ชมพูนุช	ครูชำนาญการพิเศษ	ค.บ. (ภาษาไทย)
5	นางสิริรัตน์ บุตรสิงห์	ครูชำนาญการพิเศษ	ค.บ. (สังคมศึกษา)
6	นางพัฒนา ยิ้มหนองเต่า	ครูชำนาญการพิเศษ	ค.บ. (ภาษาอังกฤษ)
7	นางกรรณทิพย์ จำปาทอง	ครูชำนาญการพิเศษ	ค.บ. (ประถมศึกษา)
8	นายไตรรงค์ ณ วิเชียร	ครูชำนาญการพิเศษ	วท.บ. (วิทยาการคอมพิวเตอร์)
9	นางสุภัทรา ทวีสิทธิโชคชัย	ครูชำนาญการพิเศษ	ค.บ. (นาฏศิลป์)
10	นางสาวจุรีรัตน์ รื่นรวย	ครูชำนาญการพิเศษ	กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว)
11	นางจิราภร คำอินทร์	ครูชำนาญการพิเศษ	ศษ.ม. (หลักสูตรและการสอน)
12	นางสาวสมคิด สุทธินันท์	ครูชำนาญการพิเศษ	กศ.บ. (คณิตศาสตร์)
13	นายสรวิศ จันทรานุสรณ์	ครูชำนาญการพิเศษ	ค.บ. (ดนตรี)
14	นางสาววราภรณ์ สุขพันธ์	ครูชำนาญการ	ค.บ. (การศึกษาปฐมวัย)
15	นางสาวดาหวัน ไพเราะ	ครูชำนาญการ	ค.บ. (การศึกษาปฐมวัย)
16	นางแสงแข คงแถม	ครูชำนาญการ	ค.ม. (บริหารการศึกษา)
17	นางสาววันทนา ทองมัน	ครู	ค.บ. (การศึกษาปฐมวัย)
18	นางสาวเสาวภา ชูศรี	ครูชำนาญการพิเศษ	ศษ.ม. (บริหารการศึกษา)
19	นายกริชณรงค์ ศิริโยธา	ครู	ค.บ. (คณิตศาสตร์)
20	นางสุพร สุทธิ	ครูชำนาญการพิเศษ	ศษ.ม. (บริหารการศึกษา)
21	นายอุทัยวุฒิ สาสะนะ	ครู	ค.บ. (พลศึกษา)
22	นางสาวโซซิดา เสตานนุตร์	ครูชำนาญการ	ค.บ. (วิทยาศาสตร์)
23	นางวิรัตน์ ปรีक्षा	ครูชำนาญการพิเศษ	ศษ.ม. (บริหารการศึกษา)
24	นายกิตติ์ธเนศ พัทธพิงศ์ชูกิจ	ครูชำนาญการพิเศษ	ค.บ. (ดนตรี)
25	นางสาวฐิติพรรณ จันทงามพุลผล	ครู	ค.บ. (ศิลปะ)
26	นางชুমเรียง สุขสุวรรณนท์	ครู	ศษ.บ. (การศึกษาปฐมวัย)
27	นางสาวณัฐจิรา มากมี	ครู	ศศ.บ. (การพัฒนาชุมชน)
28	นายเรวัตติ หอมมาลัย	ครู	ศศ.บ. (พลศึกษา)
29	นางเจียรระไน ธีระจारी	ครู	ค.บ. (ภาษาอังกฤษ)
30	นางกิตติยา เสิบกลิ่น	ครู	ค.บ. (การศึกษาปฐมวัย)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ที่	ชื่อ นามสกุล	ตำแหน่ง	วุฒิการศึกษา
31	นางสาวไข่มุก อินทรานุสรณ์	ครู	วศ.บ. (วิทยาศาสตร์บัณฑิต)
32	นางสาวอัญชลี สบง	ครูผู้ช่วย	ศศ.บ. (ภาษาอังกฤษ)
33	นางสาวสายฝน บุญสืบ	ครูผู้ช่วย	ค.บ. (การศึกษาปฐมวัย)
34	นางสาวนิชาภัทร วงศ์สุรสีหนาท	ครูผู้ช่วย	ศศ.บ. (ภาษาไทย)
35	นางพรทิพย์ โกสุมสุวรรณค์	พนักงานราชการ	ค.บ. (การประถมศึกษา)
36	นางสาวสกลพร เกษกร	ครูอัตราจ้าง	ค.บ. (สังคมศึกษา)
37	นางสาวกชพรรณ ชำนาญศิลป์	ครูพี่เลี้ยงเด็กพิการ	ค.บ. (การศึกษาปฐมวัย)
38	นางสาวศิริดา เสลา	ครูจ้างสอน	ค.บ. (นาฏศิลป์)
39	นางสาวพิชญ์ภัสสร เอี่ยมอรุณ	เจ้าหน้าที่ธุรการ	บข.บ. (การบัญชี)

กลยุทธ์การพัฒนาคูณภาพสถานศึกษาและตัวชี้วัดความสำเร็จ

วิสัยทัศน์ (Vision)

ภายในปี 2563 โรงเรียนอนุบาลลานสัก เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ สู่มาตรฐานสากล ดำรงตนคนพอเพียง

พันธกิจ (Mission)

1. พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเทียบเคียงมาตรฐานสากล
2. พัฒนาคูณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีจิตอาสา รักษาสิ่งแวดล้อม สำนึกในความเป็นชาติไทยและมีวิถีชีวิตอยู่อย่างพอเพียง
3. ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนและทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคูณภาพการศึกษา
4. พัฒนาสื่อแหล่งเรียนรู้ภายในและใช้แหล่งเรียนรู้ภายนอกในการจัดกิจกรรมสร้างนิสัยใฝ่รู้และศึกษาค้นคว้า รักการอ่านอย่างยั่งยืน
5. ส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างมีระบบเทียบเคียงมาตรฐานสากล

เป้าประสงค์ (Objective)

1. โรงเรียนจัดกิจกรรมได้ครอบคลุมทุกมาตรฐานและทุกตัวบ่งชี้มีระบบประกันคุณภาพภายในที่เข้มแข็ง และผ่านการรับรองจากการประเมินคุณภาพภายนอก
2. ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาตามมาตรฐานการศึกษาชาติ พร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและยกระดับสู่มาตรฐานสากล
3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 อ่านออกเขียนได้และคิดเลขเป็นทุกคน
4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ (NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่3 และ (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพิ่มร้อยละ 2

จุดเน้น

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 อ่านออกเขียนได้และคิดเลขเป็นทุกคน
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ (NT และ O-NET) ทุกกลุ่มสาระวิชาเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒
3. ส่งเสริมการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นผู้เรียนมีมารยาทดี มีจิตอาสา

ดูแลรักษาสีสิ่งแวดล้อม

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย	4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง	6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย	8. มีจิตสาธารณะ

ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ

1. มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม
3. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์
4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อม
5. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม
6. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เมตตาและแบ่งปัน
7. เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง
8. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่
9. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
10. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่ายจำหน่าย และพร้อมที่จะขยายกิจการเมื่อมีความพร้อม เมื่อมีภูมิคุ้มกันที่ดี
11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย และจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่างหรือกิเลส มีความละเอียด เกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา
12. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง

กลยุทธ์สถานศึกษา(Stratgy)

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่มาตรฐานการศึกษาทุกระดับมีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้

กลยุทธ์ที่ 2 ปลูกฝังคุณธรรมความสำนึกในความเป็นชาติไทยระบอบประชาธิปไตย อนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมและมีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนสู่มาตรฐานวิชาชีพ สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ และใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้

กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์กรภายนอกในการร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษา

กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาความพร้อมในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้และบริหารจัดการศึกษา

กลยุทธ์ที่ 6 พัฒนาแหล่งเรียนรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ร่มรื่นน่าอยู่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติด และอบายมุข

พิทักษ์ อุดมชัย (2557) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนสีขาว โรงเรียนชุมชนบ้านท่าพระ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการประเมิน ดังนี้ ผลการประเมินบริบท (Context Evaluation) คือ การประเมินเกี่ยวกับความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการโรงเรียนสีขาว กับ นโยบายของรัฐบาล นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด สรุปว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการประเมินบริบทด้านความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการโรงเรียนสีขาวกับ นโยบายของรัฐบาล นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด โดยรวมมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เรียงตามลำดับ คือ วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับกลยุทธ์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด และวัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับกลยุทธ์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือวัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) คือการประเมินเกี่ยวกับความรู้ ความพร้อม ความสามารถ ความพอเพียง ความเหมาะสมของบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์ ปรากฏว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการประเมินความเหมาะสมของปัจจัยนำเข้าที่ใช้ในโครงการโรงเรียนสีขาว โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เรียงตามลำดับ คือ บุคลากรมีความรู้ ทักษะ และความสามารถในการจัดกิจกรรมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก บุคลากร มีความรู้ ทักษะ และความสามารถในการจัดกิจกรรมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาและอบายมุข มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และโรงเรียนมีการรายงานผลการดำเนินงานโรงเรียนสีขาวอย่างชัดเจนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ งบประมาณเพียงพอในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ผลการประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) คือ การประเมินเกี่ยวกับความเหมาะสมในการดำเนินการโครงการ การวัดผลและประเมินผล การใช้สื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ ในสภาพดำเนินงาน ปรากฏว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการประเมินความเหมาะสมในการดำเนินโครงการโรงเรียนสีขาว โดยรวม และรายข้อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ส่วนรายข้อเรียงตามลำดับ คือ ความเหมาะสมในการดำเนินการจัดกิจกรรมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ความเหมาะสมในการดำเนินการจัด

กิจกรรมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาสื่อลามกอนาจารในสถานศึกษา ความเหมาะสมในการดำเนินการ จัดกิจกรรมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการติดสารเสพติด ในสถานศึกษาและอบายมุข และความเหมาะสมในการดำเนินการจัดกิจกรรมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในสถานศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation) คือการประเมินเกี่ยวกับ ความพึงพอใจหลังจากการดำเนินโครงการเสร็จสิ้น สรุปว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการ ประเมินผลผลิตของโครงการโรงเรียนสีขาว โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รายชื่อที่มีค่าเฉลี่ย มากที่สุด เรียงตามลำดับ คือ ครูมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากสารเสพติด อบายมุขและสิ่งมีนเมา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ครูมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถป้องกันตนเองจาก การพนัน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด และครูมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมี ความรู้ ความเข้าใจ และสามารถป้องกันตนเองจากสื่อลามกอนาจาร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถป้องกันตนเองจากการ ทะเลาะวิวาท มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

สุรียา พนะสัน (2557) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยเสพติดและ อบายมุข โรงเรียนมัธยมปากกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 ผลการประเมิน พบว่า 1) ผลการประเมิน ด้านสภาพบริบทของโครงการ (Context) ผลการประเมินสภาพบริบท ในด้าน ความสอดคล้องและความเหมาะสม ของ หลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกิจกรรมของโครงการ สถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยเสพติดและอบายมุข โรงเรียนมัธยมปากกลางตามความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษา ครูผู้ดำเนินโครงการ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมปากกลางและ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนมัธยมปากกลางพบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ใน ระดับมากที่สุดและเมื่อ พิจารณารายชื่อพบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ดำเนินโครงการ คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมปากกลางและผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนมัธยมปากกลาง ต่อสภาพ บริบทของโครงการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในสามลำดับแรกตามลำดับได้แก่ ข้อที่ 1 โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยเสพติดและอบายมุขมีหลักการดำเนินงานที่สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานรองลงมาคือข้อที่ 2 โครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยเสพ ติดและอบายมุขมีหลักการดำเนินงานที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ นโยบาย พันธกิจและเป้าประสงค์ของ โรงเรียนและข้อที่ 10 กิจกรรมทุกกิจกรรมที่ดำเนินตามโครงการเป็นกิจกรรมที่สร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียน ได้รับการดูแลช่วยเหลือไม่ให้เป็นเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดและอบายมุขและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมี ความสุข และผลการประเมินรายชื่อทุกข้อผ่านเกณฑ์การประเมิน ในส่วนข้อเสนอแนะเพิ่มเติมด้านบริบท พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าโรงเรียนควรกำหนดนโยบายให้มีความชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางในการ กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตลงในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระ และโรงเรียนควรจัดกิจกรรมที่ผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนร่วมกับโครงการให้มากขึ้น 2) ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input) ผลการ ประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยเสพติดและอบายมุขโรงเรียน มัธยมปากกลางเกี่ยวกับความสามารถ ความเพียงพอของบุคลากร,ความเหมาะสมความเพียงพอของสื่อ

เครื่องมือ งบประมาณและระยะเวลาในการดำเนินโครงการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ดำเนินโครงการ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมปากกลางและผู้ปกครองนักเรียน

โรงเรียนมัธยมปากกลางพบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดและเมื่อพิจารณารายชื่อพบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ดำเนินโครงการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมปากกลางและผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนมัธยมปากกลาง ต่อปัจจัยนำเข้า (Input) ของโครงการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในสามลำดับแรก ได้แก่ข้อที่ 1. ผู้บริหารมีการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย นโยบาย การบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและท้องถิ่น รองลงมาคือข้อที่ 2 ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนและข้อที่ 11 นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินโครงการสถานศึกษา สีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข และเมื่อพิจารณารายด้านทั้งสามด้านพบว่า ด้านบุคลากร มีความคิดเห็นอยู่ใน ระดับมากที่สุด ด้านสื่อและอุปกรณ์มีความคิดเห็นอยู่ใน ระดับมากและด้านงบประมาณและระยะเวลาที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ในส่วนข้อเสนอแนะเพิ่มเติมด้านปัจจัยนำเข้าพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าผู้บริหารต้องมีความสามารถในระดมปัจจัยความร่วมมือในการดำเนินงานจากชุมชนได้อย่างเพียงพอ จะส่งผลให้การดำเนินงานตามโครงการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น รองลงมาได้แก่ครูต้องกำกับติดตาม ให้คำชี้แนะ นักเรียนตามโครงการห้องเรียนสีขาว เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 12 ประการ และพฤติกรรมที่กษะชีวิตของนักเรียน และผู้บริหารควรเน้นระบบการนิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานตามโครงการ และส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีขีดสมรรถนะสูงในด้านจิตวิทยา การให้คำปรึกษา 3) ผลการประเมินด้านกระบวนการดำเนินงานของโครงการ (Process) ผลการประเมินด้านกระบวนการ (Process) เป็นการประเมินความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา, ครูผู้ดำเนินโครงการ, คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนมัธยมปากกลางและคณะกรรมการสภานักเรียนโรงเรียนมัธยมปากกลาง ต่อกระบวนการดำเนินงานตามมาตรการของโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนมัธยมปากกลางใน 5 มาตรการและการดำเนินงานตามกลยุทธ์ 4 ต้อง 2 ไม่ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ใน ระดับมากที่สุดและเมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อพบว่าความคิดเห็นต่อการดำเนินงานด้านกระบวนการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในสามลำดับแรกได้แก่ ข้อที่ 1. (มาตรการด้านการป้องกัน) มีแผนงาน กิจกรรมการป้องกันที่เป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ตามกลุ่มสนใจที่ส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนให้มีภูมิคุ้มกัน ห่างไกลยาเสพติด เช่น กิจกรรมชุมนุม, กิจกรรม หูบินมเบอร์ วัน, กิจกรรมค่ายส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม, กิจกรรมการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด, กิจกรรมทางด้านดนตรี กีฬา เป็นต้นรองลงมาคือข้อที่ 20 (มาตรการด้านการบริหารจัดการ) มีนโยบายและยุทธศาสตร์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและ ข้อที่ 28 (กลยุทธ์ 4 ต้อง 2 ไม่) สถานศึกษาต้องมีระบบข้อมูลการดำเนินงาน 4 ด้าน ได้แก่ ระบบด้านการป้องกันระบบด้านการเฝ้าระวัง ระบบด้านการดูแลช่วยเหลือ และระบบด้านการบริหารจัดการและเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า 1) ด้านการดำเนินงานตามมาตรการ 5 มาตรการของโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข ภาพรวมทั้ง 5 มาตรการอยู่ใน ระดับมากที่สุดและเมื่อวิเคราะห์ตามราย มาตรการพบว่าความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานตามมาตรการ 5 มาตรการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในสามลำดับแรกได้แก่มาตรการด้านการป้องกันรองลงมาได้แก่มาตรการด้านการเฝ้าระวังและมาตรการด้านการบริหารจัดการ ส่วนมาตรการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ มาตรการด้านการรักษา 2) ด้านการดำเนินงานตามกลยุทธ์ 4 ต้อง 2 ไม่ ของโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข ภาพรวมอยู่ในระดับ ระดับมากที่สุดและเมื่อวิเคราะห์ตามรายชื่อพบว่าความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานตามกลยุทธ์ 4 ต้อง 2

ไม่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามลำดับแรกได้แก่ ข้อที่ 28 สถานศึกษาต้องมีระบบข้อมูลการดำเนินงาน 4 ด้าน ได้แก่ ระบบด้านการป้องกันระบบด้านการเฝ้าระวัง ระบบด้านการดูแลช่วยเหลือ และระบบด้านการบริหารจัดการ รองลงมาได้แก่ ข้อที่ 30 สถานศึกษาไม่ปกปิดข้อมูล กลุ่มสห กลุ่มติด และกลุ่มค้ำยาเสพติดและข้อที่ 29 สถานศึกษาต้องมีเครือข่ายการทำงานระหว่างนักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ผู้ปกครอง ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชน ในส่วนข้อเสนอแนะเพิ่มเติมด้านกระบวนการพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าครูทุกคนต้องดำเนินงานให้เป็นไปตามขั้นตอนและกระบวนการ ตรวจสอบ และปรับปรุงงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และควรดำเนินงานอย่างจริงจัง รองลงมาได้แก่การดำเนินโครงการควรมีแนวทางการประสานงานกับทุกหน่วยงานที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ทุกคน ทุกฝ่ายต้องร่วมใจทำงานเป็นทีมคุณภาพเป็นการกระตุ้นให้ทุกคนเห็นความสำคัญของการแก้ไขปัญหาและพัฒนาเยาวชนร่วมกัน และโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข มีควรดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง 3.4) ผลการประเมินด้านผลผลิตของโครงการ (Product) 3.4.1) ผลการประเมินความคิดเห็นของนักเรียนต่อคุณภาพการปฏิบัติตนตามพฤติกรรมทักษะชีวิตของนักเรียนในองค์ประกอบ 5 ด้านของนักเรียนโรงเรียนมัธยมปากกลางในภาพรวมอยู่ใน ระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าความคิดเห็นของนักเรียนมีต่อคุณภาพการปฏิบัติตนตามพฤติกรรมทักษะชีวิตของนักเรียนในองค์ประกอบ 5 ด้านของนักเรียนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในสามลำดับแรกได้แก่ ข้อที่ 1. รู้ความสนใจ ความถนัด ความสามารถ จุดเด่น จุดด้อยของตนเองและมีการตรวจสอบทบทวนเพื่อปรับปรุงตนเอง รองลงมาได้แก่ ข้อที่ 4 กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมเชิงสร้างสรรค์และมั่นใจในตนเองและข้อที่ 6 เลือกรับข้อมูลข่าวสารอย่างไตร่ตรองและรู้เท่าทันสังคมที่เปลี่ยนแปลงและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าความคิดเห็นของนักเรียนต่อระดับคุณภาพการปฏิบัติตนตามพฤติกรรมทักษะชีวิตของนักเรียนในองค์ประกอบ 5 ด้านของนักเรียนโรงเรียนมัธยมปากกลางที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในสามลำดับแรกได้แก่ ด้าน การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดรองลงมาได้แก่ ด้านทักษะในการหลีกเลี่ยงป้องกันภัยอันตรายจากสารเสพติดและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดและด้านการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคม มีความคิดเห็นอยู่ใน ระดับมาก 3.4.2)

ขผลการประเมินความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข โรงเรียนมัธยมปากกลางความคิดเห็นของ ผู้บริหาร ,ครูผู้ดำเนินโครงการ, นักเรียนและผู้ปกครอง นักเรียนโรงเรียนมัธยมปากกลาง ภาพรวมอยู่ในระดับ ระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าความพึงพอใจของผู้บริหาร ,ครูผู้ดำเนินโครงการ, นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนมัธยมปากกลาง ที่มีต่อผลการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข โรงเรียนมัธยมปากกลาง ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในสามลำดับแรกได้แก่ ข้อที่ 4.การออกเยี่ยมบ้านและการประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียน สามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียนพ้นจากภัยของยาเสพติด มีความพึงพอใจอยู่ใน ระดับมากที่สุดรองลงมาได้แก่ ข้อที่ 2 การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนทำให้ผู้ปกครองกับครูที่ปรึกษาได้สร้างความเข้าใจกันเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุตรหลาน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ ระดับมากที่สุด และข้อที่ 8 ครูมีการกำกับติดตามและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนทำให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง กลุ่มสห ลดลง สามารถเรียนรู้อย่างมีความสุข มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ ระดับมากที่สุด ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการดำเนินงานการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข โรงเรียนมัธยมปากกลางประจำปีการศึกษา 2557 นั้นประสบผลสำเร็จเป็นโครงการที่ตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาล และตรงกับความต้องการของชุมชน

ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความร่วมมือร่วมกับทุกเครือข่าย โดยภาพรวมของความพึงพอใจต่อผลการดำเนินโครงการการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข โรงเรียนมัธยมปากกลางอยู่ในระดับมากที่สุดและโรงเรียนได้มีผลงานด้านการดำเนินงานตามโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุขและระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นประจักษ์

ปรีชา บัวกิ่ง (2558) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระนอง ผลการประเมิน พบว่า ตัวชี้วัดประเด็นการประเมินทุกประเด็น และภาพรวมของโครงการผ่านเกณฑ์การประเมินทั้งหมด คือ 1) คุณลักษณะของนักเรียน อยู่ในระดับ มาก และผลของตัวชี้วัด 2 ตัวชี้วัด มีดังนี้ 1.1) ร้อยละของนักเรียนมีความรู้เรื่องยาเสพติด อยู่ในระดับ มาก 1.2) ร้อยละของนักเรียนมีเจตคติที่ดีห่างไกลยาเสพติด อยู่ในระดับ มาก 2) คุณลักษณะของโรงเรียน อยู่ในระดับ มาก และผลของตัวชี้วัด 3 ตัวชี้วัดมีดังนี้ 2.1) ร้อยละของโรงเรียนมีกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อป้องกันยาเสพติด อยู่ในระดับมากที่สุด 2.2) ร้อยละของโรงเรียนเป็นสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยและอบายมุข อยู่ในระดับมาก 2.3) ร้อยละของโรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนการสร้างภูมิคุ้มกันสารเสพติด อยู่ในระดับมาก 3) ความพึงพอใจของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ ผลของตัวชี้วัด 4 ตัวชี้วัด มีดังนี้ 3.1) ระดับความพึงพอใจของนักเรียน มีค่าเฉลี่ย 4.28 อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน 3.2) ความพึงพอใจของผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ย 4.21 อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน 3.3) ความพึงพอใจของผู้นำชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.15 อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน 3.4) ความพึงพอใจของครูและผู้เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ย 3.92 อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน จากผลการประเมินตัวชี้วัดและประเด็นการประเมินดังกล่าว ทำให้ผลการประเมินโครงการในผ่านเกณฑ์การประเมิน 9 ตัวชี้วัด ทั้งนี้เนื่องมาจาก โครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัย และอบายมุข เป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับนโยบายซึ่งทุกโรงเรียนต้องปฏิบัติและดำเนินการขับเคลื่อน นอกจากนี้ สามารถเป็นตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษาและคุณภาพชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี ข้อเสนอแนะ ควรมีเวลาเตรียมโครงการและประสานความร่วมมือระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งระดับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติให้มีความพร้อมมากยิ่งขึ้น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสรรงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ สนับสนุนเพิ่มมากขึ้น ควรจัดโครงการอย่างต่อเนื่องโดยปรับให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน อีกทั้งดำเนินการให้เกิดผลที่ชัดเจนยิ่งขึ้นเพราะโครงการนี้มีความสำคัญ ความคุ้มค่าและเป็นประโยชน์แก่นักเรียน ผู้ปกครอง ครู และชุมชน อย่างเห็นได้ชัด

ปฐมมาตี ศรีชนะ (2559) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุขของโรงเรียนประสานมิตรวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุขของโรงเรียนประสานมิตรวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน เมื่อพิจารณาในรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา ได้แก่ 1) ด้านการป้องกัน 2) ด้านการเฝ้าระวัง 3) ด้านการค้นหา 4) ด้านการบริหารจัดการ และ 5) ด้านการรักษา ตามลำดับ 2) การประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุขของโรงเรียนประสานมิตรวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ในภาพรวมของแต่ละด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5

ด้าน เมื่อพิจารณาในรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา ได้แก่ 1) ด้านบริบท (Context) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) 3) ด้านผลผลิต (Product) 4) ด้านกระบวนการ (Process) และ 5) ด้านผลกระทบ (Impact) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา มีดังนี้ 2.1) ด้านบริบท ในภาพรวมโรงเรียนประสานมิตรวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 มีการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุขที่ดีและเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายข้อพบว่า การจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัย เสพติดและอบายมุขและมีห้องปฏิบัติ กิจกรรมมากที่สุด รองลงมาคือ การนำข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบัน และเอกสารที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการวางแผนดำเนินงานโครงการได้เหมาะสม และการนำนโยบายและยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด อบายมุขของกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาใช้เพื่อดำเนินโครงการได้เหมาะสมน้อยที่สุด 2.2) ด้านปัจจัยนำเข้า ในภาพรวมโรงเรียนประสานมิตรวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 มีการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุขที่ดีและเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายข้อพบว่า บุคลากรมีความรู้ความสามารถเพียงพอจากการส่งบุคลากรออกไปศึกษาดูงานหรืออบรม สัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติการในการดำเนินโครงการมากที่สุด รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการทุกฝ่ายเพื่อกำหนดแผนงานเป็นไปตามขั้นตอนโดยมีการศึกษานโยบาย จัดประชุม กำหนดแนวทางการดำเนินงาน และกำหนดบทบาทภาระหน้าที่ของแต่ละฝ่าย และมีการจัดหา/ จัดซื้อสื่อ เอกสาร วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้ใช้ในการดำเนินโครงการอย่างครบถ้วน เพียงพอความพร้อมใช้และสะดวกต่อการขอใช้บริการน้อยที่สุด 2.3) ด้านกระบวนการ ในภาพรวมโรงเรียนประสานมิตรวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 มีการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุขที่ดีและเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายข้อพบว่า สถานศึกษามีข้อมูลนักเรียนรายบุคคลมากที่สุด รองลงมาคือ สถานศึกษามีการสุ่มตรวจปัสสาวะของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/ กลุ่มเสพ/ กลุ่มติด และมีการนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุง น้อยที่สุด 2.4) ด้านผลผลิต ในภาพรวมโรงเรียนประสานมิตรวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 มีการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุขที่ดีและเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายข้อพบว่า สถานศึกษามีข้อมูลนักเรียนรายบุคคลมากที่สุด รองลงมาคือ สถานศึกษามีการสุ่มตรวจปัสสาวะของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/ กลุ่มเสพ/ กลุ่มติด และการประสานความร่วมมือกันระหว่างองค์กรต่าง ๆ ชุมชนและโรงเรียนเพื่อสอดส่องดูแล และแก้ไขปัญหาสารเสพติดน้อยที่สุดและ 2.5) ด้านผลกระทบ ในภาพรวมโรงเรียนประสานมิตรวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 มีการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุขที่ดีและเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายข้อพบว่า นักเรียนมีส่วนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในทางสร้างสรรค์ต่าง ๆ ตามกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด รองลงมาคือ ผู้ปกครองและชุมชนมีความเชื่อถือ และมีเจตคติที่ดีต่อสถานศึกษา และปัญหาเสพติดและอบายมุขในชุมชนลดลงน้อยที่สุด

สันติ ออนสา (2559) ได้วิจัยเรื่อง รายงานผลการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข โรงเรียนชุมชนบ้านไม้ลุงชนมิตรภาพที่ 169 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 สามารถสรุปผลการประเมิน ได้ดังนี้ 1) การประเมินด้านบริบท (Context Evaluation) ผลการประเมินพบว่า อยู่ในระดับดี มากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยสูงสุดสองอันดับแรกได้แก่

วัตถุประสงค์มุ่งประโยชน์ต่อนักเรียน โรงเรียน และชุมชน รวมทั้งวัตถุประสงค์และเป้าประสงค์ของโรงเรียนมีความชัดเจน ตามลำดับ 2) การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ผลการประเมินอยู่ในระดับดี มากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยสูงสุดสองอันดับแรกได้แก่ ผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความกระตือรือร้นในการทำงาน และผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จ ตามเป้าประสงค์โครงการ ตามลำดับ 3) การประเมินด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก โดยค่าเฉลี่ยสูงสุดสองอันดับแรกได้แก่ มีแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ และกำหนดขั้นตอนตามมาตรการการดำเนินงานชัดเจน ตามลำดับ 4) การประเมินด้านผลผลิต (Product Evaluation) ผลการประเมินพบว่าอยู่ในระดับ ดีมากที่สุด เมื่อพิจารณาตามมาตรการรายด้านดังนี้ 1) ด้านการป้องกัน ค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ มีคณะกรรมการห้องเรียนสีขาว เป็นแกนนำ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในห้องเรียน 2) ด้านการค้นหา ค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ นักเรียนได้รับการคัดกรองจำแนกเป็นกลุ่มปลอดภัย กลุ่มเสี่ยง กลุ่มเสพ กลุ่มติด กลุ่มค้า ภายในโรงเรียน 3) ด้านการรักษา ค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ผู้ปกครองเข้าใจและให้ความร่วมมือในการร่วมกันแก้ไขปัญหาพฤติกรรมนักเรียน 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการเฝ้าระวัง ปราบปราม การแพร่ระบาดของปัญหาเสพติดและอบายมุขภายในสถานศึกษา และ 5) ด้านการบริหารจัดการ ค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ โรงเรียนมีระบบการติดตามและประเมินผลการป้องกันและแก้ปัญหา อย่างมีประสิทธิภาพ 5) การประเมินผลโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุขในภาพรวมจากการประเมินทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านผลผลิต (Product Evaluation) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ด้านบริบท (Context Evaluation) และด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ตามลำดับ

ปรีดา ตรีธวัช (2560) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยและอบายมุขของ โรงเรียนกุดขอนแก่นวิทยาคม ปีการศึกษา 2559 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) การดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยและอบายมุขของโรงเรียนกุดขอนแก่นวิทยาคมปีการศึกษา 2559 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการดำเนินงานโครงการสถานศึกษา สีขาวปลอดภัยและอบายมุขของโรงเรียนกุดขอนแก่นวิทยาคมปีการศึกษา 2559 ระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อทดสอบรายคู่ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกคู่ 3) แนวทางในการพัฒนาโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยและอบายมุขของโรงเรียนกุดขอนแก่นวิทยาคมมีดังนี้ 3.1) ครูที่ปรึกษาต้องให้ความสำคัญกับการคัดกรองนักเรียน และการช่วยเหลือนักเรียนในเบื้องต้นให้มากกว่านี้ 3.2) การส่งต่อนักเรียนระหว่างครูที่ปรึกษากับครูแนะแนวจะต้องทำให้มีประสิทธิภาพมากกว่านี้ 3.3) ครูต้องช่วยกันแจ้งพฤติกรรมนักเรียนที่ไม่พึงประสงค์ไปยังฝ่ายปกครองไม่ควรปล่อยปละละเลย 3.4) ควรเพิ่มบุคลากรดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหาเสพติด 3.5) ควรจัดให้มีวิทยุสื่อสารระหว่างบุคลากรฝ่ายปกครอง 3.6) ควรปรับตู้แดงเสมารักษ์เป็นไลน์เสมารักษ์เนื่องจากนักเรียนไม่กล้าแจ้งเบาะแสและไม่รวดเร็ว 3.7) ควรพัฒนางานคลินิกเสมารักษ์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น 3.8) การอบรมหน้าเสาธงควรมีการสอดแทรกเรื่องยาเสพติดให้บ่อยขึ้น 3.9) ควรจัดให้มีใบเขียวใบแดง (การเพิ่ม และการหักคะแนนความประพฤติ 3.10) ควรให้ครอบครัวมีส่วนร่วมรับทราบปัญหามากขึ้นทั้งนี้ส่วนใหญ่ นักเรียนอยู่กับตายายซึ่งดูแลนักเรียนไม่ค่อยได้ 3.11) ธารรงค์ไม่ให้ร้านค้าขายบุหรี่และสิ่งเสพติดให้กับนักเรียน 3.12) ประสาน

หน่วยงานภายนอกให้เข้ามาดูแลเรื่องสิ่งเสพติดในชุมชนโดยรอบ 3.13) พัฒนาสถานที่โดยรอบบริเวณ โรงเรียนให้สะอาดไม่ให้มีมุมอับ ไม่ให้มีป่ารก 3.14) ครูทุกคนควรช่วยกันทำงานอาศัยเฉพาะครูปกครอง จะทำงานล่าช้าไม่ทันเหตุการณ์ 3.15) การแจ้งเรื่องราวครูต้องแจ้งเรื่องราวไปที่ฝ่ายปกครองทันทีที่พบ เห็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์หากละเลยจะทำให้ปัญหาบานปลาย 3.16) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแล นักเรียน 3.17) จัดให้มีห้องคลินิกเสมารักษ์ 3.18) ผู้บริหารต้องมีการสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน ด้านนี้มากขึ้น 3.19) การออกเยี่ยมบ้านต้องทำ 100 เปอร์เซ็นต์ 3.20) ให้ความรู้ผู้ปกครองในการดูแลและ ตักเตือนนักเรียน 3.21) ให้มีการประสานงานกันมากขึ้นภายในโรงเรียนเนื่องจากยังมีลักษณะต่างคนทำ และ 3.22) ควรมีมาตรการที่ได้เด็ดขาด เอาจริงกับนักเรียนกลุ่มค้า

ภาสกร โชคจิตสัมพันธ์ (2560) ได้วิจัยเรื่องการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติด และอบายมุข โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2560 ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านบริบท (Context Evaluation) ครูมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}=4.33$, S.D.= 0.21) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า วัตถุประสงค์ของ โครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.56$, S.D.= 0.29) รองลงมาคือ ชั้นเตรียมการและการวางแผนการ ดำเนินงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.43$, S.D.= 0.32) และ ความเป็นไปได้ของโครงการอยู่ในระดับมาก ที่สุด ($\bar{X}= 4.22$, S.D.= 0.42) ตามลำดับ และอันดับสุดท้ายด้านความต้องการจำเป็นของโครงการ อยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X}=4.13$, S.D.= 0.46) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ครูมีความคิดเห็นในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.65$, S.D.= 0.24) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ความเพียงพอของทรัพยากรต่างๆ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.70$, S.D.= 0.25) รองลงมาคือ ความพร้อม ของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.60$, S.D.= 0.29) 3) ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ครูมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.52$, S.D.= 0.26) เมื่อพิจารณาราย ด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ช่วงเวลาการดำเนินงานของโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.70$, S.D.= 0.45) รองลงมาคือ กิจกรรมการดำเนินงานตามโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.51$, S.D.= 0.39) และ ขั้นตอนกำกับ ติดตามประเมินและรายงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 4.35$, S.D.= 0.25) ตามลำดับ 4) ด้านผลผลิต (Product Evaluation) ครูมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.38$, S.D.= 0.24) เมื่อพิจารณารายประเด็นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า นักเรียนมีสุขภาพ กายที่ดี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.63$, S.D.= 0.51) รองลงมาคือ นักเรียนรู้จักจุดเด่น จุดด้อยและพร้อมที่จะปรับปรุงและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.61$, S.D.=0.55) และนักเรียนมี คุณธรรมจริยธรรมที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และการดำรงชีวิต อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.59$, S.D.= 0.61) ตามลำดับ และอันดับสุดท้ายนักเรียนเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.81$, S.D.= 1.19) ส่วนพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$, S.D.= 0.54) เมื่อพิจารณารายประเด็นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินตามหลักสูตรทุกรายวิชา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.90$, S.D.= 0.30) รองลงมาคือ นักเรียนมีสุขภาพจิตที่ดี สามารถเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.87$, S.D.=0.33) และ นักเรียนรู้จักจุดเด่น จุดด้อย และพร้อม ที่จะปรับปรุงและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.86$, S.D.= 0.34) ตามลำดับ และอันดับสุดท้ายนักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.35$, S.D.= 1.77)

วัฒนชัย ปัตเมฆ (2560) ได้วิจัยเรื่อง รายงานการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุขของ โรงเรียนบ้านทุ่งสีเสียด ปีการศึกษา 2560 ผลการศึกษาพบว่า 1) การดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยเสพติดและอบายมุขของโรงเรียนบ้าน ทุ่งสีเสียด ปีการศึกษา 2560 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการดำเนินงานโครงการสถานศึกษา สีขาวปลอดภัยเสพติดและอบายมุขของโรงเรียนบ้านทุ่งสีเสียด ปีการศึกษา 2560 ระหว่างครู นักเรียนผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าไม่แตกต่างกัน 3) แนวทางในการพัฒนาโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยเสพติดและอบายมุขของโรงเรียนบ้านทุ่งสีเสียด มีดังนี้ 3.1) ครูที่ปรึกษาต้องให้ความสำคัญกับการคัดกรองนักเรียน และการช่วยเหลือนักเรียนในเบื้องต้นให้มากกว่านี้ 3.2) การส่งต่อนักเรียนระหว่างครูที่ปรึกษากับครูแนะแนว จะต้องทำให้มีประสิทธิภาพมากกว่านี้ 3.3) ครูต้องช่วยกันแจ้งพฤติกรรมนักเรียนที่ไม่พึงประสงค์ไปยังฝ่ายปกครองไม่ควรปล่อยปละละเลย 3.4) ควรเพิ่มบุคลากรดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหาเสพติด 3.5) ควรจัดให้มีวิทยุสื่อสารระหว่างบุคลากรฝ่ายปกครอง 3.6) ควรปรับตู้แดงเสมารักษ์เป็นไลน์เสมารักษ์ เนื่องจากนักเรียนไม่กล้าแจ้งเบาะแสและไม่รวดเร็ว 3.7) ควรพัฒนางานคลินิกเสมารักษ์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น 3.8) การอบรมหน้าเสาธงควรมีการสอดแทรกเรื่องยาเสพติดให้บ่อยขึ้น 3.9) ควรจัดให้มีใบเขียวใบแดง (การเพิ่ม และการหักคะแนนความประพฤติ) 3.10) ควรให้ครอบครัวมีส่วนรับทราบปัญหามากขึ้น ทั้งนี้ส่วนใหญ่ักเรียนอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งดูแลนักเรียนไม่ค่อยได้ 3.11) ธรรงค์ไม่ให้ร้านค้าขายบุหรี่ และสิ่งเสพติดให้กับนักเรียน 3.12) ประสานหน่วยงานภายนอกให้เข้ามาดูแลเรื่องสิ่งเสพติดในชุมชน โดยรอบ 3.13) พัฒนาสถานที่โดยรอบบริเวณโรงเรียนให้สะอาดไม่ให้มีมุมอับ ไม่ให้มีปาร์ก 3.14) ครูทุกคนควรช่วยกันทำงานอาศัยเฉพาะครูปกครองจะทำให้งานล่าช้าไม่ทันเหตุการณ์ 3.15) การแจ้งเรื่องราวครูต้องแจ้งเรื่องราวไปที่ฝ่ายปกครองทันทีที่พบเห็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์หากละเลยจะทำให้ปัญหาบานปลาย 3.16) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลนักเรียน 3.17) จัดให้มีห้องคลินิกเสมารักษ์ 3.18) ผู้บริหารต้องมีการสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงานด้านนี้มากขึ้น 3.19) การออกเยี่ยมบ้านต้องทำ 100 % 3.20) ให้ความรู้ผู้ปกครองในการดูแลและตักเตือนนักเรียน 3.21) ให้มีการประสานงานกันมากขึ้นภายในโรงเรียนเนื่องจากยังมีลักษณะต่างคนทำ และ 3.22) ควรมีมาตรการที่เด็ดขาด เอาจริงกับนักเรียนกลุ่มค้า

วิเชียร ชูติมาสกุล (2560) ได้วิจัยเรื่อง รายงานการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัย เสพติดและอบายมุขโรงเรียนชินโรสวิทาลัย ผลการประเมินโครงการ 1) ผลการประเมินด้านบริบท พบว่า วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะของโครงการสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และนโยบายของโรงเรียนชินโรสวิทาลัยอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น พบว่า โครงการห้องเรียนสีขาว โครงการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โครงการดำเนินงานกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ และโครงการพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับบุคลากร งบประมาณ และระยะเวลาของการดำเนินงาน อยู่ในระดับมีความเหมาะสมหรือมีความเพียงพอมากที่สุด 3) ผลการประเมินกระบวนการในการบริหารงานและการดำเนินงานพบว่า โครงการห้องเรียนสีขาว โครงการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โครงการดำเนินงานกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ และโครงการพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม มีการบริหารงานและมีขั้นตอนการดำเนินงาน อยู่ในระดับมีการดำเนินงานมากที่สุด 4) ผลการประเมินด้านผลผลิต 4.1) ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงาน พบว่า โครงการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โครงการดำเนินงานกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ และโครงการ

พัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม มีผลสำเร็จของการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด 4.2) ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการดำเนินงาน พบว่า โครงการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โครงการดำเนินงานกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ และโครงการพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมบุคลากรมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงาน อยู่ในระดับมากที่สุด 4.3) ผลการประเมินนักเรียนมีภูมิคุ้มกันยาเสพติดและอบายมุข พบว่า โครงการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โครงการดำเนินงานกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ และโครงการพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม นักเรียนมีภูมิคุ้มกันยาเสพติดและอบายมุข อยู่ในระดับมากที่สุด 4.4) ผลกระทบของโครงการพบว่า มีผลกระทบต่อโรงเรียน ผู้บริหาร ครู และนักเรียนในด้านบวก

แสงอรุณ ประสพกาญจน์ (2560) ได้วิจัยเรื่อง รายงานการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขของโรงเรียนทองผาภูมิวิทยา ปีการศึกษา 2560 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้
1) การดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขของโรงเรียนทองผาภูมิวิทยาในปีการศึกษา 2560 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก และ 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขของโรงเรียนทองผาภูมิวิทยาในปีการศึกษา 2560 ระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อทดสอบรายคู่ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกคู่

งานวิจัยภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการรูปแบบการประเมิน 360 องศา

บุญตา แซ่เล็ก (2558) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินโครงการห้องเรียนเทคโนโลยี ตามความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยมหาสารคามกับโรงเรียนท่าขอนยางพิทยาคมโดยใช้รูปแบบการประเมิน 360 องศา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการประเมินโครงการห้องเรียนเทคโนโลยี ตามความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยมหาสารคามกับโรงเรียนท่าขอนยางพิทยาคมโดยใช้รูปแบบการประเมิน 360 องศาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู อาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครอง โดยรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.39$, $\sigma=0.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านบริบท ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้สอน มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก ผลการประเมินดังกล่าวเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าเป้าหมายของหลักสูตรมีความเหมาะสม และความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และเป้าหมายของวัตถุประสงค์ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีความเหมาะสมในระดับมาก การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรมีความสอดคล้องและเหมาะสม รายวิชามีการกำหนดรายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นได้เหมาะสม ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการจัดการหลักสูตร ในระดับมาก ซึ่งมีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ให้ชัดเจน ด้านผลลัพธ์จากการประเมินคุณภาพของผู้เรียนพบว่า คุณภาพของผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และหลักสูตรสถานศึกษามีความเหมาะสม สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีความรับผิดชอบ ความกระตือรือร้นต่อการเรียน มีระเบียบวินัย เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน เสียสละ ขยัน หมั่นเพียร ตรงต่อเวลา และรักความเป็นไทย ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 และ 2) แนวทางการดำเนินโครงการห้องเรียนเทคโนโลยีด้านข้อมูลย้อนกลับจากการวิจัยพบว่า ควรมีการพัฒนาการอบรมให้อาจารย์และครูผู้สอน เพื่อเพิ่มเทคนิคและปรับรูปแบบการสอน และการพัฒนานักเรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถนำความรู้ที่ได้รับกลับไปประยุกต์และพัฒนาการเรียนและผลงานของนักเรียนให้เป็นที่

ยอมรับของสังคม เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนในพื้นที่ได้อย่างดีสถานศึกษาจึงเป็นหนึ่งในอันเดียวกันกับประชาชนในพื้นที่และชุมชนรอบๆสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี

งานวิจัยภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข

ขวัญหทัย ยิ้มละมัย (2557) ได้วิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารกิจกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารกิจกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่สร้างขึ้นประกอบด้วย 3 องค์ประกอบและ 1 เงื่อนไขความสำเร็จ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 คณะกรรมการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด ประกอบด้วย คณะกรรมการอำนวยการและคณะกรรมการดำเนินการ องค์ประกอบที่ 2 กิจกรรมการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด ประกอบด้วย กิจกรรมการฝึกทักษะชีวิต กิจกรรมการเสริมสร้างความรู้ กิจกรรมทางเลือก กิจกรรมรณรงค์ประชาสัมพันธ์และกิจกรรมดูแลส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติด องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารกิจกรรมการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด ประกอบด้วย การเตรียมการการวางแผน การลงมือปฏิบัติ การประเมินผลและการปรับปรุงและพัฒนา และเงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ การจูงใจบุคลากรที่ปฏิบัติงานการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในสถานศึกษา และผลการประเมินรูปแบบการบริหารกิจกรรมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาไปใช้มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

สมหวัง ขุนพรหม (2558) ได้วิจัย เรื่อง การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาตามยุทธศาสตร์รั้วโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาตามยุทธศาสตร์รั้วโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้กับนักเรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก และด้านการแก้ไขปัญหานักเรียนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า 1.1) ด้านการสำรวจและจำแนกกลุ่มเป้าหมายอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าการสำรวจปัญหายาเสพติดของนักเรียนในโรงเรียนอย่างเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก และมีการสุ่มตรวจปัสสาวะนักเรียนเป็นครั้งคราวโดยไม่มีการแจ้งล่วงหน้าและนำผลที่ได้จัดทำเป็นข้อมูลสถิติมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดและอยู่ในระดับปานกลาง 1.2) ด้านการแก้ไขปัญหานักเรียนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าการจัดอบรมค่ายคุณธรรม จริยธรรม เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และอยู่ในระดับมาก และมีการจัดอบรมแกนนำเพื่อทำหน้าที่ดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและร่วมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในระดับมาก 1.3) ด้านสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้กับนักเรียนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าการเชิญวิทยากรจากภายนอก เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจมาให้ความรู้เกี่ยวกับโทษของยาเสพติดมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก และมีการจัดตั้งเครือข่ายนักเรียนให้ช่วยสอดส่องดูแลเกี่ยวกับยาเสพติดมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดและทุกข้อ อยู่ในระดับมาก 1.4) ด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์สร้างกระแสการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าการจัดกิจกรรมรณรงค์สร้างกระแสการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และอยู่ในระดับมาก และมีการจัดตั้งชมรมต่อต้านยาเสพติดมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และ

อยู่ในระดับปานกลาง และ 2) ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาตามยุทธศาสตร์รั้วโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ที่มีเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษาปัจจุบัน และขนาดสถานศึกษาต่างกัน

วิชา สมิงไพร (2558) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับมาก มาตรการป้องกันมีการดำเนินงานมากที่สุด ส่วนมาตรการค้นหา มาตรการเฝ้าระวัง มาตรการบริหารจัดการ และมาตรการรักษา มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 2) ปัญหาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย คือ มาตรการรักษา มาตรการป้องกัน มาตรการค้นหา ส่วนมาตรการเฝ้าระวัง และมาตรการบริหารจัดการ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด 3) แนวทางการแก้ปัญหาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของสถานศึกษา ควรดำเนินงานดังนี้ คือ ศึกษาดูงาน การจัดกิจกรรม ทูปี นัมเบอร์วัน สถานศึกษาจัดตั้งสารวัตรนักเรียนปราบปรามยาเสพติด จัดระบบคัดกรองให้มีประสิทธิภาพ ส่งผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดทันที สถานศึกษาควรจัดค่ายคุณธรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด จัดสายตรวจของโรงเรียนทำงานร่วมกับตำรวจ สร้างเครือข่ายผู้ปกครอง ครู ตำรวจ ในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดและส่งบุคลากรเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จด้านการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

กัญญารัตน์ นามวิเศษ (2559) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขแบบมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบ 7 ส่วน ได้แก่ นโยบายภาครัฐ กระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาสีขาว หลักการทฤษฎี กรอบสถานศึกษาสีขาว ตัวชี้วัดความสำเร็จ ผู้มีส่วนร่วม และปัจจัยสู่ความสำเร็จ มีกระบวนการ 4 ชั้น คือ ชั้นวางแผน ชั้นปฏิบัติ ชั้นตรวจสอบ และชั้นสะท้อนผล ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด 2) คู่มือการบริหารจัดการสถานศึกษาสีขาวมีองค์ประกอบ 7 ตอน ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อความเหมาะสมของคู่มืออยู่ในระดับมากที่สุด 3) ทิศนคติด้านการรับรู้ต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ทิศนคติด้านการปฏิบัติตามการบริหารจัดการสถานศึกษาสีขาวอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาวอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินห้องเรียนสีขาวอยู่ในระดับมากที่สุด 4) การยอมรับคู่มือการบริหารจัดการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขแบบอยู่ในระดับมากที่สุด

คำผล สุพร (2559) ได้วิจัย เรื่อง ปัญหาและแนวทางการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและแนวทางการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงจากค่าค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก คือ ด้านระบบป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ด้านระบบบริหารจัดการ และด้านระบบข้อมูล ตามลำดับ ส่วนผลการเปรียบเทียบปัญหา

การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ทางสถิติและจำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

ประยงค์ แสนบูรณ (2559) ได้วิจัย เรื่อง การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดสารเสพติดด้วย พุทธธรรม ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุหลักที่ทำให้บุคคลเสพยาเสพติด มีอยู่ 3 สาเหตุ คือ สิ่งแวดล้อม ตัวผู้เสพ และตัวยาเสพติด ส่วนตัวยาเสพติดนั้นมีจำนวนมากมายถึง 146 ชนิดด้วยกัน สำหรับการนำพุทธ ธรรมมาแก้ไขปัญหายาเสพติดนั้น เมื่อพิจารณาสาเหตุหลักทั้ง 3 ที่ทำให้บุคคลเสพยาเสพติดแล้ว ผู้วิจัยได้นำหลักมิตรแท้มิตรเทียมและทิศหกมาแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาที่ทำให้ บุคคลเสพยาเสพติด

สีนวล บุญย่นยาว (2559) ได้วิจัย เรื่อง การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของ สถานศึกษา อำเภอบางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1. การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษา อำเภอบางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อ พิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย และด้านการจัดการเรียนรู้และจัดกิจกรรม ด้านยาเสพติด ตามลำดับ 2. ข้อเสนอแนะการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของ สถานศึกษาอำเภอบางกระทุ่ม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ที่ควรดำเนินการสูงสุดเรียง ตามลำดับ คือ มีการประสานความร่วมมือในการป้องกันยาเสพติดระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองอย่าง จริงจังให้โรงเรียนทำหนังสือขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และควรมีการกำกับ ติดตามและประเมินผลการแก้ไขและป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาเป็นระยะ ๆ

ยุพิน บัวคอม และคณะ (2560) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดด้วยโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน กศน. จัด หวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดด้วยโครงการสถานศึกษาสี ขาว ปลอดยาเสพติด และอบายมุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน กศน. จังหวัดลำพูน ในภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มาตรฐานด้านการบริหารจัดการ รองลงมา คือ มาตรฐานด้านการเฝ้า ระวัง และมาตรฐานด้านการป้องกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มาตรฐานด้านการ รักษา

งานวิจัยต่างประเทศ

Allot and Leonard (1991) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ยาของเด็กนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า นโยบายของรัฐบาลและการร่วมมือของครู อาจารย์ จัดโครงการอบรมฝึกทักษะที่ โรงเรียน และความร่วมมือของกลุ่มผู้ปกครองจะช่วยเป็นบรรทัดฐานเกี่ยวกับความรู้เรื่องการใช้ยาเสพติด แก่ นักเรียน ซึ่งมีผลทำให้การจัดการศึกษาเพื่อป้องกันการใช้ยาเสพติดมีประสิทธิภาพสูง

Welshimer and Harris (1994) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางสำหรับโปรแกรมสุขภาพในโรงเรียนเพื่อ ป้องกันการใช้และติดบุหรี่ ผลการวิจัยพบว่า การป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ได้แก่ 1) จัด อบรมให้ความรู้แก่นักเรียน 2) บุคลากรในสถานศึกษาควรเป็นตัวอย่างแก่นักเรียน 3) สถานศึกษาขอความ

ร่วมมือกับผู้ปกครองในการดูแลเด็กเมื่ออยู่ภายนอกสถานศึกษา และ 4) ควรมีการประเมินโครงการเป็นระยะเพื่อให้ทราบว่าโครงการนั้นประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและสามารถจัดทำโครงการต่อเนื่องได้หรือไม่

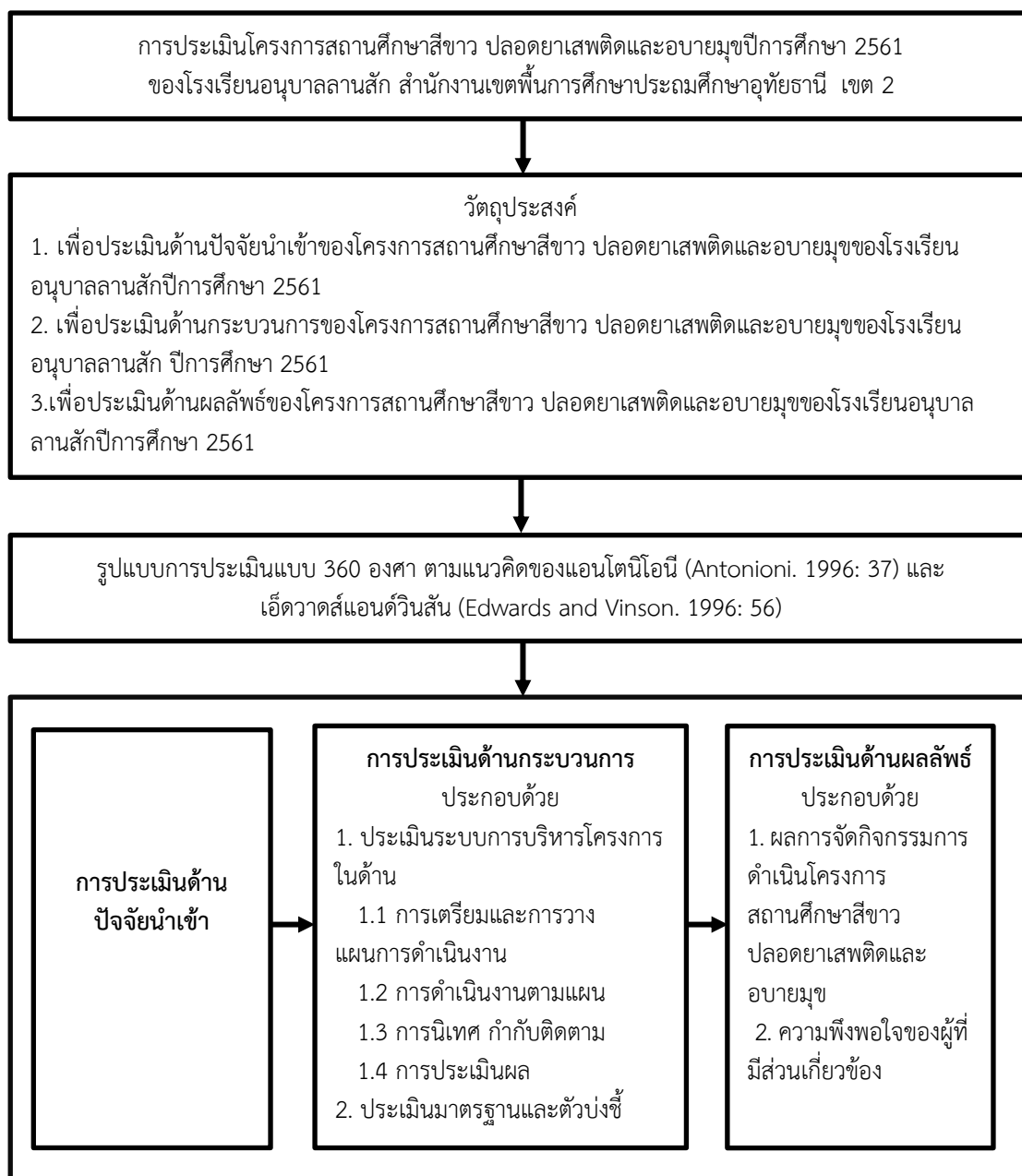
Thomson (1995) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินผลโครงการป้องกันการติดยาเสพติดในโรงเรียนชนบทของรัฐมินเนโซต้าตอนใต้ โดยศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันการใช้ยาในทางที่ผิดและสารเสพติด เพื่อกำหนดความแตกต่างของความรู้ การยอมรับตนเอง ทักษะการใช้สารเสพติด และการรักษาระหว่างกลุ่มที่กำหนดความรู้ในด้านการต่อต้านยาเสพติด และกลุ่มที่ไม่กำหนดความรู้ การศึกษาครั้งนี้ได้ตรวจสอบผลกระทบเกี่ยวกับเพศด้วย โดยใช้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนในกลุ่มที่กำหนดความรู้การต่อต้านยาเสพติด มีความรู้เรื่องสารเสพติดสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้กำหนดเนื้อหาและนักเรียนหญิงจะมีสูงกว่านักเรียนชาย ผลการสำรวจทัศนคติ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนในกลุ่มที่กำหนดความรู้ จะมีการรับรู้สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้กำหนดความรู้ ดังนั้น ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าในการกำหนดความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด การยอมรับตนเอง ทักษะที่มีต่อสารเสพติดและการรักษาควรจัดอยู่ในโปรแกรมการสอนของโรงเรียน โดยให้มีการประเมินและแก้ไขหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อติดตามนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามโครงการต่อต้านยาเสพติดให้มีผลในการต่อต้านระยะยาว

Rosati (2000) ได้วิจัยเรื่อง การป้องกันยาเสพติดที่มีคุณภาพในโรงเรียนตามโครงการโรงเรียนปลอดยาเสพติด โดยศึกษาจากปัจจัยเสี่ยง คือ สภาพชีวิตของเด็กที่ไม่เอื้ออำนวยให้เด็กมีความประพฤติที่ถูกสุขอนามัย และปัจจัยคุ้มกัน คือ สภาพของเด็กที่เอื้ออำนวยให้เด็กมีความประพฤติที่ถูกสุขอนามัย จากการศึกษาดังกล่าวจึงได้ให้แนวทางในการแก้ปัญหา ดังนี้ 1) การทำให้เด็กมีความตั้งใจ และมีทักษะชีวิตที่ถูกสุขลักษณะและสร้างสภาพแวดล้อมที่จะช่วยส่งเสริมพฤติกรรมดังกล่าว โดยการลดปัจจัยเสี่ยงและเพิ่มปัจจัยคุ้มกันในตัวเด็กและสภาพแวดล้อมของตัวเด็ก 2) แนวทางเริ่มแรกของวิธีป้องกันการติดยาเสพติดโดยอาศัยโรงเรียนเป็นหลัก เน้นที่ตัวบุคคล โดยวิธีชูให้กลัวยาเสพติด การให้ความรู้โดยการให้ข้อมูล จัดบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่เคยติดยาเสพติดและ 3) เน้นการดำเนินการแบบครบวงจร คือ ใช้แนวทางให้เห็นตัวบุคคลและสภาพแวดล้อมการให้โรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และนักเรียนเข้ามามีบทบาทหลักสูตรเน้นเรื่อง ทักษะและองค์ประกอบอื่น ๆ หลาย ๆ อย่าง การมีส่วนร่วมของนักเรียน การให้ความช่วยเหลือนักเรียน การมีส่วนร่วมของครอบครัวและกิจกรรมเชิงบวก

สรุปผลที่ได้จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุขทั้งในและต่างประเทศ พบว่า นักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงนั้นมีสาเหตุมาจากครอบครัว พ่อแม่ผู้ปกครองที่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างไม่เหมาะสม ขาดการเอาใจใส่ดูแล ให้ความรักความอบอุ่นแก่บุตรหลานไม่เต็มที่เท่าที่ควร ดังนั้นผู้รายงาน และคณะครูจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการที่จะทำความเข้าใจและดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้กับเด็กนักเรียนกลุ่มดังกล่าวด้วยวิธีการจัดกิจกรรมให้คำปรึกษาแก่นักเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จะช่วยในการพัฒนานักเรียนให้สามารถปรับตัว พัฒนาตนเองไปในทิศทางที่เหมาะสม สามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพของตน ด้วยเหตุนี้ ผู้รายงานจึงสนใจที่จะประเมินการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุขของโรงเรียนอนุบาลลานสัก ปีการศึกษา 2561 โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ 360 องศา ตามแนวคิดของแอนโตนิโอนี (Antonioni. 1996: 37) และ เอ็ดวาร์ดส์แอนด์วินสัน (Edwards and Vinson. 1996: 56) ว่ามีการบริหารและการดำเนินงานเป็นอย่างไร เพื่อจะได้นำผลที่ได้จากการประเมินมาพัฒนาโครงการนี้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดในการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยเสถียรและอบายมุขของโรงเรียนอนุบาล
ลานสัก ปีการศึกษา 2560-2561 ครั้งนี้ กำหนดกรอบแนวคิดไว้ดังนี้

แผนภาพที่ 9 กรอบแนวคิดในการประเมินโครงการ